

בנק אגוד בע"מ

דוח מפורט על סיכונים –

גילוי לפי נדבך 3

ומידע נוסף על סיכונים

בנק אגוד
UNION BANK

תוכן עניינים

6	רקע
6	עיקרון הגילוי
7	מסגרת הוראות רגולטוריות
8	מידע צופה פני עתיד
8	תחולת היישום
9	מבנה ההון
21	הלימות ההון ומינוף
21	הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון
22	הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)
23	תכנון ההון ויעדי ההון
23	תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון
25	מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון
26	יחס מינוף
30	הערכת החשיפה לסיכונים ואופן ניהולם
30	הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק
33	תרבות ניהול הסיכונים
34	תאבון סיכון
35	סיכון אשראי
35	מסגרת העבודה לניהול הסיכון
37	ניהול סיכון אשראי עסקי
38	ניהול סיכון אשראי קמעונאי
39	הלוואות לדיור
40	אשראי בעייתי וגביית חובות
40	הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי
41	סיכון ריכוזיות תיק האשראי
50	גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית
53	הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

56	סיכוני אשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
58	סיכון שוק
58	ניהול סיכון השוק
60	אמידת סיכוני השוק ובקרתם
62	ניהול פוזיציות בתיק למסחר
62	התיחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן
62	מודלים לניהול סיכוני שוק
64	סיכון ריבית
67	סיכון בסיס
68	סיכון מניות
70	סיכון אופציות
72	סיכון תפעולי
72	ניהול הסיכונים התפעוליים
73	מערכות המידע והמחשוב של הבנק
74	הגנת הסייבר ואבטחת מידע
76	המשכיות עסקית והיערכות למצבי חירום
77	מידע נוסף על סיכונים אחרים
77	סיכונים מובילים ומתפתחים
78	סיכון ציית
80	סיכון משפטי
81	סיכון מוניטין
81	סיכון אסטרטגי
82	סיכון סביבתי
83	יחס כיסוי הנזילות
86	סיכון נזילות ומימון
87	מודל הנזילות הפנימי
88	תרחישי קיצון לנזילות
88	תוכניות מימון בשעת חירום
90	תגמול

רשימת טבלאות

7	מדדים עיקריים [אחר]	טבלה 1:
10	נתוני ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון [אחר]	טבלה 2:
11	הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון [נדבך 3]	טבלה 3:
18	הרכב המאזן הפיקוחי [נדבך 3]	טבלה 4:
20	דוח תנועה בהרכב ההון הפיקוחי [EDTF]	טבלה 5:
24	רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי [נדבך 3]	טבלה 6:
25	נכסי סיכון לפי חלוקה לפעילויות עיסקיות [EDTF]	טבלה 7:
26	תנועה בנכסי סיכון [EDTF]	טבלה 8:
27	יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים [נדבך 3]	טבלה 9:
27	השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף [נדבך 3]	טבלה 10:
28	יחס המינוף [נדבך 3]	טבלה 11:
30	מבנה אירגוני של ניהול הסיכונים [EDTF]	טבלה 12:
43	חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי עיקריים [נדבך 3]	טבלה 13:
45	סך החשיפות העיקריות למדינות זרות [נדבך 3]	טבלה 14:
46	פיצול התיק לפי התקופה לפרעון ולפי סוגי חשיפת אשראי עיקריים [נדבך 3]	טבלה 15:
47	סכום הלוואות פגומות, הלוואות בפיגור, יתרות הפרשות פרטניות וקבוצתיות והוצאות בגין הפסדי אשראי שהוכרו בדוח רווח והפסד ומחיקות חשבונאיות נטו במהלך התקופה לפי ענף עיקרי או סוג עיקרי של צד נגדי [נדבך 3]	טבלה 16:
48	תנועה ביתרת הפרשה להפסדי אשראי [נדבך 3]	טבלה 17:
50	טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג Moody's [נדבך 3]	טבלה 18:
51	סכום חשיפות האשראי ברוטו לפני הפחתת סיכון אשראי [נדבך 3]	טבלה 19:
54	פירוט של סוגי הביטחונות בהם נעשה שימוש, תוך הצגת החשיפות המכוסות בערבויות, חשיפות המכוסות על-ידי נגזרי אשראי וחשיפות המכוסות באמצעות ביטחונות פיננסיים כשירים על-פי הצד הנגדי [נדבך 3]	טבלה 20:
57	פירוט חשיפות האשראי של הבנק שמקורן בנגזרים [נדבך 3]	טבלה 21:
57	פירוט הערך הנקוב של תיק נגזרי האשראי של הבנק, המשמשים לניהול סיכונים תיק האשראי של הבנק [נדבך 3]	טבלה 22:
60	דרישות הון בגין סיכונים שוק [נדבך 3]	טבלה 23:
63	ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח במונחי VAR [אחר]	טבלה 24:
65	השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים [אחר]	טבלה 25:

66	טבלה 26:	השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים [אחר]
67	טבלה 27:	רגישויות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ והמדד [אחר]
68	טבלה 28:	נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה [אחר]
69	טבלה 29:	היתרה המאזנית של ההשקעות במניות בתיק הבנקאי ושווין ההוגן של השקעות אלו [נדבך 3]
70	טבלה 30:	דרישות הון בגין קבוצות של מניות [נדבך 3]
71	טבלה 31:	קשר בין סעיפי המאזן לפוזיציות שנכללו במדידת סיכון השוק [EDTF]
83	טבלה 32:	יחס כיסוי הנזילות [נדבך 3]
85	טבלה 33:	נכסים נזילים באיכות גבוהה [אחר]
89	טבלה 34:	סיכום של נכסים משועבדים ולא משועבדים [EDTF]
91	טבלה 35:	ריכוז העובדים המרכזיים בבנק [נדבך 3]
95	טבלה 36:	פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים [נדבך 3]

בנק אגוד לישראל בע"מ (להלן "הבנק") נוסד בשנת 1951. הבנק הוא תאגיד בנקאי בעל רישיון בנק לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי) התשמ"א - 1981. מניות הבנק רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב. בעלי המניות העיקריים בבנק למועד פרסום הדוחות הכספיים:

22.92%	שלמה אליהו אחזקות בע"מ ⁽¹⁾
21.65%	ישעיהו לנדאו אחזקות (1993) בע"מ ^{(2)(*)}
3.12%	ישעיהו לנדאו נכסים (1998) בע"מ ⁽²⁾
16.5%	נכסי דוד לובינסקי (אחזקות) 1993 בע"מ ^{(3)(*)}
6.36%	נכסי שרודר בע"מ ⁽³⁾
4.20%	אליהו חברה לביטוח בע"מ

(*) מהווים את גרעין השליטה בבנק (העומד נכון למועד פרסום הדוחות הכספיים על 33% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק, ומתחלק באופן שווה בין חבריו, 16.5% מהון המניות המונפק והנפרע של הבנק לכל אחד).

(1) ביום 29 באוקטובר 2012 חדלה שלמה אליהו אחזקות בע"מ להוות חלק מגרעין השליטה בבנק בעקבות השלמת רכישת השליטה במגדל אחזקות ביטוח ופיננסים בע"מ על ידי מר שלמה אליהו באמצעות אליהו חברה לביטוח בע"מ, הכל כמפורט בפרק "השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו".

(2) חברות בשליטת מר ישעיהו לנדאו.

(3) מוחזקות בחלקים שווים על ידי ד"ר יעל אלמוג-זכאי וגב' רות מנור.

לבנק 37 סניפים ושלוחות הפזורים ברחבי הארץ ומרכז אחד ללקוחות בנקאות פרטית (פרמיום). הבנק מספק ללקוחותיו מגוון שרותי בנקאות. בהתאם לנתונים שפורסמו בדוחות כספיים מאוחדים של כלל הבנקים בישראל ליום 31 בדצמבר 2015, הבנק הוא השישי בגודלו במערכת הבנקאית בישראל.

עקרון הגילוי

ביום 28 באפריל 2015, פורסם חוזר של הפיקוח על הבנקים בנושא "עדכון מבנה הדוח לציבור של תאגיד בנקאי ושל חברות כרטיסי אשראי", אשר חל מהדוחות הכספיים השנתיים המסתיימים ביום 31 בדצמבר 2015 ואילך.

מטרת השינויים הינה שיפור איכות הדיווח לציבור על ידי הפיכת המידע בדוח לציבור לשימושי ונגיש יותר לקורא הדוח, הגברת האחידות במערכת הבנקאית באופן הצגת הדוחות לציבור וגיבוש מתכונת לדוח השנתי לציבור שתהיה מבוססת על פרקטיקות הצגה של בנקים מובילים באירופה ובארה"ב.

אחד מהשינויים המרכזיים הינו פרסום דוח על הסיכונים באתר האינטרנט שיכלול מידע כמותי מפורט ומידע איכותי על סקירת הסיכונים ואופן ניהולם.

דוח זה כולל דרישות גילוי שפורסמו על ידי ועדת באזל, כפי המפורט בנדבך 3 להוראות (להלן: "נדבך 3"), ודרישות הגילוי על הסיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי הפורום ליציבות פיננסית (להלן: "FSF") ודרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות משימה לשיפור הגילוי (להלן: "EDTF") שהוקם על ידי המוסד ליציבות פיננסית (להלן: "FSB") לשיפור הגילוי על הסיכונים בתאגידים בנקאיים. בנוסף, במסגרת הגילוי נכללו דרישות גילוי נוספות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור של הפיקוח על הבנקים.

דוח זה מוצג לראשונה בהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו בחוזר של המפקח בו נדרש להציג דוח נפרד על הסיכונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי. מידע כמותי חדש שהוצג לראשונה לדוח זה נכלל ללא מספרי השוואה.

טבלה מספר 1 - מדדים עיקריים

	31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
במיליוני שקלים חדשים/אחוזים			
	2,344 ¹	2,436	הון עצמי רובד 1 (מיליון ש"ח)
	1,458 ¹	1,259	הון רובד 2 (מיליון ש"ח)
	24,325	24,893	נכסי סיכון (מיליון ש"ח)
	9.64% ^{1,2}	9.79% ²	יחס הון עצמי רובד 1 לנכסי סיכון (%)
	9% ²	9.12% ²	יחס הון עצמי רובד 1 רגולטורי נדרש (%)
	15.63% ^{2,1}	14.84% ²	יחס הון כולל לנכסי סיכון (%)
	12.50% ²	12.62% ²	יחס הון כולל רגולטורי נדרש
	-	98%	יחס כיסוי נזילות (%) ^{3,4}
	-	60%	יחס כיסוי נזילות רגולטורי נדרש ^{3,4}
	-	5.38%	יחס מינוף (%) ^{3,5}
	-	5%	יחס מינוף רגולטורי נדרש ⁵

1. ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015. לאחר השפעת היישום למפרע של הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.1 ו-2.1 בדוחות הכספיים של הבנק.
2. דרישות יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור 9% יחס הון כולל בשיעור 12.5% חלות מיום 1 בינואר 2015. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2015 חלות דרישת הון נוספות בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.31% ו-12.81%, בהתאמה.
3. ההוראות בנוגע ליחס כיסוי הנזילות (הוראה 221) ויחס המינוף (הוראה 218) נכנסו לתוקף החל מ-1 באפריל 2015 זאת בהתאם להתניות והוראות מעבר של הפיקוח על הבנקים.
4. יחס כיסוי הנזילות מוצג במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות חודשיות במשך הרבעון המדווח. יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש ע"י המפקח על הבנקים יגדל באופן הדרגתי מ-60% ליום 1 באפריל 2015, 80% ליום 1 בינואר 2016 ועד לשיעור של 100% ביום 1 בינואר 2017. עם זאת, בנק שלמועד תחילת יישום ההוראה עמד ביחס המינימלי הנדרש אינו רשאי לרדת מיחס זה.
5. בהתאם להוראות המעבר, הבנק נדרש לעמוד ביחס המינוף המזערי של 5% שנדרש על ידי המפקח על הבנקים החל מיום 1 באפריל 2015.

מסגרת הוראות רגולטוריות

הבנק מפוקח על ידי המפקח על הבנקים, אשר מקבל מידע על הלימות ההון של הבנק וקובע את דרישות ההון של הבנק. החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות המדידה והלימות ההון המבוססות על הוראות באזל 3 (להלן: "באזל 3"), כפי שפורסמו על ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211.

הוראות באזל 3 מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
 - נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP – Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים לרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכונים סליקה ועוד) ובמקביל קיים תהליך סקירה המבוצע על ידי הפיקוח על הבנקים (SREP).
 - נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה קובע את האופן וההיקף של המידע שיוצג במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם. במסגרת נדבך זה נדרש מתן מידע כמותי ומידע איכותי כדי לאפשר לגורמי השוק להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.
- בנוסף, הבנק מיישם בדו"ח זה דרישות גילוי המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על ידי צוות EDTF ודרישות נוספות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים.

מידע צופה פני העתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח על הסיכונים, שאינו מתייחס לעובדות ההיסטוריות מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בחקיקה והוראות גורמי פיקוח, התפתחויות מאקרו כלכליות ובעיקר התפתחויות המשבר הפיננסי העולמי ואי הוודאות הכרוכה בהשלכותיו, אירועים כלכליים חריגים כגון שינויים קיצוניים בריבית, שערי חליפין ואינפלציה, התנהגות המתחרים ושינויים ספציפיים שיפורטו להלן.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "צפי", "אמור", "חזוי", "להערכת הבנק", "בכוונת הבנק", "תחזית", "תוכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצון", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. השימוש בביטויים צופי עתיד אלו, כרוך בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהוא מבוסס על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים אשר עשויים לא להתממש או להתממש בצורה שונה מהצפוי. המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר על תחזיות לעתיד בנושאים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ועל תוכניות העבודה ותקציב הבנק לשנת 2016. הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הנכלל בדוחות אלה, לרבות בגין השפעת נסיבות או אירועים שיקרו לאחר פרסום הדוחות על מידע כאמור.

תחולת היישום

נדבך 3

בנק אגוד לישראל בע"מ אינו מחזיק בחברות בנות בנקאיות, לאור זאת הדרישות של הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות באזל 3, מיושמות ברמה מאוחדת בלבד.

ככלל, דרישות ההון של הבנק מבוססות על הדוחות הכספיים המאוחדים שלו, הערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים והנחיותיו.

על פי כללי החשבונאות המקובלים, חברות בנות הנשלטות במישרין או בעקיפין על-ידי הבנק מאוחדות בדוחות הכספיים, בעוד שלמטרות פיקוח על הון, חלים לעתים כללי איחוד שונים. יחד עם זאת, ליום 31 בדצמבר 2015 לא קיימים הבדלים בין בסיס האיחוד לפי כללי החשבונאות ובסיס האיחוד הפיקוחי למטרות הלימות הון.

לא קיימים איסורים או מגבלות משמעותיות כלשהן על העברת כספים או הון פיקוחי בתוך הקבוצה.

לפרטים נוספים בדבר חברות מוחזקות עיקריות של הבנק ראה ביאור 14 בדוחות הכספיים ומידע נוסף בפרק על ממשל תאגידי.

מדידת ההון מבוססת על חלוקת ההון להון רובד 1 (הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף) ולהון רובד 2, נכון למועד הדיווח לא קיים הון רובד 1 נוסף.

הון עצמי רובד 1 כולל את רכיבי ההון המיוחסים לבעלי מניות הבנק ובניכוי התאמות פיקוחיות כנדרש בהוראות הפיקוח על הבנקים. ההתאמות הפיקוחיות והניכויים העיקריים מהון עצמי רובד 1 הינם מסים נדחים לקבל נטו בגין הפרשי עיתוי ורווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי (Debt - DVA Value Adjustment). (סיכון אשראי עצמי - כאשר לבנק התחייבות כלפי הצד הנגד בעסקאות נגזרות פיננסיות, נדרש בהתאם להוראת תקן חשבונאי אמריקאי FAS 157, להביא לידי ביטוי בתחשיב השווי ההון של המכשיר הנגזר את ההסתברות לחדלות הפירעון של הבנק. התאמה זו מביאה למצב שההתחייבות כלפי הצד הנגדי קטנה בגובה ההתאמה של הסיכון).

הון רובד 2 כולל הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי, מכשירי הון וכתבי התחייבות נדחים. מכשירי הון וכתבי התחייבות אינם כשירים להכרה בהון הפיקוחי לפי הוראות באזל 3 ולכן מופחתים בהדרגה לפי הוראות המעבר. המאפיינים העיקריים של כתבי ההתחייבות הנדחים הינם - תקופת פירעונם לא תפחת מחמש שנים הם מונפקים ללא בטוחות; הזכויות לפיהם נדחות מפני תביעותיהם של נושים אחרים של הבנק למעט נושים המחזיקים בהון רובד 1 ובמכשירי הון ברובד 2 ומסכומם המוכר כהון רובד 2, כאמור, יופחתו 20% בתחילת כל שנה מחמש השנים האחרונות לפני מועד פירעונם (כאשר במקרה של כתב התחייבות נדחה הנפרע לשיעוריו, יש לבצע הפחתה כאמור, מכל שיעור).

מכשירי הון וכתבי ההתחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים החל מיום 1 בינואר 2014 עד לתקרה של 80% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013 ובכל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב- 10% נוספים עד ליום 1 בינואר 2022.

נכון למועד הדיווח מכשירי הון וכתבי ההתחייבות הנדחים שאינם כשירים עוד כהון פיקוחי מוכרים עד לתקרה של 70% מיתרתם בהון הפיקוחי ליום 31 בדצמבר 2013.

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי הון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

טבלה מספר 2 - נתוני ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
במיליוני שקלים		
		הון לצורך חישוב יחס ההון²
2,344	2,436	הון עצמי רובד 1
2,344	2,436	הון רובד 1
1,458	1,259	הון רובד 2
3,802	3,695	סה"כ הון כולל

1. ללא השפעת אימוץ כללי החשבוונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015. לאחר השפעת היישום למפרע של הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.ד.1 ו-2.ד.1 בדוחות הכספיים של הבנק. לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים.

2. לפרטים נוספים ראה טבלה 3 להלן.

סך ההון הכולל של הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 ב-3,695 מיליון ש"ח לעומת 3,802 מיליון ש"ח בסוף שנת 2014. הקיטון בהון לעומת סוף שנת 2014 נובע, בעיקר, מקיטון של כ-155 מיליון ש"ח בשטרי ההון, מקיטון של כ-44 מיליון ש"ח בהפרשה הקבוצתית (המוכרת בהון רובד 2) מקיטון של כ-40 מיליון ש"ח כתוצאה מיישום לראשונה של הוראת זכויות עובדים (בהתאם להוראות המעבר) ומקיטון בסך 17 מיליון ש"ח בקרן ההונית בסעיף התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן נטו בקיזוז רווחי הבנק בסך 144 מיליון ש"ח.

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון:

נדבר 3

	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹		ליום 31 בדצמבר 2015		
הפניות למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
במיליוני שקלים					
הון עצמי רובד 1: מכשירים ועודפים					
א'	-	952	-	952	הון מניות רגילות שהונפק על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
ב'	-	1,303	(8)	1,419	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
ג'	-	95	(19)	66	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
	-	-	-	-	מכשירי הון עצמי רובד 1 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
	-	-	-	-	הזרמות הון קיימות מהמגזר הציבורי שיוכרו עד ליום 1.1.2018
	-	-	-	-	מניות רגילות שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי שאוחדו והמוחזקות על ידי צד ג' (זכויות מיעוט)
	-	2,350	-	2,437	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים					
	-	-	-	-	התאמות יציבותיות להערכות שווי
	-	-	-	-	מוניטין, בניכוי מיסים נדחים לשלם, אם רלוונטי
	-	-	-	-	נכסים לא מוחשיים אחרים למעט זכויות שירות למשכנתאות, בניכוי מיסים נדחים לשלם
	-	-	-	-	מיסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מיסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי (temporary differences)
	-	-	-	-	סכום הרווח הכולל האחר המצטבר בגין תזרים מזומנים של פריטים שאינם מוצגים במאזן לפי שווי הוגן
	-	-	-	-	פער שלילי (shortfall) בין הפרשות להפסדים צפויים
	-	-	-	-	גידול בהון העצמי הנובע מעסקאות איגוח

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (המשך):

נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
הפניות למאזן הפיקוחי			יתרה
במיליוני שקלים			
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
ד'	-	(3)	(1)
			(1) רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההוגן של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי. בנוסף, בהתייחס להתחייבויות בגין מכשירים נגזרים, יש לגרוע את כל התאמות השווי החשבונאיות (DVA) הנובעות מסיכון האשראי העצמי של הבנק
	-	-	-
			- עודף יעודה על עתודה, בניכוי מיסים נדחים לשלם שיסולקו אם הנכס יהפוך לפגום או ייגרע בהתאם להוראות הדיווח לציבור
	-	-	-
			- השקעה עצמית במניות רגילות, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבויות לרכוש מניות בכפוף להסכמים חוזיים)
	-	-	-
			- החזקות צולבות הדדיות במניות רגילות של תאגידים פיננסיים
ה'	-	-	-
			- השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי (בסכום העולה על 10% מהון עצמי רובד 1)
ו'	-	-	-
			- השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	-
			- זכויות שירות למשכנתאות אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
ז'	(4)	(3)	-
			- מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
	-	-	-
			- סכום זכויות שירות למשכנתאות, מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי וההשקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים העולה על 15% מהון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (המשך):

נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
הפניות למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני שקלים			
הון עצמי רובד 1: התאמות פיקוח וניכויים			
	-	-	- מזה: בגין השקעות בשיעור העולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי תאגידים פיננסיים
	-	-	- מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
	-	-	- מזה: מיסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי
	-	-	- התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	-	-	- מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
	-	-	- מזה: בגין זכויות שירות למשכנתאות
	-	-	- ניכויים החלים על הון עצמי רובד 1 מאחר ואין בהון רובד 1 נוסף והון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים
	-	(6)	- סך כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
	-	2,344	- הון עצמי רובד 1
		2,436	
הון רובד 1 נוסף: מכשירים			
	-	-	- מכשירי הון מניות רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מכשירים אלו
	-	-	- מזה: מסווג כהון עצמי בהתאם להוראות הדיווח לציבור
	-	-	- מזה: מסווג כהתחייבות בהתאם להוראות הדיווח לציבור
	-	-	- מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
	-	-	- מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג'

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (המשך):

נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
הפניות למאזן הפיקוחי	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני שקלים			
הון רובד 1: מכשירים			
	-	-	- מזה: מכשירי הון רובד 1 נוסף שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 1 נוסף
	-	-	- הון רובד 1 נוסף לפני ניכויים
הון רובד 1 נוסף: ניכויים			
	-	-	- השקעה עצמית במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף, המוחזקות באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חזויים)
	-	-	- החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון הכלולים ברובד 1 נוסף
	-	-	- השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עלה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	- השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	- ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים
	-	-	- מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים
	-	-	- ניכויים החלים על הון רובד 1 נוסף מאחר ואין בהון רובד 2 די הון בכדי לכסות על הניכויים (כאמור בסעיף 12 בהוראה 202).
	-	-	- סך כל הניכויים להון רובד 1 נוסף
	-	-	- הון רובד 1 נוסף
	2,344	-	הון רובד 1 2,436

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (המשך):

נדבך 3

	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
הפיקוחי למאזן הפניות	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה
במיליוני שקלים			
הון רובד 2: מכשירים והפרשות			
ח'	-	-	מכשירים שהונפקו על ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
	-	38	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי התאגיד הכשירים להכללה בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
ט'	-	1,168	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
	-	1,168	מזה: מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי והמוחזקים על ידי משקיעי צד ג', המופחתים בהדרגה מהון רובד 2
י'1+י'2	-	252	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
	-	1,458	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2: ניכויים			
	-	-	השקעה עצמית במכשירי הון רובד 2, המוחזקת באופן ישיר או עקיף (כולל התחייבות לרכוש מכשירים בכפוף להסכמים חוזיים)
	-	-	החזקות צולבות הדדיות במכשירי הון רובד 2 של תאגידים פיננסיים
	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי אינה עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור של התאגיד הבנקאי, כאשר החזקת התאגיד הבנקאי עולה על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי
	-	-	ניכויים נוספים שנקבעו על ידי המפקח על בנקים
	-	-	מזה: בגין השקעות בהון של תאגידים פיננסיים

טבלה מספר 3 - הרכב ההון הפיקוחי לצורך חישוב יחס ההון (המשך):

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2014 ¹		ליום 31 בדצמבר 2015		
סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3 הפיקוחי	יתרה	סכומים שלא נוכו מההון הכפופים לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	יתרה	
במיליוני שקלים				
הון רובד 2: ניכויים				
-	-	-	-	מזה: ניכויים נוספים להון רובד 2 שלא נכללו במסגרת סעיף קודם
-	-	-	-	התאמות פיקוחיות בהון רובד 2 הכפופות לטיפול הנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3
-	-	-	-	סך כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
-	1,458	-	1,259	הון רובד 2
-	3,802	-	3,695	סך ההון
-	24,325	-	24,893	סך נכסי סיכון משוקללים.
יחס הון וכריות לשימור הון (באחוזים)				
-	9.64%	-	9.79%	הון עצמי רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
-	9.64%	-	9.79%	הון רובד 1 (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
-	15.63%	-	14.84%	ההון הכולל (כאחוז מנכסי סיכון משוקללים)
דרישות מזעריות שנקבעו על ידי הפיקוח על הבנקים				
-	9.00%	-	9.12%	יחס הון עצמי רובד 1 מזערי ¹ שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	9.00%	-	9.12%	יחס הון רובד 1 מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	12.50%	-	12.62%	יחס הון כולל מזערי שנקבע על ידי המפקח על הבנקים
-	104	-	133	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים (למעט תאגידים בנקאיים וחברות בנות שלהם), שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה

1. יחס הון עצמי רובד 1 מזערי – יחס ההון בו נדרש הבנק לעמוד החל ביום 1 בינואר 2015. בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדירור", נדרש הבנק להגדיל את היעד ליחס הון עצמי רובד 1 יחס ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדירור. יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שידרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.31%- ו-12.81%. לא קיימת דרישה נפרדת ליחס הון רובד 1 מזערי.

טבלה מספר 4 - הרכב המאזן הפיקוחי

נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
במיליוני שקלים			
נכסים			
	9,848	6,668	מזומנים ופיקדונות בבנקים
	6,789	10,371	ניירות ערך
ה'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינן עולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי
ו'	-	-	מזה: השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שעולות על 10% מהון המניות של התאגיד הפיננסי שאינן עולות על סף הפחתה
	6,789	10,371	מזה: ניירות ערך אחרים
	182	293	ניירות ערך שנשאלות או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
	21,959	22,505	אשראי לציבור
	(246)	(190)	הפרשה להפסדי אשראי
י'	(217)	(179)	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	(29)	(11)	מזה: הפרשה להפסדי אשראי שלא נכללת בהון הפיקוחי
	21,713	22,315	אשראי לציבור, נטו
	-	-	אשראי לממשלה
	371	352	בניינים וציוד
	504	255	נכסים בגין מכשירים נגזרים
	1,419	637	נכסים אחרים
	239	223	מזה: נכסי מס נדחה
ז'	1	-	מזה: נכסי מס נדחה בגין הפרשי עיתוי שנוכו מההון
	1,171	414	מזה: נכסים אחרים נוספים
	-	4	נכסים מוחזקים למכירה
	40,826	40,895	סך כל הנכסים

1. מספרי ההשוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015 (ראה באור 1.ד.1), אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא הייוון עלויות תוכנה (ראה באור 2.ד.1).

טבלה מספר 4 - הרכב המאזן הפיקוחי (המשך):

נדבך 3

הפניות לרכיבי ההון הפיקוחי	ליום 31 בדצמבר 2014 ¹	ליום 31 בדצמבר 2015	
במיליוני שקלים			
			התחייבויות והון
	31,498	32,466	פיקדונות הציבור
	152	483	פיקדונות מבנקים
	1	1	פיקדונות הממשלה
	3,474	3,179	אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
	2,268	2,129	מזה: כתבי התחייבות נדחים שאינם מוכרים כהון פיקוחי
	1,206	1,051	מזה: כתבי התחייבות נדחים המוכרים כהון פיקוחי
	-	-	מזה: כשירים כרכיבי הון פיקוחי
ח'ט'	1,206	1,051	מזה: אינם כשירים כרכיבי הון פיקוחי וכפופים להוראות מעבר
	575	293	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
ד'	3	1	מזה: בגין סיכון האשראי העצמי
	2,776	2,063	התחייבויות אחרות
י'2	35	29	מזה: הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי הנכללת ברובד 2
	38,476	38,485	סך כל ההתחייבויות
	2,350	2,410	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
א'	952	952	מזה: הון מניות רגילות ופרמיה
ב'	1,303	1,411	מזה: עודפים
ב'	-	(8)	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	69	21	מזה: רווח כולל אחר מצטבר
ג'	-	(19)	מזה: השפעת הוראות מעבר ליישום הוראה בנושא זכויות עובדים
ג'	26	26	מזה: קרנות הון
	2,350	2,410	סך כל ההון העצמי
	40,826	40,895	סך כל ההתחייבויות וההון

2. מספרי ההשוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015 (ראה באור 1.ד.1), אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה (ראה באור 2.ד.1).

טבלה מספר 5 - דוח תנועה בהרכב הון פיקוחי:

EDTF

דוח זה מוצג לראשונה והוא נועד לספק מידע בדבר התנועות שחלו במהלך תקופת הדיווח ברכיבי ההון הפיקוחי. הדוח מבוסס על יתרות שנכללו במסגרת הדוח הכספי ומוצג בהתאם ליתרות רכיבי ההון המשמשות לחישוב ההון הפיקוחי בכפוף להסדרי הוראות מעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 299.

2014 ²	2015	
במיליוני שקלים		
		הון עצמי רובד 1
2,425	2,397	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 30 בספטמבר
(43)	28	רווח לתקופה
(35)	5	תנועה ברווח כולל אחר
(35)	7	מזה: זמין למכירה
-	(2)	מזה: זכויות עובדים ¹
(3)	6	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים
2,344	2,436	יתרת הון עצמי רובד 1 ליום 31 בדצמבר
		הון רובד 2
1,451	1,296	יתרת הון רובד 2 ליום 30 בספטמבר
-	-	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג'
		מכשירי הון רובד 2 שהונפקו למשקיעי צד ג' הכשירים להכללה
-	(5)	בהון הפיקוחי בתקופת המעבר
7	(32)	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס
1,458	1,259	יתרת הון רובד 2 ליום 31 בדצמבר
3,802	3,695	סך הכל הון רגולטורי

1. שינוי ביתרה המוכרת לצורך הלימות ההון - לאחר השפעת הוראות המעבר.

2. מספרי השוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015 (ראה באור 1.ד.1), אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה (ראה באור 2.ד.1).

הלימות ההון של תאגיד בנקאי הינה מרכיב מרכזי בהערכת יציבותו של התאגיד. הלימות ההון נבחנת באמצעות היחס שבין בסיס ההון לבין הסכום המשוקלל של רכיבי הסיכון בעסקי הבנק, כהגדרתם בהוראות באזל 3. הוראת באזל 3 שמה דגש על ניהול הסיכונים תוך קישור בין פרופיל הסיכונים של הבנק ואיכות ניהולם לבין הקצאת ההון הנדרשת, וזאת במטרה להביא לחיזוק עמידותה של המערכת הבנקאית בעתות משבר. ההוראה קובעת דרישת הלימות ההון במערכת הבנקאית, על פיה על התאגידים הבנקאיים בישראל לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מינימאלי בשיעור של 9.0% ויחס הון כולל בשיעור של 12.5%. הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית בתחומי סיכון האשראי וסיכון השוק, וגישת האינדיקטור הבסיסי עבור סיכונים תפעוליים. הוראות באזל 3 מיושמות על בסיס מאוחד, וכן, לגבי החברות המוחזקות להן הבנק העמיד כתב שיפוי בהתאם להוראות באזל, לא קיים ולא חזוי מכשול להעברה מיידית של מקורות הון או לביצוע החזר התחייבויות של החברות המוחזקות על ידי הבנק.

הוראות רגולטוריות חדשות העוסקות בנושאי מדידה והלימות הון

הלוואות לדיור

בשנים האחרונות נרשם גידול מהיר בהיקף תיקי הלוואות לדיור, וזאת על רקע עליה משמעותית במחירי הדירות וסביבת ריבית נמוכה במנחים היסטוריים. התפתחויות אלה הביאו לגידול בפוטנציאל הסיכונים הגלומים בתיקי הלוואות לדיור. על רקע זה, קבע הפיקוח על הבנקים בשנים האחרונות מספר הנחיות בנוגע להקצאת ההון, תוך קביעת מגבלות על הלוואות לדיור. המגבלות כוללות בין היתר: מגבלות על שיעור המימון, חלק הלוואה בריבית משתנה, שיעור החזר מההכנסה והתקופה לפירעון סופי. בנוסף הורה הפיקוח על הבנקים, על הגדלת הפרשה הקבוצתית בתיקי הלוואות לדיור.

מגבלות אלו הביאו לפרסום הנחיות רבות שלא היו מאוגדות במסמך אחד ולכן, על מנת להקל על ביצוע ההנחיות השונות ולשפר את הבהירות והאחידות ביישומן, פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראה 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור" המאגדת שישה מכתבים אשר פורסמו במהלך השנים 2010 עד 2013 למסמך מחייב אחד.

ההוראה קובעת כי על התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 ויעד ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיור, מעבר ליעדים שקבע המפקח ליחס הון עצמי רובד 1 עבור התאגידים הבנקאיים (9% עד שנת 2015, ו-10% עד 2017 לשני הבנקים הגדולים).

מועד התחילה לעמידה ביעד ההון שנקבע בהוראה הוא 1 בינואר 2017, כאשר היישום יהיה בשיעורים רבעוניים קבועים החל מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. כלומר, כל רבעון תתווסף 1/8 מ-1% מיתרת תיק האשראי לדיור ליעד הון עצמי רובד 1 הנדרש כך שאפקטיבית התוספת הראשונה בוצעה ב-1.4.15. לאור זאת, יחס ההון הרגולטורי המינימאלי הנדרש עומד ביום 31 בדצמבר 2015 על שיעור 9.12% בהון עצמי רובד 1 ו-12.62% על יחס ההון הכולל.

דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר סופי בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים". החוזר מתקן את הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-204 במטרה להתאימן להמלצות ועדת באזל בכל הקשור לדרישות הון בגין חשיפות של תאגידים בנקאיים לצדדים נגדיים מרכזיים. החוזר מפרט את ההנחיות החדשות, אשר יחולו על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה ועסקאות מימון ניירות ערך. ההנחיות מבדילות בין צד נגדי מרכזי שאינו

כשיר לבין צד נגדי מרכזי כשיר, כאשר לאחרון נקבעו דרישות הון מופחתות. ההנחיות מסדירות, בין היתר, את סוגי החשיפות הבאים:

- חשיפות של תאגיד בנקאי חבר מסלקה לצד נגדי מרכזי. ככלל, לחשיפות אלה יש לייחס משקל סיכון של 2% (לעומת ערך חשיפה אפס ערב התיקון).
- חשיפות של תאגיד בנקאי ללקוח הפעיל בבורסה. על פי התיקון יש לחשב את דרישות ההון לחשיפות לה כאילו מדובר בעסקה דו צדדית, לרבות הקצאת הון בגין סיכון CVA - שיטת החישוב שהייתה נהוגה עד כה על פי ההוראה - חישוב לפי כללי הבורסה – תבוטל.
- חשיפות של תאגיד לקוח הפועל באמצעות חבר מסלקה.
- העברות של תאגיד בנקאי חבר מסלקה לקרן הסיכונים.
- ביטחונות שהפקיד תאגיד בנקאי אצל חבר מסלקה או אצל צד נגדי מרכזי.
- חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר ישוקללו בהתאם למשקל הסיכון הרלוונטי לצד הנגדי בעוד העברות לקרן סיכונים ישוקללו ב-1250%.

האמור בחוזר יחול מיום 1 ביולי 2016. עד ליום 30 ביוני 2017 ניתן להתייחס לבורסה בתל אביב כצד נגדי מרכזי כשיר, וזאת למרות שלמועד זה אינה עומדת בתנאים להגדרה זו.

הנחיות אלה עשויות להעלות את דרישות ההון של הבנק בגין חשיפות כאמור.

חוזר בדבר התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". בהתאם לחוזר, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה, בין השאר, יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר לעניין חישוב הלימות ההון. נכון למועד אישור דוחות הכספיים טרם גובשה תוכנית התייעלות, הבנק בוחן את משמעות החוזר. לפירוט נוסף ראה ביאור 7.1.1 בדוח הכספי.

הערכה פנימית של נאותות הלימות ההון (ICAAP)

הבנק נדרש לקיים תהליך פנימי להערכת הסיכונים והקצאת הון על מנת להבטיח כי הבנק מקצה מספיק הון כנגד מכלול הסיכונים (להלן: "ICAAP"). במסגרת תהליך ה-ICAAP הבנק מבצע תהליך יזום של זיהוי והערכת כל אחד מהסיכונים המהותיים בכל אחת מהפעילויות המרכזיות בבנק. כמו כן נסקרים במסגרת זו מרכיבי המדיניות והמגבלות הקיימות, כלי המדידה והניטור, מערכות הדיווח, תהליכים ומוצרים עיקריים ומרכיבי הממשל התאגידי. ההערכה מסתייעת בסקירה איכותית וניתוח הנתונים הכמותיים, תוך בחינת יכולת הישענות על מודלים פנימיים.

התפיסה בבנק רואה ב-ICAAP שני תהליכים עיקריים:

- א. תהליך פנימי לזיהוי, מדידה, ניהול ודיווח על הסיכונים המרכזיים אליהם חשוף הבנק כיום, ועלול להיות חשוף אליהם בעתיד.
- ב. תהליך פנימי לקביעת הקצאת ההון ובחינת נאותות יעדי ההון, כך שיבטיח יחסי הון נאותים, בהתחשב בפרופיל הסיכון של הבנק, לרבות תכנון וניהול ההון.

תהליך ה-ICAAP הינו מקיף ונוגע לרבדים שונים של תהליכי ניהול הסיכונים וניהול ההון. האסטרטגיה התלת-שנתית של הבנק לשנים 2016-2018 ותוכנית העבודה לשנת 2016 מביאים בחשבון את תוצאות ה-ICAAP.

כחלק מתהליך היישום ובהתאם להנחיית המפקח על הבנקים, הוגש לבנק ישראל בדצמבר 2015, דו"ח ICAAP על בסיס נתונים מאוחדים לסוף רבעון שני 2015. המסמך כולל את תכנון ההון המעודכן לשלוש השנים 2016-2018, כנדרש בהוראה, בהתבסס על האסטרטגיה התלת שנתית המעודכנת של הבנק. במסגרת זו נבחנה מידת העמידה של הבנק ביחסי ההון גם בתרחישי קיצון. בתהליך זה שילב הבנק הערות מתהליך ה-SREP (Supervisory Review and Evaluation Process) של הפיקוח על הבנקים על דו"חות ICAAP קודמים.

תכנון ההון ויעדי ההון

EDTF

יעד הלימות ההון – במסגרת דיוני הדירקטוריון באסטרטגיה התלת שנתית לשנים 2016-2018, קבע דירקטוריון הבנק מתווה עולה ליחס ההון, כך שיעד הון רובד 1 של הבנק לסוף שנת 2016 יעמוד על 9.8% ויעלה עד ליעד של 10.25% לסוף שנת 2017.

תכנון ההון - במסגרת הדיונים על תוכנית העבודה לשנת 2016 שהתקיימו בדירקטוריון בסוף דצמבר 2015, נקבע תכנון ההון לשנה זו. תכנון ההון השנתי נגזר מיעדי ההון שנקבעו בתוכנית האסטרטגית התלת שנתית לשנים 2016-2018.

תכנון ההון לשנת 2016 הושפע בעיקר מהפרמטרים הבאים:

- גידול בהון עצמי רובד 1 כתוצאה מגידול צפוי בסעיף העודפים.
- נלקחה הנחה של הפחתה מדורגת של יתרת קרן ההון החיובית בגין ניירות ערך זמינים למכירה.
- קיטון בהון רובד 2 כתוצאה מהפחתת כתבי ההתחייבות בהתאם להוראות המעבר (הפחתה שנתית של תקרת ההכרה של כתבי ההתחייבות בשיעור של 10% לשנה).
- הונח כי במהלך 2016 יונפק הון רובד 2 המוכר לבאזל 3.
- יישום הוראה חדשה בנושא צדדים נגדיים מרכזיים. יישום זה מגדיל את נכסי הסיכון הנובעים מעסקאות בנגזרים.

במסגרת תכנון ההון לשנת 2016 הכין הבנק תוכנית מגירה לצמצום בנכסי הסיכון אם ידרש הדבר על מנת להתמודד עם שינויים אפשריים, כפועל יוצא של השפעות אפשריות של המצב הכלכלי במשק על בסיס ההון של הבנק (רווחיות וקרן הון) כמו גם השפעות אפשריות של הוראות רגולטוריות חדשות שלא היו ודאיות בשלב הכנת תכנון ההון, בין היתר בהקשר לשינוי בהוראות בנושא דרישות הון הנובעות מסיכון אשראי של צד נגדי, שבמועד הכנת תכנון ההון לא הייתה ודאות לעניין גודל השפעתה. יצוין כי חלק ממידע זה הינו "מידע צופה פני עתיד".

תיאור שימוש במבחני קיצון במסגרת תכנון ההון

EDTF

התממשותו בפועל של תרחיש קיצון והצורך לעמוד בתיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, עשויים להביא לסטייה מתכנון ההון המקורי כפי שהוצג, כך שתחול פגיעה ביחסי ההון כפי שנקבעו. במסגרת הטמעת תהליכי ניהול הסיכונים הבנק בוחן מגוון תרחישי קיצון, מתוכם נבחר תרחיש הוליסטי מוביל ליישום במסגרת תכנון ההון ותהליך ה-ICAAP. בנוסף נבחן תרחיש בנק ישראל, המבוסס על תרחיש אחיד ותרחיש הופכי אשר השפעתו מביאה לירידת יחס הון הליבה לסיבולת הסיכון התחתונה.

תרחישי הקיצון מתייחסים לקווי העסקים והסיכונים העיקריים שזוהו בבנק תוך הערכת ההשפעה של כל אירוע קיצון על מספר מרכיבים: היקף נכסי הסיכון, הכנסות מריבית, שיעור הוצאה להפסדי אשראי, הכנסות שאינן מריבית, הוצאות, שינויים בקרן ההון, השלכה על הרווחיות הכוללת ועל יחסי ההון.

כאמור, במסגרת תהליך בחינת נאותות הקצאת ההון ובהתאם להנחיית בנק ישראל, מחשב הבנק תרחיש קיצון המבוסס על מבחן קיצון אחיד. נכון ל-ICAAP האחרון התבססה הבחינה על תרחיש אחיד 2014-2015, המתאר תרחיש מקרו כלכלי המאופיין בזעזוע מקומי חמור, כתוצאה מהידרדרות במצבה הגיאופוליטי של ישראל, לצד זעזוע גלובלי שמקורו בהאטה משמעותית בכלכלת אירופה והאטה מסוימת בכלכלת ארה"ב. בנובמבר 2015 פרסם בנק ישראל תרחיש קיצון אחיד חדש, שתוצאותיו הועברו לפיקוח בפברואר 2016. תרחיש זה יופעל במסגרת ה-ICAAP הבא.

מניתוח תרחישי הקיצון עולה כי יחסי הלימות ההון בפועל והיעדים שנקבעו הולמים את יכולת הבנק לספוג הפסדים בלתי צפויים הבאים לידי ביטוי בתרחיש, תוך שאינם יורדים מיחסים מינימאליים.

טבלה מספר 6 - רכיבי הסיכון ודרישות ההון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2014		ליום 31 בדצמבר 2015		
במיליוני שקלים				
דרישות הון כולל (12.50%)	נכסי סיכון	דרישות הון כולל* (12.62%)	נכסי סיכון	
				סיכון אשראי¹
9	71	12	98	חובות של ריבנויות
27	216	27	211	חובות של ישויות סקטור ציבורי
76	610	71	563	חובות של תאגידים בנקאיים
1,521	12,168	1,486	11,771	חובות של תאגידים
370	2,958	429	3,402	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
227	1,815	281	2,223	חשיפות קמעונאיות ליחידים
17	139	19	153	עסקים קטנים ²
381	3,051	388	3,077	משכנתאות לדיור
156	1,238	156	1,238	נכסים אחרים ³
5	43	3	24	סיכון CVA
2,789	22,309	2,872	22,760	
35	280	54	427	סיכון שוק
217	1,736	215	1,706	סיכון תפעולי
3,041	24,325	3,141	24,893	סך נכסי הסיכון בגין הסיכונים השונים ³
	3,802		3,695	סך בסיס ההון ³
	9.64%		9.79%	יחס הון רובד 1 לרכיבי הסיכון ³
	15.63%		14.84%	יחס ההון הכולל לרכיבי הסיכון ³
	9.00%		9.12%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים*

יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי

12.50%

12.62%

המפקח על הבנקים *

* יחס ההון בו נדרש הבנק לעמוד החל ביום 1 בינואר 2015. בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיר", נדרש הבנק להגדיל את היעד ליחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיר. יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שידרש ע"י המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.31%- ו-12.81% בהתאמה.

1. לפני ניכוי הפרשה קבוצתית בסך 208 מיליון ש"ח (ביום 31.12.14 252 מיליון ש"ח).

2. עסקים קטנים המנוהלים במסגרת אגף קמעונאות.

3. מספרי השוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015, אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.ד.1 ו-2.ד.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

מידע נוסף על נכסים משוקללים בסיכון

EDTF

פעילויות עסקיות של תאגיד בנקאי יוצרות לבנק חשיפות בעלות אופי שונה ומחייבות הקצאת הון שונה. ניתוח כמותי שלהלן מאפשר להבין התפלגות של נכסי הסיכון, בהבחנה בין סוגי נכסי סיכון, בין קווי הפעילות השונים. לעניין זה, ההצגה בוצעה בהתאם לקווי הפעילות של הבנק כפי שהוצגו בביאור 26 בדבר מגזרי פעילות בדוחות הכספיים של הבנק.

טבלה מספר 7 - נכסי סיכון לפי חלוקה לפעילויות עסקיות:

EDTF

31 בדצמבר 2015

סה"כ	סכומים שלא הוקצו והתאמות	מגזר ניהול פיננסי	מגזר יהלומים	מגזר עסקי	מגזר פרטי	נכסי סיכון
22,530	996	1,377	1,260	13,077	5,820	סיכון אשראי
100	-	53	-	46	1	סיכון צד נגדי
130	-	130	-	-	-	סיכון מניות
427	-	427	-	-	-	סיכון שוק
1,706	-	330	104	718	554	סיכון תפעולי
						סה"כ
24,893	996	2,317	1,364	13,841	6,375	

טבלה מספר 8 - תנועה בנכסי סיכון:

EDTF

טבלה זו מציגה שינויים שחלו בנכסי סיכון של הבנק במהלך התקופה המדווחת לפי סוג סיכון.

31 בדצמבר 2015				
סיכון אשראי	סיכון צד נגדי	סיכון שוק	סיכון תפעולי	סה"כ
22,085	224	280	1,736	24,325
657	(124)	147	(30)	650
(82)	-	-	-	(82)
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
22,660	100	427	1,706	24,893

יתרה ליום 1 בינואר 2015

שינוי בהיקף התיק / הכנסה גולמית¹

שינוי כתוצאה משינוי באיכות התיק²

שינוי מתודולוגיה³

אחר

יתרה ליום 31 בדצמבר 2015

1. שינוי ב"היקף התיק" נועד לשקף גידול בחשיפה שנבע מגידול בהיקף הפעילות. במסגרת זו נכללים גם השפעות שע"ח ככל שהיו ומרכיב ה-CVA. שינוי ב"הכנסה גולמית" שינוי בממוצע ההכנסה על פי נספח ב' להוראה 206 ב-12 הרבעונים האחרונים.
2. שינוי ב"איכות התיק" כולל גידול/קיטון באוכלוסיית החובות בכשל ו/או בנכסים לגביהם חלה ירידה בדירוג אשר מחייבים דרישות הון גבוהות יותר.
3. "שינויים במתודולוגיה" מתייחס לשינויים שחלו בגין הוראות רגולטוריות חדשות בנוגע להקצאת ההון ו/או שינויים אחרים, כגון שיטות הפחתת סיכון אשראי או קיזוזים שלא יושמו קודם לכן אשר מהווים שינוי מדיניות, ככל שהיו.

יחס מינוף

נדבך 3

ביום 28 באפריל פרסם הפיקוח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות סיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוסס באחוזים ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו-כן, לא ניתן להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן מצוין אחרת בהוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רובד 1 (בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה, החשיפה בגין נגזרים מחושבת בהתאם לנספח ג' להוראות ניהול בנקאי תקין 203, והחשיפות בגין פריטים חוץ-מאזניים מחושבות על-ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 203.

בהתאם להוראה, תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 5%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי, אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה.

טבלה מספר 9 - יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים:

נדבך 3

31 בדצמבר 2015

במיליוני שקלים

2,436

הון רובד 1

45,316

סך החשיפות

באחוזים

5.38%

יחס מינוף

5.0%

יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי המפקח על הבנקים

טבלה מספר 10 - השוואה בין הנכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף:

נדבך 3

31 בדצמבר 2015

במיליוני שקלים

40,895

סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים

- ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים

- התאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אל לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף

- התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים

- התאמות בגין עסקאות מימון ניירות ערך (לדוגמה: עסקאות רכש חוזר והלוואות מובטחות דומות אחרות)

4,278 התאמות בגין פריטים חוץ מאזניים (המרה של החשיפות החוץ מאזניות לסכומים שווי ערך אשראי)

143

התאמות אחרות

45,316

חשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2015	
במיליוני שקלים/אחוזים	
חשיפות מאזניות	
40,279	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך, אך לרבות בטחונות)
-	(סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1)
40,279	סך החשיפות המאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקאות מימון ניירות ערך)
חשיפות בגין נגזרים	
472	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
191	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקאות בגין נגזרים
-	גילום (gross-up) ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות דיווח לציבור
(197)	(ניכויים של נכסי חייבים בגין בטחון משתנה במזומן שניתן בעסקאות בנגזרים)
-	(רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על ידי הלקוח)
-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	(קיזוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכויי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו)
466	סך החשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך	
293	נכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך (ללא קיזוזים), לאחר התאמות בגין עסקאות שמטופלות כמכירה חשבונאית
-	(סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקאות מימון ניירות ערך)
-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות ערך
-	חשיפות בגין עסקאות כסוכן
293	סך חשיפות בגין עסקאות מימון ניירות ערך
חשיפות חוץ מאזניות אחרות	
13,401	חשיפה חוץ מאזנית בערך נקוב ברוטו
(9,123)	(התאמות בגין המרה לסכומים דווי ערך אשראי)
4,278	פריטים חוץ מאזניים

הון וסך החשיפות
2,436
45,316
יחס מינוף
5.38%

הון רובד 1
סך החשיפות

יחס המינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218

יחס המינוף ליום 31 בדצמבר עמד על 5.38% לעומת 5.51% ביום 30 בספטמבר 2015. השינוי העיקרי ביחס לרבעון הקודם נובע מגידול בתיק ניירות הערך של הבנק בסכום של כ-2.6 מיליארד ש"ח במקביל לקיטון באשראי לציבור בסכום של כ-0.7 מיליארד ש"ח וגידול בהון עצמי רובד 1 בסכום של כ-39 מיליון ש"ח.

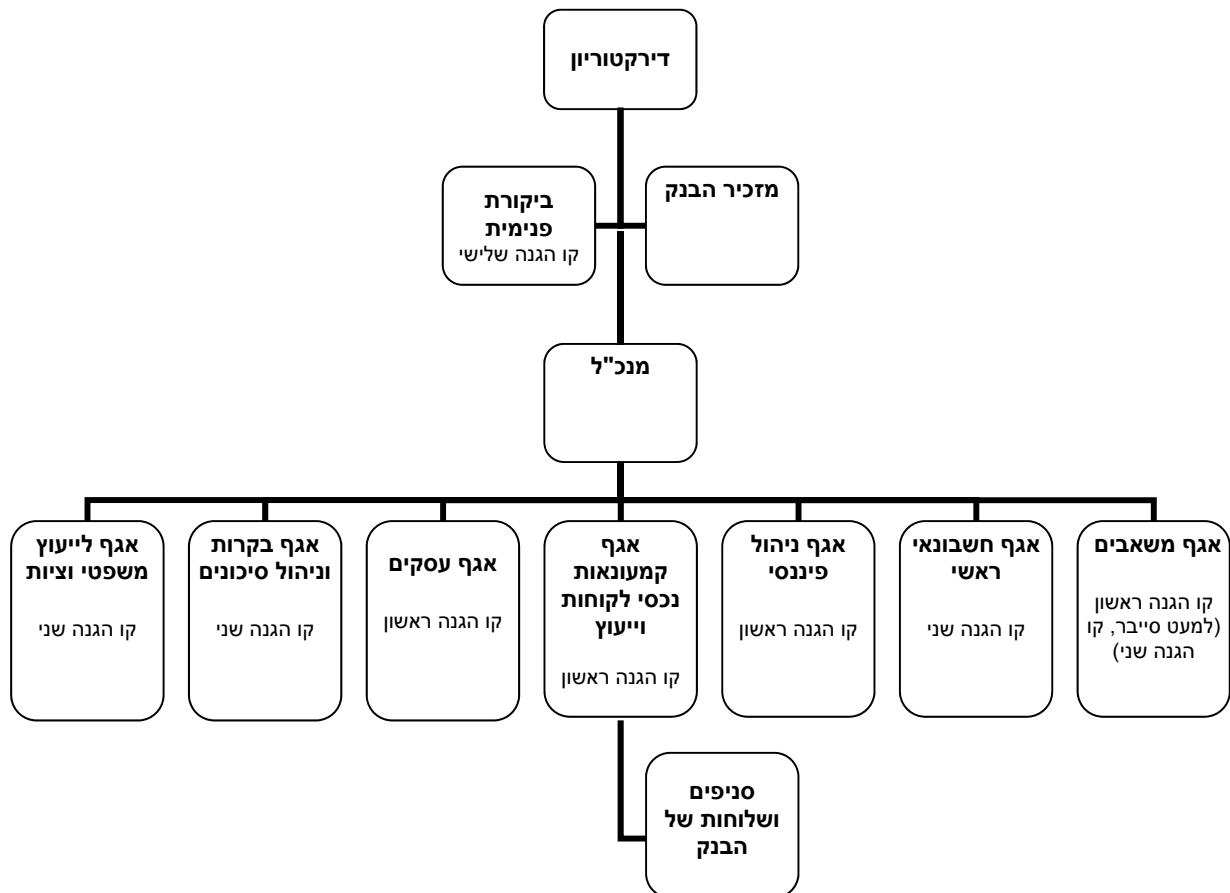
פעילותו העסקית של הבנק כרוכה בסיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכונים נזילות, סיכונים תפעוליים ובכללם סיכונים משפטיים, סיכונים ציות וכן סיכונים מוניטין וסיכונים אסטרטגיים.

מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק מכוונת לעמידה ביעדים האסטרטגיים והעסקיים שנקבעו, כל אלו, תוך הטמעת תרבות ניהול הסיכונים ובקרתם. מדיניות ניהול הסיכונים מסייעת לבנק לממש את יעדיו אלה, תוך הגדרת סוגי הסיכונים והיקפם, ועמידה בתאבון וסיבולת הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון. לצורך זה מופעלות מערכות דיווח ומנגנוני פיקוח ובקרה מתאימים.

הממשל התאגידי בתהליך ניהול הסיכונים בבנק

תהליכי ניהול הסיכונים והלימות ההון בבנק מוסדרים ומפוקחים באמצעות הדירקטוריון וועדותיו, מנכ"ל הבנק וההנהלה, ועדות ההנהלה, האגפים העסקיים יוצרי הסיכון, אגף בקורת וניהול סיכונים, אגף חשבונאי ראשי, האגף לייעוץ משפטי, אגף משאבים והביקורת הפנימית.

טבלה מספר 12- מבנה ארגוני של ניהול הסיכונים

הדירקטוריון מתווה את האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, מנחה ומכוון את הנהלת הבנק לגבי היעדים והקווים העקרוניים לפעילות הבנק. הדירקטוריון מבטא את מדיניות החשיפה הכוללת במסגרת הגדרת תאבון וסיבולת הסיכון ובמסגרת מסמכי מדיניות ספציפיים.

בדירקטוריון ובוועדותיו נערכים דיונים אודות אופי ומאפייני הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק בפעילותו, הדרך לאמוד אותם ומידת אפקטיביות הפיקוח עליהם, לרבות דיונים לגבי הכלים ואופן השימוש בהם, אמידה, מדידה וניטור הסיכונים. הדירקטוריון קובע את מדיניות החשיפה לסיכונים של הבנק, לרבות מדרג סמכויות, תוך קביעת תמהיל החשיפות המשקפות את פרופיל הסיכון של הבנק, היקף ההון הנדרש והקצאתו לפעילויות העסקיות השונות. במסגרת תכנון הפעילות התלת שנתית של הבנק קבע דירקטוריון הבנק את תיאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות והחשיפות לסיכונים. תחומים אלו כוללים את יחסי ההון, סיכונים אשראי, סיכונים שוק, סיכון נזילות, סיכונים תפעוליים ובכלל זה סיכונים משפטיים וסיכונים ציות, סיכון ריכוזיות, סיכון מוניטין וסיכון אסטרטגי.

המעקב אחר עמידה בתאבון וסיבולת הסיכון בכל תחומי הפעילות מבוצע באמצעות מסמך הסיכונים הרבעוני הנדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון. בנוסף, פותחו כלי מעקב לבחינה שוטפת של העמידה בתאבון וסיבולת הסיכון ובחינת התפתחות החשיפה לסיכונים לאורך זמן.

כמו כן, הדירקטוריון אישר מסגרת להפעלת תרחישי קיצון על החשיפות השונות והשפעותיהם על יחסי ההון תוך הגדרת העקרונות לקביעת תרחישי הקיצון והדיווח על תוצאותיהם.

הדירקטוריון הגדיר את תחומי האחריות, התפקידים והסמכות של המנכ"ל אשר אחראי, בין היתר, על יישום האסטרטגיה והמדיניות העסקית של הבנק, הניהול העסקי והארגוני השוטף של הבנק תוך דאגה להבטחת יציבותו ורווחיותו, הכנת תכנית עבודה שנתית ותקציב שנתי ובכלל זה תקציב השקעות, הבאתם לדיון ואישור הדירקטוריון, קיום פיקוח ובקרה ניהוליים על המערכת הארגונית של הבנק ועל ביצוע תכנית העבודה בהלימה למדיניות ניהול הסיכונים של הבנק ולתיאבון הסיכון שלו.

קווי הגנה

במסגרת הניהול, הפיקוח והבקרה על חשיפות הבנק, הוגדרו שלושה קווי הגנה כמפורט להלן:

קו הגנה ראשון - חלק מחברי הנהלת הבנק הינם יוצרי הסיכונים השונים המממשים את מדיניות ותיאבון הסיכון כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון. באגפים העסקיים יוצרי הסיכון, קיימות יחידות אשר אחראיות לזיהוי, להערכה, למדידה, לניטור ולדיווח על הסיכונים המובנים במוצרים, פעילויות, תהליכים ומערכות הנתונים לאחריותם. במסגרת זו, כל אחד מאגפים אלו אחראי לסיכונים התפעוליים הגלומים בתחומי הפעילות וכן לניהול סביבת בקרה נאותה בהקשר של ניהול הסיכונים. לצורך מימוש תפקידם, מקבלים המנכ"ל וחברי ההנהלה דיווחים יומיים ותקופתיים, המאפשרים מעקב אחר החשיפה לסיכונים בבנק, זאת בנוסף לדיונים ייעודיים בפורומים ובוועדות המתאימים.

קו הגנה שני - אגף בקרות וניהול סיכונים משמש פונקציית ניהול סיכונים בלתי תלויה אשר משלימה את פעילויות ניהול הסיכונים של קו העסקיים. תהליך ניהול הסיכונים המתבצע בקו הגנה השני הינו בלתי תלוי בקווי העסקיים יוצרי הסיכון ואחראי לתכנון, לתחזוקה ולפיתוח השוטף של מסגרת העבודה לניהול סיכונים בבנק. במסגרת תהליך זה נבחנת נאותות התשומות של קווי העסקיים לניהול הסיכון, למדידת הסיכון ולמערכות הדיווח של הבנק, וכן נאותות התפוקות המתקבלות.

יחידות נוספות המשמשות כקו הגנה שני הינן:

- האגף לייעוץ משפטי וציות המסייע לסניפים בכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו ומרכז את פעילות הציות בבנק ואיסור הלבנת הון ומימון טרור, ובכלל זה הכנת הסכמים, נהלים, ומסמכים משפטיים אחרים, טיפול בתביעות אשר הבנק צד להן, טיפול בפניות רשויות מוסמכות ועוד.
- אגף חשבונאי ראשי אחראי, בין היתר, לניהול ספרי הבנק, ריכוז והכנת הדוחות הכספיים לציבור ודיווחים לגורמים פיקוח שונים (בעיקר לבנק ישראל), ומבצע בחינת שלמות תהליכי בקרה וביצועם (תהליכי SOX) לצורך הבטחת קיום מערך אפקטיבי של בקרה פנימית על הדיווחים הכספיים של הבנק. האגף מרכז את תוכנית העבודה ותקציב הבנק, כולל מעקב אחר עמידה ביעדים,

ומדידה ובקרה של הלימות ההון, תכנון ההון ויעדי ההון. כמו כן, אחראי האגף על בחינת נאותות הסיווגים וההפרשות להפסדי אשראי, בהתאם לנוהל בנקאי תקין 311 "ניהול סיכונים האשראי".

- מנהל הגנת הסייבר הפועל במסגרת אגף משאבים, כמפורט בפרק הדין בסיכון התפעולי.

לצורך הבטחת תיאום ושיתוף פעולה בין כל הפונקציות הנ"ל, נסקרות תוכניות העבודה של אותן פונקציות ע"י מנהל הסיכונים הראשי, נסקרות מתודולוגיות להערכת סיכונים על מנת לוודא עקביות בהערכת הסיכונים בכל סוגי הסיכונים ומתקיימים דיונים בפורומים משותפים ובכלל זה - פורום תכנון ההון, מנהלת SOX, פורום סיכונים תפעוליים, פורום מוצר חדש, וועדת יישום ICAAP.

קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית אחראית על ביצוע ביקורות פנימיות תקופתיות ביחידות הבנק ובחברות הבת המאוחדות שלו, על בסיס תכנית עבודה רב שנתית, המתבססת על מיפוי סיכונים. הביקורת הפנימית מקיימת מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בדוחות הביקורת ומבצעת סקירה בלתי תלויה ואיתגור של הבקורות, התהליכים והמערכות לניהול סיכונים בבנק.

הבנק מקפיד על תרבות ניהול סיכונים חזקה ועל קיומו של תיאום בין שלשת קווי ההגנה, אשר הינם מאפיינים חשובים של ממשל ניהול סיכונים נאות.

מפורטת להלן אחריותם של חברי ההנהלה השונים במסגרת קווי ההגנה כמפורט לעיל.

ניהול חשיפות האשראי העסקי בבנק, **סיכונים סביבתיים וסיכונים ריכוזיות האשראי** הינם באחריות ראש אגף עסקים.

ניהול חשיפות האשראי למגזר הקמעונאי ולמגזר המשכנתאות הינו באחריות ראש אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ.

ניהול החשיפות לסיכונים השוק והנדליות הינו באחריות ראש האגף לניהול פיננסי. יצירת החשיפות מתבצעת בעיקר באמצעות חדרי העסקות, היחידה לניהול נכסים והתחייבויות, ויחידת הנוסטרו באגף. בנוסף אחראי האגף על ניהול סיכונים האשראי הנובעים מהשקעות הבנק באג"ח קונצרני וכן סיכון אשראי בגין מדינות ובנקים וסיכון הסליקה.

ניהול הסיכונים המשפטיים וסיכונים הציות הינו באחריות היועצת המשפטית הראשית של הבנק.

כמנהל סיכון המוניטין והסיכון האסטרטגי משמש מנכ"ל הבנק.

כמנהלת הסיכונים הראשית (CRO) משמשת ראש אגף בקרות וניהול סיכונים. האגף מרכז את כל תהליכי הניהול ובקרת הסיכונים ומהווה קו הגנה שני לפעילות העסקית של הבנק ובכלל זה למעקב ובקרה אחר הסיכונים התפעוליים הגלומים בפעילות זו, באמצעות היחידות שלהן:

מערך ניהול הסיכונים - אחראי לזיהוי, הגדרה, מיפוי ומדידה של הסיכונים השונים וכן יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה המוגשים להנהלת הבנק ולדירקטוריון הן במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני והן במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי. כמו כן, אחראי המערך לריכוז פורום לבחינת סיכונים במוצרים חדשים. תפקידו כולל פיתוח ויישום מתודולוגיות ומודלים פנימיים למדידת והערכת הסיכונים השונים. המערך אחראי על מתן חוות דעת בלתי תלויה על חשיפות אשראי מהותיות ועל כתיבת וריכוז מסמכי המדיניות העסקיים (אשראי, שוק ונדליות).

ענף בקרת אשראי - אחראי על ביצוע בקרת אשראי המקיפה את הלוחים העיקריים של הבנק תוך הערכת טיב הלוח, טיב מסמכי היסוד והבטוחות בתיק הלקוח, איכות תיק האשראי ובחינת מהימנות דירוג האשראי בבנק. יחידת בקרת האשראי פועלת במסגרת תכנית עבודה שנתית ורב שנתית המוגשת לאישור ועדת האשראי של הדירקטוריון.

ענף סיכונים תפעוליים - הענף מבצע מדידה של רמת הסיכון התפעולי הגלום בפעילויות יחידות הבנק השונות באמצעות עריכת סקרי סיכונים תפעוליים. בנוסף מבצע מעקב אחר אירועי כשל והפסד בפעילות השוטפת, עדכון מפת הסיכונים התפעוליים ודיווח להנהלת הבנק ולדירקטוריון במתכונת תקופתית.

בנוסף, הענף אחראי על עדכון מסמך מדיניות הסיכון התפעולי אחת לשנה לפחות.

תחום תיקוף - אחראי על תיקוף המודלים המפותחים בבנק בתחומי סיכונים השוק, הנדליות, האשראי. במסגרת תהליכי התיקוף למודלים השונים מבוצעת בדיקה תקופתית של התוצאות בפועל למול חיזוי המודל (Backtest).

תהליך ניהול סיכונים אפקטיבי, רחב וחוצה ארגון הינו מרכיב מרכזי בהבטחת יציבותו של הבנק לאורך זמן. תרבות סיכון נאותה תומכת בניהול סיכונים אפקטיבי, מקדמת נטילת סיכונים נאותה, ומבטיחה שסיכונים מתפתחים או פעילויות של נטילת סיכון מעבר לתיאבון לסיכון של הבנק יזוהו, ייאמדו ויטופלו במועד.

תרבות ניהול סיכון נאותה כוללת, בין השאר, את הרכיבים הבאים:

- איזון נאות בין סיכון לתגמול, העולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון.
- מערכת בקורות אפקטיבית התואמת את סדר הגודל והמורכבות של פעילות הבנק.
- יכולת לאתגר את איכות המודלים ורמת דיוק הנתונים.
- הימצאותם של כלים זמינים למדידת סיכונים בצורה נכונה.
- ניהול מעקב אחר כל חריגה ממגבלות, סטייה מהמדיניות שנקבעה, ואיתור תקריות תפעול. כולל נקיטת הליכים משמעותיים מידיים לפי הצורך.

הבנק הטמיע תרבות ארגונית המבוססת על ניהול סיכונים אפקטיבי, אשר תומכת בהתנהגות מקצועית ואחראית, ומספקת נורמות ותמריצים נאותים להתנהגות כזאת. לצורך השגת מטרה זו, הדירקטוריון וההנהלה:

- מקבלים דיווחים שוטפים על כל קווי הפעילות המשמעותיים על מנת להבטיח את קיומן של המדיניות, הבקורות, ומערכות ניטור הסיכונים בגין אותן פעילויות.
- מוודאים קיומה של הגדרה ברורה של סמכויות ואחריות (accountability) כך שעובדי הבנק יבינו את תפקידם ואחריותם לסיכון, כמו גם את סמכותם לפעול בקשר לכך, בין היתר באמצעות הגדרת מסמכי המדיניות ודיון ואישור נהלים מרכזיים בבנק.
- מוודאים כי שיקולי ניהול הסיכונים מהווים מרכיב מרכזי בהחלטות אסטרטגיות ושוטפות, בין היתר באמצעות חוות הדעת של מנהלת הסיכונים הראשית על התוכנית האסטרטגית, תכניות העבודה ותכניות התגמול בבנק.
- מוודאים התאמה של מדיניות התגמול לתיאבון וסיבולת הסיכון, ליעדים אסטרטגיים ארוכי טווח, יעדים פיננסיים כך שלא תפגע באיתנותו הפיננסית של הבנק, תוך איזון הולם בין סיכון לתגמול.
- מוודאים קיומם של תהליכים ותקשורת טובה בין פונקציות קו ההגנה השני, בין היתר באמצעות השתתפות מנהלת הסיכונים הראשית, או מי מטעמה, בפורומים באחריות הפונקציות האחרות המשמשות כקו הגנה שני.

הדרכה - הבנק מייחס חשיבות רבה להגברת הידע והמקצועיות בקרב עובדי הבנק, ליצירת ארגון מקצועי, מכירתי, אתי ולומד, ומשקיע משאבים רבים בהכשרת העובדים, לרבות הכשרת עובדים בהתאם למסלולי ההכשרה המקצועיים ופיתוח תכנית רב שנתית חדשה לאוכלוסיות מנהלים יעודיות. כמו כן, מתבצעת הכשרה ומתקיימים מפגשים בנושאי רגולציה ובנושאים בנקאיים שונים, ובכלל זה הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאם למיפוי פערי ידע ופיתוח ארגוני.

להלן הגדרות סיבולת ותיאבון הסיכון כפי שקבע הבנק, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310 - ניהול סיכונים:

- סיכון – חשיפה ללווה או צד נגדי, (לרבות ספק, אזור גיאוגרפי, ענף כלכלי או גורמי סיכון אחרים) אשר הינה בעלת פוטנציאל לגרימת הפסד משמעותי, נזק אחר או שינוי מהותי בפרופיל הסיכון של הבנק.
- תיאבון הסיכון – ככלל מייצג את סביבת הסיכון שהבנק מתכוון להיות בה על מנת להשיג את יעדיו.
- סיבולת הסיכון - רמת הסיכון המרבית או המזערית שאין לחרוג ממנה (מגבלת הסיכון).

התיאבון והסיבולת לסיכון נקבעים תוך התחשבות בתפיסת ניהול הסיכונים של הבנק, והאסטרטגיה העסקית שלו.

תיאבון וסיבולת הסיכון נדונים בדירקטוריון אחת לשנה לפחות, במסגרת הדיון על התכנית האסטרטגית בהתבסס על מידע ומדדי סיכון מעודכנים. כל שינוי בתיאבון וסיבולת הסיכון מאושר בהליך מסודר ומתועד, תוך פירוט הנימוקים לביצוע השינוי.

תיאבון וסיבולת הסיכון של הבנק עקביים עם האסטרטגיה העסקית (כולל הערכת הזדמנויות עסקיות), תכנון הנזילות ומקורותיו, ותכנון ההון של הבנק. בעת הגדרת תיאבון וסיבולת הסיכון מובאים בחשבון כל הסיכונים המהותיים, כמיתים ושאינם כמיתים, סיכונים מותנים, סיכונים חוץ מאזניים וסיכונים שאינם חוזיים, כמו גם אילוצי הון ומקורות המימון, ומחויבויותיו של הבנק (כגון דרישות ומגבלות רגולטוריות) וכן השפעתם של אירועי קיצון פוטנציאליים.

תיאבון וסיבולת הסיכון מהווים מרכיב מרכזי בקביעת מדיניות ומגבלות סיכון, וככלל מוגדרים כך שיהוו מגבלה אפקטיבית מחד, ושחריגה מהם לא תהפוך לדבר שבשגרה, מאידך.

ניצול תיאבון וסיבולת הסיכון נמדד תוך סכימת כלל החשיפות בבנק לסוג סיכון מוגדר וכפוף לניטור שוטף כנגד המגבלות.

סיכון האשראי הינו סיכון לגרימת הפסד לבנק כתוצאה מחדלות פירעון או ירידה בכושר הפירעון של צד נגדי של הבנק לעסקה, תוך אי עמידה בהתחייבויותיו ביחס לתנאים שסוכמו, והינו הסיכון המשמעותי ביותר אליו נחשף הבנק במסגרת פעילותו בעיקר מבחינת היקפו ביחס לסיכונים אחרים.

סיכון אשראי הנו סיכון מובנה בפעילותו העסקית של הבנק, ומהווה נדבך משמעותי בפרופיל הסיכון הכולל של הבנק. פרופיל סיכון האשראי בבנק מצביע על סיכון ריכוזיות האשראי כעל מאפיין מרכזי, תוך שמדדי איכות התיק מצביעים על איכות תיק גבוהה. מזה מספר שנים הבנק פועל ברציפות להקטנת הריכוזיות במגוון כלים ומדדים, תוך החמרה בפרמטרים של סיבולת ותיאבון סיכון בכל מדדי הריכוזיות.

מסגרת העבודה לניהול הסיכון

הבנק מנהל את סיכון האשראי בהתאם למסמכי מדיניות האשראי העסקי והקמעונאי, המפרטים פרמטרים לאישור אשראי – הערכת טיב הלקוח, יכולת ההחזר שלו, חוסנו הפיננסי, נזילותו, מהימנותו, ותק פעילותו בענף, ותק פעילותו בבנק, טיב הביטחונות שהוא יכול להעמיד ועוד. על בסיס פרמטרים אלו, הוגדרו נהלי עבודה מפורטים, המגדירים הנחיות ברורות לגבי אופן מתן האשראי בבנק, תהליכי העבודה לניהול האשראי, טרם מתן האשראי ומהלך ניהולו. נהלים אלה מחייבים את הגורמים המטפלים באשראי בבנק להיכרות מעמיקה עם הלווה והבנת העסקה, ובכלל זה: מטרת האשראי, והתאמתו לצרכי הלקוח, מבנה האשראי ומקורות ההחזר שלו.

הדירקטוריון מתווה את מסגרת ניהול סיכון האשראי, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמכי מדיניות האשראי של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות באשר למדיניות האשראי של הבנק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכון זה, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים האשראי במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול הסיכונים האשראי, ובכלל זה מדרג סמכויות האשראי, משקל הבטוחות, וקביעת מגבלות לחריגה ממדיניות.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות להרחבת פעילות האשראי הקמעונאי על פרופיל סיכון האשראי.
- אישור המבנה התומך בניהול הסיכונים האשראי ומדרג הסמכויות.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים האשראי והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו ממסמך המדיניות, וזיהוי כי פרופיל סיכונים האשראי של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור מודלים לדירוג לקוחות, המשמשים בתהליך ניהול הסיכון.
- דיון בתוצאות מבחני הקיצון לסיכונים אשראי והשפעתם על יחסי ההון.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכונים שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים האשראי.

דיון בפערים עיקריים בתהליך אישור האשראי וניהולו, חולשות שזוהו והמלצות לטיפול.

מסמכי המדיניות נדונים בתדירות שנתית, לפחות, ונותנים ביטוי לאסטרטגייה העסקית של הבנק לצד התפתחויות כלכליות במשק ובעולם ולהוראות רגולטוריות רלוונטיות. מסמכי המדיניות מגדירים את מגבלות הסיכון לניהול האשראי, ממשל תאגידי ומדרג סמכויות לאישור אשראי, מרווח/תשואה נדרשים המותאמים לסיכון העסקה, במקביל לתיאור קווי ההגנה, חובות הדיווח, הניטור והבקרה. נקבעו אינדיקטורים למעקב רבעוני, שמטרתם זיהוי מוקדם של צורך אפשרי בעדכון המדיניות כאמור.

אגף עסקים בבנק מטפל בכלל הלקוחות העסקיים וכל לווה אחר עם יתרת אשראי העולה על 1 מיליון ש"ח. ענפי הליבה העיקריים בהם הבנק מתמחה הינם: ליווי פרויקטי נדל"ן, לקוחות פעילי שוק ההון ויהלומים. כן פועל האגף בענפי התעשייה, המסחר והשירותים.

שירותי הבנקאות ללקוחות המגזר העסקי כוללים בעיקר מימון פעילות שוטפת, מימון השקעות, פרויקטים, סחר חוץ ועסקאות חדר עסקות, וניתנים במרבית סניפי הבנק. פעילות לקוחות היהלומים מרוכזת בסניף רמת גן בלבד ופעילות לקוחות שוק ההון בעיקר ביחידה ייעודית, שמרכזת בסניף תל-אביב.

אגף קמעונאות נכסי לקוחות וייעוץ מטפל בחשיפות האשראי ללווים קמעונאיים וללקוחות עסקיים קטנים. בנוסף מטפל האגף באשראי למשכנתאות, אשראי ללקוחות מוצר - באמצעות מרכז ההלוואות, ובפעילות הליסינג.

במסגרת יישום מודלים פנימיים להערכת סיכוני האשראי בבנק, שכלל הבנק את תהליכי הדירוג של הלקוחות העסקיים והלווים הקמעונאיים ופועל להתאמת המרווח הכולל לסיכון הלקוח והעסקה על בסיס הדירוג.

סיכון האשראי של הבנק מנוהל ומבוקר על ידי שלושה קווי הגנה, מתבסס על נהלי עבודה מסודרים, ודיווחים להנהלה ולדירקטוריון המאפשרים לעקוב אחר הפעילות השוטפת. תהליכי ניהול הסיכון מאפשרים ניהול סיכונים בהתאם לתאבון הסיכון אשר נקבע ע"י דירקטוריון הבנק.

יצירת החשיפות לסיכוני אשראי נעשית באגף העסקי בעיקר על ידי מערך האשראי העסקי ובאגף קמעונאות ונכסי לקוחות, בעיקר באמצעות מערך הסינים ומערך המשכנתאות.

סמכויות למתן אשראי - תהליך קבלת ההחלטות בנוגע להעמדת האשראי מתבסס על מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ברמות השונות עד לדרג של ועדת האשראי של הדירקטוריון, בהתאם לתאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון.

ככלל, בתהליך העמדת האשראי שומר הבנק על עקרון "ארבע העיניים", וזאת במטרה למזער הסיכון של הסתמכות על שיקול דעת של אדם יחיד.

במסגרת סמכויות האשראי נקבעו מגבלות על היקף האשראי ללא בטוחות אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות.

בקרה על אשראי - הבנק מפעיל כלי בקרה ממוכנים רבים ומגוונים, הן בסניפים והן במטה, במטרה לאתר מוקדם ככל האפשר שינויים בהתנהגות הלקוח, היווצרותם של פערי בטחונות, חריגה ממסגרות האשראי המאושרות וחריגה מסמכות. הבנק משלב בכלי הבקרה מידע מגורמים חיצוניים במטרה לאתר פעילויות ואירועים העשויים להשפיע על יכולתו של הלקוח להחזיר את חובו.

כלי הבקרה כוללים בין היתר הגדרות מפורטות של מרכיבי ניהול הסיכונים וניטורם, קביעת תאבון סיכון וסיבולת סיכון למרכיבי הפעילות השונים, הטמעת מערכות מיכוניות הן ברמת הסיני והן ברמת המטה, פעילות הדרכה ייעודית ומתכונת דיווח ובקרה בכל הרמות בבנק. לצורך איתור מוקדם של בעייתיות אצל לקוחות הבנק, מופעלות בבנק מערכות ממוכנות המאתרות פוטנציאל לבעייתיות אצל לקוחות שאינם מסווגים כחובות בעייתיים (ראה פירוט בסעיף טיפול באשראי בעייתי וגביית חובות בהמשך).

כמו כן, מתבצע ביחידת בקרת אשראי באגף בקרות וניהול סיכונים תהליך של בדיקת לוויים, המתבסס על הוראות ניהול בנקאי תקין, וכן נבדקות אוכלוסיות לוויים נוספות המוגדרות מעת לעת.

מושקעים אמצעים ומאמצים רבים בעדכון ופיתוח כלי בקרה ממוכנים ובשיפור מערכות המידע בתחום האשראי, על מנת להתאימם לסביבה העסקית המשתנה ולהוראות הרגולטוריות.

במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני אשר מובא לדיון בהנהלת הבנק, בוועדת הדירקטוריון לניהול סיכונים ובמליאת הדירקטוריון, הבנק בוחן את הערכת סיכון איכות תיק האשראי. כמו כן, נבחנים ומדווחים בתחומי האשראי נושאים כגון: התפתחות התיק, העמידה במרכיבי תיאבון הסיכון וסיבולת הסיכון, בחינת איכות הניהול, הוצאות להפסדי אשראי ונתוני חובות בעייתיים.

ניהול סיכון אשראי עסקי

אגף עסקים אחראי על הניהול השוטף של האשראי (למעט אשראי צרכני ומשכנתאות שבאחריות אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ), טיפול בחובות בעייתיים ונקיטת הליכים לגביית החובות ותביעות נגד הבנק הקשורות בהם באמצעות מחלקת אשראים מיוחדים, וכן דיווחים תקופתיים לרשויות (בנק ישראל ומשרד האוצר) ובמסגרת הדוחות הכספיים. פעילות האגף מרוכזת בארבע יחידות מרכזיות, כמפורט להלן:

- **מערך אשראי עסקי** - אחראי לטיפול בכלל בקשות האשראי באחריות האגף, ובכלל זה בקשות בתחום הנדל"ן ושל לקוחות המטופלים במסגרת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד, עבור לקוחות בקשיים מעל 5 מיליון ₪).
- **מערך אשראים מיוחדים** – אחראי לטיפול ומעקב אחרי תיקי הגבייה העסקיים והקמעונאיים.
- **ענף מידע ודיווח אשראי** – אחראי על ניטור אחר מגבלות דירקטוריון ורגולטוריות ועל דיווחים למגוון בעלי עניין, ובכלל זה לבנק ישראל, לדירקטוריון ולהנהלת הבנק.
- **ענף תכנון ובקרה ניהולית** – אחראי, בין היתר, על בקורות סיכונים, ריכוז נהלים והדרכה.

מדיניות אשראי עסקי - מדיניות האשראי מאגדת בתוכה את העקרונות והכללים לניהול סיכון האשראי של הבנק על כל היבטיו, כפי שנקבעה ע"י הדירקטוריון ומפרטת את הקווים המנחים של הדירקטוריון לדרגי הניהול השונים ולאנשי האשראי במטה ובסניפים באשר לדרך ניהול האשראי שמעניק הבנק ללווים בענפים השונים. מסמך המדיניות מתייחס לעקרונות וכללים לדירוג החייב, להעמדת אשראי, ניהולו והבקרה עליו, על מנת לשפר את איכות התיק ולהקטין את הסיכון הגלום בניהולו.

המדיניות והקווים המנחים מבוססים בין היתר על תיאבון וסיבולת הסיכון הכוללים של הבנק ועל תיאבון וסיבולת הסיכון ברמת הענף (לרבות התייחסות לחשיפה לבנקים ולאג"ח קונצרני) וברמת הלקוח הבודד ומגדירים את התנאים הנדרשים על מנת שניתן יהיה לפעול בתחום התיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

במסגרת תהליכי ניהול הסיכונים, החל מיום ה-1 בינואר 2015 ניתנת חוות דעת בלתי תלויה של פונקציית ניהול הסיכונים על בקשות בסך העולה על 25 מיליון ש"ח. במסגרת מדיניות האשראי לשנת 2016 הורחבה הגדרת האוכלוסייה בגינה נדרשת חוות דעת כאמור, תוך הקטנת סף החשיפה ללקוחות חדשים.

המדיניות מגדירה את תהליכי הדיווח, הניטור והבקרה אחר התפתחות הסיכון בתיק במסגרת מדדי סיכון מוגדרים, הנבחנים באופן שוטף ומוצגים להנהלה ולדירקטוריון. לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים אחראי לבחינה רבעונית של אינדיקטורים פנימיים וחיצוניים, לשם זיהוי הצורך בעדכון המדיניות. בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, נבחן הצורך בעדכון המדיניות.

המדיניות מעודכנת לפחות פעם בשנה בהתאם לשינויים ולאירועים בסביבה העסקית בה פועל הבנק ולאסטרטגיה העסקית התלת שנתית של הבנק.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף עסקים יבחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף עסקים לאגף בקורות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדין בדירקטוריון.

מימון ממונף - הבנק מעמיד מעת לעת אשראי ללקוחותיו ברמת מינוף שעולה באופן משמעותי על הנורמות של הענף העסקי הרלבנטי וכן למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגידים, המתאפייני לעיתים בסכומים או שיעורי מימון גבוהים, כאשר יכולת פירעון האשראי מבוססת בעיקרה על התאגיד הנרכש. כל בקשה לאשראי מסוג זה נבחנת לגופה, תוך התחשבות בטיב הלקוח, יכולת ההחזר והביטחונות המוצעים. היקף חשיפת האשראי כפוף למגבלות רגולטוריות ולמדיניות הבנק (שהינה שמרנית יותר מאשר המגבלות הרגולטוריות).

מדיניות ניהול סיכון האשראי העסקי לשנת 2016 עודכנה, כך שההגדרות והמגבלות בנושא המימון הממונף הורחבו, וזאת לאור פרסום הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 "ניהול הלוואות ממונפות" והוראת ניהול בנקאי תקין 323 "מגבלות על מימון עסקאות הוניות", אשר נכנסו לתוקף החל מיום ה-1 בינואר 2016.

לפירוט נוסף ראה פרק סקירת סיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה של הבנק.

מדיניות ההשקעה באג"ח עם סיכון מנפיק - מדיניות זו הינה חלק ממדיניות הבנק לגבי השקעות הנוסטרו, ומטרתה לייצר תשואה עודפת על השקעה אלטרנטיבית בנכסי סיכון. הבנק רואה בחלק מהשקעות הנוסטרו באג"ח קונצרני כתחליף למתן אשראי. מסגרת ההשקעה והכללים לביצועה נדונים ומאושרים בדירקטוריון, וכוללים את היקף החשיפה, סוגי האג"ח המותרים להשקעה, דירוגם, חשיפה מרבית למנפיק בודד, מגבלות פיזור ומרווח מינימלי לפי דירוג.

תהליך קבלת ההחלטות לגבי השקעות בתחום זה מבוצע באגף ניהול פיננסי ובהתאם למדרג הסמכויות. המגבלות לגבי ההשקעה באג"ח הקונצרני מבוקרות באופן שוטף ומדיניות הבנק בתחום זה מותרמת להתפתחות השווקים.

ניהול סיכון אשראי קמעונאי

אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ אחראי על השגת יעדי הבנק בתחום הקמעונאי ועל ניהול מערך סניפי הבנק בפעילות מול לקוחות פרטיים (משקי בית ובנקאות פרטית) ומסחריים.

ברבעון האחרון של שנת 2015, בוצעה בחינה ארגונית של מבנה האגף, לצורך התאמתו לאתגרי תוכנית העבודה ובמרכזם המיקוד באשראי הקמעונאי, קבלת אחריות על האשראי המסחרי (שנוהל לפני כן באגף עסקים) והמשך ההתרחבות במגזר משקי הבית. המלצות הבחינה נמצאות בתהליכי יישום. עם השלמתם, יכלול האגף את היחידות המרכזיות הבאות:

- מערך שיווק, אסטרטגיה וחדשנות – האחראי על ריכוז תהליכי התכנון האסטרטגי, השיווק, תשתית המידע והבנקאות הדיגיטלית.
- מערך אשראי קמעונאי ומשכנתאות – האחראי על ריכוז כלל פעילות האשראי הקמעונאי (אשראי צרכני, אשראי מסחרי ומשכנתאות).
- ענף נכסי לקוחות – האחראי על פעילות הייעוץ, המחקר והפקדונות.
- ענף בנקאות ישירה – מרכז את כל מרכיבי הבנקאות הישירה: מכירות, שירות ותפעול.
- ענף תפעול ותיאום בין אגפי האחראי על תהליכי תפעול, ניטור, בקורות ודיווח אודות התפתחות עיתית של מדדי הסיכון.
- שני ענפים מרחביים לשיפור הבקרה וניהול תהליכי המכירה בסניפים.

מדיניות אשראי קמעונאי - מדיניות האשראי הקמעונאי מתייחסת לעקרונות וכללים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי, ובכללה ניהול סיכון האשראי הצרכני והאשראי למשכנתאות.

המדיניות והקווים המנחים לניהול סיכון האשראי הקמעונאי מבוססים, בין היתר, על תיאבון הסיכון של הבנק ומגדירים את התנאים הנדרשים, על מנת לפעול בהתאם לתיאבון ובתחום סיבולת הסיכון.

המדיניות משקפת את אסטרטגיית הבנק לצמיחה קמעונאית תוך הרחבה משמעותית, הן כמותית והן יחסית, של האשראי הקמעונאי בתמהיל האשראי של הבנק, בין היתר באמצעות הפעלת מרכז הלוואות ללקוחות שעיקר פעילותם איננו בבנק ("לקוחות מוצר") והרחבת תיק האשראי לעסקים קטנים, וקושרת בין סיכון האשראי למרווח תוך קביעת מנגנון חישוב מרווח הסיכון הנדרש בכל עסקה. במסגרת המדיניות מפורטים קווי הדיווח והבקרה ומעגלי הבקרה השונים. כמו כן, מתוארים כלי הבקרה והניטור ואופן השימוש בהם. האמצעים המיכוניים ותהליכי האשראי הקמעונאיים מאפשרים בקרה ואיתור אפקטיביים של חריגות ממדיניות האשראי ומאפשרים זיהוי המקור יוצר החריגה וטיפול בה.

לשם הבטחת עדכניות המדיניות, אגף קמעונאות, נכסי לקוחות וייעוץ בוחן בתדירות רבעונית אינדיקטורים שונים (חיצוניים ופנימיים). בהתקיים אחד או יותר מהאינדיקטורים, ידווח אגף קמעונאות לאגף בקרות וניהול סיכונים ובמידת הצורך יעודכנו פרקים מסוימים במדיניות בהתאם לתנאים העסקיים, שינויי רגולציה וכו', ויובאו לדיון ואישור בדירקטוריון.

הלוואות לדיור

בבחינת הסיכונים בתהליך אישור הלוואה לדיור, מדיניות הבנק קובעת קריטריונים ברורים לבחינת איכות הלקוח וסיכוני העסקה המאפיינים את תחום המשכנתאות, תוך התייחסות להוראות רגולטוריות, מגבלות הסיכון ותנאי השוק המשתנים מעת לעת. הבנק נוהג להעמיד אשראי לדיור רק במקרים בהם המידע על הלווים ועל הביטחון במועד מתן הלוואה שלם, מעודכן, מאומת ומתאים למדיניות ואינו נוהג להעמיד אשראי במשכנתאות המובטחות בשעבוד משני, כאשר זכות הביטחון של הבנק אינה מובטחת. ככלל, תקופת הלוואה אינה עולה 25 שנה, אלא באישור מערך המשכנתאות, ובכל מקרה לא מעבר ל-30 שנה.

להלן פרמטרים מרכזיים הנלקחים בחשבון בעת דיון בבקשת האשראי:

- בחינת יכולת ההחזר להכנסה הפנויה של הלווים, עושרם הפיננסי ושיעור המימון ביחס לשווי הנכס, בהתייחס למגבלות הרגולטוריות והפנימיות.
- קיום שעבודים על הנכס ומצבו המשפטי.
- האם מדובר במימון דירות להשקעה.
- מיקום הנכס וסחירותו.
- בחינת יחס תשואה לנכסי הסיכון בהתאמה ליעדים שקבע הבנק.

בכל בקשת אשראי מתבצעות בדיקות תקינות אוטומטיות ממאגרי מידע שונים, המוצגות לקצין האשראי כפרמטר מקדמי לבחינת העסקה ואישורה.

הלוואות לדיור עם מאפייני סיכון משמעותיים נבחנות על פי קריטריונים ספציפיים. לדוגמה - בהלוואות המועמדות במסלול ריבית משתנה, נבחנת יכולת ההחזר של הלקוח בסימולציה של עליית ריבית בשיעור העולה על הריבית המוצעת ללקוח בכל המסלולים בהם קיים רכיב ריבית משתנה.

בחינת סיכוני התיק נעשית על ידי בחינת מגזרים וחתכים שונים (לדוגמה, קבוצות רכישה, דירות להשקעה), בחינת איכות הלווים וכן בחינת הסיכונים בסדרת תרחישי קיצון. מערך המשכנתאות עוקב באופן שוטף ורציף אחר התפתחות האשראי לדיור, כמו גם אחר התפתחות השינויים בהחזרי תשלומי המשכנתא, הן ברמת הסניף והן ברמת כלל התיק ובוחן את המשמעויות השונות הנגזרות מכך.

הבנק עורך, תקופתית, תרחישי קיצון ייעודיים לבחינת התפתחות הסיכון בתיק המשכנתאות. הוגדר כי לווים החשופים לתרחיש הינם לווים אשר עונים על 3 תנאים מצטברים לגבי שיעור המימון, היקף ההכנסה החודשית ויחס ההחזר החודשי מההכנסה. ההנחה הינה כי ככל שההכנסה של הלווה גבוהה יותר כך הלווה יכול לעמוד בהחזרי הלוואה בשיעור גדול לעומת ההכנסה כפונקציה של שיעור המימון מתוך שווי הנכס (LTV).

הפעלת תרחישי הקיצון מעלה כי החשיפה לתרחישי קיצון אינה משמעותית, ואינה חושפת את תיק המשכנתאות לסיכונים משמעותיים.

לפירוט נוסף ראה פרק סקירת סיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה של הבנק.

אשראי בעייתי וגביית חובות

לצורך איתור מוקדם ככל האפשר של לווים בהם עלו רמת הסיכון והחשיפה, מופעלים בבנק שני תהליכים, אשר מטרתם הינה בחינה וטיפול באוכלוסיית לקוחות נרחבת ככל האפשר בתדירות גבוהה, וביצוע מעקב וטיפול נאותים בלקוחות אלה. בתהליך הראשון נעשה שימוש במערכת ממוכנת המאתרת פוטנציאל לבעייתיות אצל לווים עד סכום מסוים על פי פרמטרים שונים. הלקוחות המאותרים על ידי המערכת נבדקים באופן יסודי ומועלים לדיון בפורום פנימי, הדן בצעדים הנדרשים לטיפול בלקוחות ובוחן את הצורך בהמשך מעקב, סיווגם כחוב בעייתי, או הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי בגינם.

בתהליך השני, נעשה שימוש במערכת ממוכנת המציפה לווים מסכום מסוים עם פוטנציאל להכללתם ברשימת לווים במעקב. הלקוחות אשר חובם יוגדר כחוב ברשימת מעקב בעקבות הסקירה ובהתאם לכללי הסיווג שנקבעו, בתוספת לקוחות שהוכנסו לרשימה זו במסגרת דיווחים שוטפים של ועדות אשראי, נדונים בתדירות רבעונית בוועדה מיוחדת בראשות המנכ"ל שהוקמה לצורך נושא זה. הוועדה דנה בלוויים הנכללים ברשימת לקוחות במעקב הן מההיבט התפעולי בקרתי והן מהיבט האשראי. הדיון בלוויים אלה כולל גם דיון במבנה האשראי הקיים, החלטות לגבי סטאטוס החוב וסיווגו, בקשות אשראי של לקוחות אלה והארכת מסגרות קיימות.

יחידת טע"מ (טיפול עסקי מיוחד) הינה היחידה המרכזת ומטפלת באופן שוטף בכל הלקוחות הפוטנציאליים והמוגדרים במעקב במטרה להביא לצמצום חובם והפרשות העתידיות בגינם או אף להחזירם לפעילות תקינה.

לקוחות במעקב שבסמכות הדירקטוריון נדונים בוועדת האשראי הדירקטוריונית.

בנוסף, אחת לרבעון מובאים לדיון לקוחות בעייתיים מעל סכום מסוים בוועדת הביקורת של הדירקטוריון.

מערך אשראים מיוחדים שבאגף עסקים מרכז את הטיפול בלוויים עסקיים שהסיכוי שיחזרו לפעילות עסקית רגילה נמוך. מטרת הטיפול, בראש ובראשונה, היא שיפור היכולת לשרת את חובו, ובהעדר יכולת כזו פועל המערך לגביית החוב, תוך ניסיון להגיע להסדר עם החייב או הפעלת הליכי גבייה משפטיים לגביית החוב ומזעור הנזק לבנק.

הלוויים מועברים למערך אשראים מיוחדים בהתקיימם של קרטיריונים אובייקטיביים (פתיחת הליכי פירוק, הפסקת פעילות, הלווה הגבל וכיוצ"ב) המחייבים העברת הלווה למערך אשראים מיוחדים ו/או בהתאם לשיקול דעתו של ראש האגף העסקי או ועדת האשראי של ההנהלה.

הוצאות להפסדי אשראי וזיהוי אשראי בעייתי

הבנק מיישם, החל מיום 1 בינואר 2011, את תקני החשבונאות האמריקאים בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (ASC 310) והוראות רגולטוריות של מוסדות הפיקוח על הבנקים ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור. בנוסף, החל מאותו מועד, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על בנקים בנושא טיפול בחובות בעייתיים. כמו כן, החל מיום 1 בינואר 2013 מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי. בנוסף, בהתאם לחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015, מיישם הבנק את הנחיות הפיקוח על הבנקים בנוגע לחישוב ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי שאינו לדיור ובפרט בנוגע לאשראי לאנשים פרטיים.

התנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי מפורטת בטבלה 17.

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". לפירוט נוסף ראה ביאור 13 בדוח הכספי.

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים, הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני בסיווגים: השגחה מיוחדת, נחות, פגום.

נאותות הסיווג וההפרשה להפסדי אשראי – לצורך קביעת הסיווג וההפרשה, אוכלוסיית הלוויים בבנק מתחלקת למספר סוגי לווים כאשר האחריות לניהול הלוויים, תחזוקת תיק האשראי ואיסוף המידע לצורך איתור של חוב בעייתי וסיווגו הינו באחריות היחידות

בבנק. האחריות לקביעת סיווג האשראי וקביעת ההפרשות להפסדי אשראי הינה של אגף חשבונאי ראשי. במסגרת זו האגף בוחן ובודק את שלמותם ותקינותם של הקריטריונים שנקבעו להצפת לקוחות, את תקינותו של ביצוע התהליך להצפת הלקוחות באוכלוסיות שונות, את נאותות הסיווג של הלקוחות אשר הוצפו ולקוחות אשר סווגו בעבר וההתפתחות בגינם, את הצורך בביצוע הפרשה להפסדי אשראי ובחינת נאותות ההפרשה וכן, את נאותות ההפרשה הקבוצתית, לרבות נאותות ההפרשה בכללותה.

חוב בפיגור – חוב בו קרן או ריבית לא שולמו במועדם בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים. חשבון עו"ש/חח"ד ידווחו כחוב בפיגור כאשר החשבון נותר ברציפות ביתרת חובה (בהיעדר מסגרת מאושרת), או בחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, למשך 30 ימים או יותר או אם בתוך מסגרת האשראי נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים הנמוכים מיתרת החובה וממסגרת במשך תקופה של 180 ימים. הלוואות ידווחו כחוב בפיגור כאשר הקרן או הריבית לא שולמו לאחר 30 יום מהמועד שנקבע לתשלומם, בהתאם לתנאי הפירעון החוזיים של החוב.

חוב פגום – אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, שהתאגיד הבנקאי צופה כי לא יוכל לגבות את כל הסכומים בגינו, לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. יש להחיל את הסיווג הנ"ל, גם על אשראי, הנבחן על בסיס פרטני, ומצוי בפיגור מעל 90 יום למעט אם הוא מובטח ונמצא בהליכי גבייה, ועל חובות בעייתיים שאורגנו מחדש שבמסגרת הארגון מחדש העניק הבנק לחייב ויתור (Concession) אשר בתנאים אחרים הוא לא היה שוקל להעניק.

סיכון ריכוזיות תיק האשראי

סיכון ריכוזיות הינו אחד מסוגי הסיכון העומדים בפני תאגיד בנקאי בפעילותו העסקית. בניגוד לרכיבי הסיכון האחרים המוגדרים בדרך כלל ברמת עסקה בודדת, או ברמת צד נגדי יחיד, החשיפה לסיכון הריכוזיות נובעת מהרכב תיק נכסי הסיכון של הבנק או מהרכב החשיפות שלו.

ניתן לחלק את סיכון התיק לשני רכיבים: סיכון שיטתי (systematic risk factor) וסיכון ספציפי אקראי (idiosyncratic risk factor).

הסיכון השיטתי מייצג השפעת אירועים מקרו-כלכליים ופיננסיים על איכות תיק הנכסים של תאגיד בנקאי ובפרט על איכות תיק האשראי שלו. ייתכן כי רגישות הלווים לאירועים מקרו-כלכליים תהיה שונה, אך ההנחה הבסיסית הינה שאין לווה בעל חסינות מוחלטת בפני אירוע מהסוג הזה. כתוצאה מכך, הסיכון השיטתי הינו בהגדרה בלתי נמנע ולא ניתן להפחתה על ידי ניהול או גידור יעיל.

לעומתו, הסיכון הספציפי מוגדר ברמת לווה ספציפי ותלוי ברמת הניהול ובביצועים העסקיים של הפירמה. כתוצאה מכך, ככל שמשקלה היחסי של החשיפה ללווה בודד פוחתת, כך פוחת הרכיב הספציפי בסיכון התיק.

ככל שתיק האשראי מפוזר יותר, חשיפת הבנק לסיכון הספציפי הולכת ופוחתת, מאידך חשיפתו לסיכון השיטתי נשארת ללא שינוי.

מדיניות האשראי של הבנק מבוססת על פיזור סיכונים האשראי וניהולם באופן מבוקר. הדבר מתבטא בחתירה לפיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים ובין מספר גדול של לוויים.

דירקטוריון הבנק קבע תיאבון וסיבולת סיכון לריכוזיות האשראי בחתכים שונים.

ריכוזיות לוויים - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין הלוויים השונים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 313 סך האשראי ללווה בודד לא יעלה על 15% מהון הבנק, סך האשראי לקבוצת לוויים ולקבוצת לוויים בנקאית לא יעלה על 25% מהון הבנק והחשיפה של סך כל החבויות נטו (לאחר ניכוי הסכומים המפורטים בסעיף 5 להוראה) של "הלוויים", "קבוצות הלוויים" ו"קבוצות הלוויים הבנקאיות", שחבות כל אחד מהם נטו, עולה על שיעור של 10% מהון הבנק, לא יעלה על שיעור של 120% מהון הבנק.

הבנק בודק באופן שוטף את העמידה בתיאבון וסיבולת הסיכון שקבע הדירקטוריון לחשיפות ללווה בודד וקבוצת לווים לרבות עמידה במגבלות על רמת הריכוזיות באמצעות מדדים ותרחישים שונים. מגבלות אלה נמוכות כאמור מהמגבלות שנקבעו בנהל בנקאי תקין 313. הבנק עוקב באופן שוטף אחר מצבם העסקי של הלווים ובמיוחד הלווים הגדולים.

ליום 31 בדצמבר 2015 לא קיימות יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לקבוצות לווים ולקבוצות לווים בנקאיות בבנק אשר חבותן נטו, על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי סעיף 5 להוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 202.

בתאריך ה-9 ליוני 2015 פרסם בנק ישראל עדכון להוראה אשר מצמצם את בסיס ההון המשמש לחישוב מגבלות החשיפה ללווים כך שבסיס ההון יכיל רק את הון רוברד 1 של הבנק (נכון להיום כולל גם את רוברד 2). ההפחתה של רוברד 2 מבסיס ההון תבוצע בשיעורים שווים על פני 12 רבעונים החל מ-2016. בנוסף, הוקטנה מגבלת החבות של קבוצת לווים בנקאים מ-25% ל-15%. דירקטוריון הבנק קבע תיאבון וסיבולת סיכון הכוללים שמירת מרווח מסוים ממגבלות בנק ישראל אלה.

ריכוזיות ענפית - ככלל, מדיניות האשראי של הבנק הינה להגדיל את הפיזור בתיק האשראי בין ענפי המשק השונים.

בדירקטוריון הבנק נערכים, לפחות אחת לשנה במסגרת הדיון על מדיניות האשראי, דיונים בנושא אשראי לענפים מסוימים, בפרט אלו הרגישים לתנודות ואלו בהם הסיכון הענפי גבוה ביחס לענפי משק אחרים, ונקבעת מדיניות בהתבסס על ההתפתחויות החזויות בענפים אלה.

אשראי לענפים בהם ממקד הבנק את פעילותו, כמו ליווי בניה למגורים, פיננסים ויהלומים מטופל על ידי יחידות מקצועיות המתמחות בענפים אלה. לענפים אלה נקבעו נהלי עבודה ספציפיים ובקורות מיוחדות, בנוסף לנהלים והבקורות הרגילים, המיועדים להתמודד עם סיכונים האשראי המיוחדים להם.

הבנק עומד בהוראות בנק ישראל לעניין מגבלות אשראי לענף ספציפי, ומנהל בצורה אקטיבית את ריכוזיות החשיפה לענפים, תוך התאמת היקף האשראי בכל ענף למפת הסיכונים המשתנה.

דירקטוריון הבנק קבע מתווה יורד לתיאבון וסיבולת סיכון למדד ריכוזיות לענפי משק.

לגילוי בדבר סיכון אשראי לפי ענפי משק ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה של הבנק.

ריכוזיות גיאוגרפית - עיקר פעילות האשראי של הבנק הינה ללקוחות בישראל. לבנק אין סניפים מחוץ לישראל.

חשיפת הבנק למדינות זרות נובעת בעיקרה מפעילות הבנק מול בנקים זרים, מחשיפה ללקוחות תושבי חוץ ובהשקעה באגרות חוב של מנפיקים זרים.

לפירוט בדבר חשיפה למדינות זרות וחשיפה למסודות פיננסים זרים ראה פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה של הבנק. לפירוט החשיפות העיקריות למדינות זרות ראה טבלה 14 בהמשך.

ריכוזיות ביטחונות - במסגרת מדיניות האשראי נקבעו עקרונות וכללים באשר לסוגי הביטחונות והיקפם. דרישת הביטחונות ושיעורם נגזרים מרמת הסיכון שהבנק מוכן לקבל על עצמו בעת העמדת האשראי. דגש מיוחד ניתן לדירוג הלווים ולכונן החזר של הלקוחות כקריטריונים למתן האשראי בנוסף למשקל שניתן לביטחונות המקובלים.

הביטחונות מותאמים לסוגי האשראי שהם אמורים להבטיח תוך התייחסות לטווח הזמן, סוג ההצמדה, אופי האשראי ומטרתו. קביעת השווי לביטחון של סוגי ביטחונות שונים נגזרת מאופיים ונזילותם, איכותם ומהירות יכולת המימוש שלהם, לרבות שינויים בערכם כתוצאה ממצבי האטה או צמיחה בסביבה העסקית של הלווה. הבנק עוקב באופן שוטף אחר ריכוזיות הביטחונות העסקיים, וזאת במטרה לזהות סיכון אפשרי כתוצאה מהסתמכות על סוג ביטחון מסוים / נכס ספציפי כביטחון החושף את הבנק להפסד פוטנציאלי במימוש הנכס.

טבלה מספר 13 - חשיפות סיכון אשראי לפי צד נגדי ולפי סוגי חשיפות אשראי* עיקריים:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת ⁶	חשיפת אשראי ברוטו	נכסים אחרים ⁵	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁴	מסגרות לא מנוצלות	נגזרים ³	ניירות ערך ²	אשראי ¹	
במיליוני ש"ח								
11,636	12,448	-	-	-	-	6,218	6,230	ריבוניות
605	574	-	26	182	2	251	113	ישויות סקטור ציבורי
1,606	1,503	-	95	-	101	808	499	תאגידים בנקאיים
19,496	19,128	-	1,304	6,193	59	654	10,918	תאגידים
5,264	5,665	-	2,572	1,595	-	-	1,498	בביטחון נדל"ן מסחרי
3,612	3,930	-	6	1,148	-	-	2,776	קמעונאיות ליחידים
344	353	-	33	123	-	-	197	עסקים קטנים
7,260	7,344	-	-	429	-	-	6,915	משכנתאות לדיוור
1,194	1,222	1,222	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
51,017	52,167	1,222	4,036	9,670	162	7,931	29,146	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2014⁷

חשיפת אשראי ברוטו ממוצעת ⁶	חשיפת אשראי ברוטו	נכסים אחרים ⁵	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁴	מסגרות לא מנוצלות	נגזרים ³	ניירות ערך ²	אשראי ¹	
במיליוני ש"ח								
10,898	13,477	-	-	-	-	4,193	9,284	ריבוניות
578	546	-	27	77	9	300	133	ישויות סקטור ציבורי
1,639	1,462	-	108	-	69	849	436	תאגידים בנקאיים
21,879	18,581	-	1,469	5,433	172	648	10,859	תאגידים
3,441	4,994	-	2,220	1,199	-	-	1,575	בביטחון נדל"ן מסחרי
3,422	3,308	-	9	991	-	-	2,308	קמעונאיות ליחידים
247	323	-	31	112	-	-	180	עסקים קטנים
7,126	7,258	-	-	427	-	-	6,831	משכנתאות לדיר
1,030	1,153	1,153	-	-	-	-	-	נכסים אחרים
<u>50,260</u>	<u>51,102</u>	<u>1,153</u>	<u>3,864</u>	<u>8,239</u>	<u>250</u>	<u>5,990</u>	<u>31,606</u>	סך הכל

* חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

1. לרבות אשראי לציבור ופקדונות בבנקים ובממשלה.
2. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעוף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות אחרות.
3. סיכון האשראי בגין עסקאות במכשירים פיננסיים נגזרים מוצג במונחי שווה ערך אשראי (לאחר השפעת הסכמי קיזוז (Netting) ולאחר הכפלה במקדם התוספת ((Add-on).
4. לרבות פעילות לקוחות בשוק המעוף שאינה עונה על הגדרת נגזר.
5. כולל השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים.
6. ממוצע יתרות סוף השנה הקודמת וסופי הרבעונים בשנה השוטפת.
7. מספרי השוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015, אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.1 ו-2.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

טבלה מספר 14 - סך החשיפות העיקריות למדינות זרות:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

במיליוני שקלים				סך הכל חשיפה מאזנית ¹	סך הכל חשיפה מאזנית ¹	מדינה
חובות פגומים ¹	סיכון מאזני בעייתי ¹	סיכון מאזני חוץ	סך הכל חשיפה מאזנית ¹			
-	-	202	1,375			ארצות הברית
-	-	1	-			אירלנד
-	-	1	13			איטליה
12	13	317	949			אחרות
12	13	521	2,337			סך-הכל החשיפות למדינות זרות

1. סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות לווה ולצורת קבוצת לווים.

טבלה מספר 15 - פיצול התיק לפי התקופה לפירעון ולפי סוגי חשיפות* אשראי עיקריים:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

סה"כ	מעל חמש שנים ¹	מעל שנה עד חמש שנים	עד שנה	
במיליוני ש"ח				
29,146	11,553	4,870	12,723	אשראי ופקדונות בבנקים ובממשלה
7,931	2,033	1,935	3,963	ניירות ערך ²
162	46	15	101	מכשירים פיננסיים נגזרים ³
9,670	30	1,823	7,817	מסגרות לא מנוצלות
4,036	2,683	875	478	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁴
1,222	356	-	866	נכסים אחרים ⁵
52,167	16,701	9,518	25,948	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2014⁶

סה"כ	מעל חמש שנים ¹	מעל שנה עד חמש שנים	עד שנה	
במיליוני ש"ח				
31,606	10,928	4,490	16,188	אשראי ופקדונות בבנקים ובממשלה
5,990	2,188	2,714	1,088	ניירות ערך ²
250	16	44	190	מכשירים פיננסיים נגזרים ³
8,239	23	2,087	6,129	מסגרות לא מנוצלות
3,864	2,465	728	671	חשיפות חוץ מאזניות אחרות ⁴
1,153	404	-	749	נכסים אחרים ⁵
51,102	16,024	10,063	25,015	סך הכל

* חשיפה במונחי יתרת חוב רשומה, כלומר לאחר מחיקות חשבונאיות ולפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

1. לרבות יתרות ללא תקופה לפירעון.
2. ללא מניות בתיק למסחר וללא השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים אשר כלולות בסעיף נכסים אחרים. כמו כן, ללא פריטים שאינם כספיים דוגמת פעילות בשוק המעו"ף, הכלולים בחשיפות חוץ מאזניות אחרות.
3. כפי שמחושב לפי נספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.
4. לרבות פעילות לקוחות בשוק המעו"ף שאינה עונה על הגדרת נגזר.
5. כולל השקעות ברכיבי הון פיקוחיים של תאגידים פיננסיים.
6. מספרי ההשוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015, אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.1 ו-2.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

טבלה מספר 16 - סכום הלוואות פגומות, הלוואות בפיגור, יתרת הפרשות פרטניות וקבוצתיות והוצאות בגין הפסדי אשראי שהוכרו בדוח רווח והפסד ומחיקות חשבונאיות נטו במהלך התקופה לפי ענף עיקרי או סוג עיקרי של צד נגדי:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

קבוצתית	הפרשה פרטנית	הפרשה	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	בפיגור של 30 ועד 89 ימים	בפיגור של 90 ימים או יותר	בעייתיים		לא בעייתי	לא
							לא	פגומים		
במיליוני ש"ח										
10	4	2	(10)	4	*	-	22	3	1,851	בינוי ונדל"ן- בינוי
9	-	(3)	6	1	*	-	26	2	870	בינוי ונדל"ן- פעילויות נדל"ן
46	8	60	(113)	1	*	-	53	*	2,907	שירותים פיננסיים
85	2	(5)	(1)	27	1		64	201	** 6,455	מסחרי אחר
150	14	54	(118)	33	1		165	206	12,083	סך הכל מסחרי
33	-	(1)	(2)	13	28		-	28	7,270	אנשים פרטיים- הלוואות לדיר
25	-	(8)	13	7	5		7	7	2,739	אנשים פרטיים- אחר
-	-	-	-	-	-		-	-	753	בנקים
-	-	-	-	-	-		-	-	-	ממשלות
208	14	45	(107)	53	34		172	241	22,845	סך הכל

* סכומים הנמוכים מ 500 אלפי ש"ח.

** כולל אשראי לציבור בגין לווים בחו"ל בסך כ 22 - מיליון ש"ח.

31 בדצמבר 2015

אשראי לציבור					
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני שקלים					
228	36	20	284	-	284
(118)	(2)	13	(107)	-	(107)
(30)	(2)	(26)	(58)	-	(58)
84	1	18	103	-	103
54	(1)	(8)	45	-	45
164	33	25	222	-	222
(5)	-	-	(5)	-	(5)
29	-	3	32	-	32

יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי*
מחיקות חשבונאיות
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים
קודמות
מחיקות חשבונאיות נטו
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה**
*מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
**מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

31 בדצמבר 2014

אשראי לציבור					
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי
במיליוני שקלים					
339	-	339	7	49	283
95	-	95	13	(2)	84
(195)	-	(195)	(14)	(12)	(169)
45	-	45	14	1	30
(150)	-	(150)	* -	(11)	(139)
284	-	284	20	36	228
(16)	-	(16)	-	-	(16)
38	-	38	2	-	36

יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה

הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי*

מחיקות חשבונאיות

גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים

קודמות

מחיקות חשבונאיות נטו

יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה**

*מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

**מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

סיכון אשראי - גילוי לגבי תיקים המטופלים בהתאם לגישה הסטנדרטית

נדבך 3

הקצאת ההון בנדבך הראשון בגין סיכון האשראי בתיק מחושבת בהתאם לגישה הסטנדרטית. סיכון ריכוזיות האשראי והביטחונות, כמו גם סיכון איכות האשראי מוערכים במסגרת הנדבך השני.

לצרכי עמידה בנדבך הראשון של הוראות באזל על פי הגישה הסטנדרטית, הבנק משתמש בדירוגי מדינות בלבד (לרבות לצורך הערכת סיכון בנקים), של סוכנות הדירוג Moddy's Investors Service המוכרת כסוכנות דירוג כשירה על פי ההוראה. הבנק אינו משתמש במידע מסוכנויות אשראי ליצוא.

דירוגים אלו משמשים לקביעת משקל סיכון של הצדדים הנגדיים הבאים:

- ריבוניות
- סקטור ציבורי
- תאגידים בנקאיים

טבלה מספר 18 - טבלת המיפוי לדירוגי חברת הדירוג Moody's

נדבך 3

משקל סיכון			דירוג של חברת Moody's
ריבוניות	בנקים	סקטור ציבורי	
0%	20%	20%	Aaa עד Aa3
20%	50%	50%	A1 עד A3
50%	100%	100%	Baa1 עד Baa3
100%	100%	100%	Ba1 עד Ba3
100%	100%	100%	B1 עד B3
150%	150%	150%	Caa1 או נמוך יותר

בתהליך הדירוג מתבצע זיהוי הלקוחות ומציאת הדירוג המתאים על-ידי התאמה בין קובץ חברת דירוג האשראי החיצוניות לבין נתוני הצדדים הנגדיים. הנתונים מוזנים למערכת החישוב ובהתאם לחוקים שנקבעו על-ידי המפקח על הבנקים מוקצה משקל סיכון מתאים.

כאשר לא קיים דירוג לצד נגדי, מחושב משקל הסיכון לפי הגדרת ברירת המחדל שבהוראות בנק ישראל.

משקל הסיכון לחובות של בנקים ישראלים שמועד פירעונם המקורי הוא עד שלושה חודשים או פחות, והנקובים וממומנים בשקלים חדשים הוא – 20%.

משקל הסיכון של בנקים נקבע לפי משקל הסיכון של המדינה בה הוא מאוגד והוא נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה.

הטבלאות שלהן מציגות את פירוט חשיפת האשראי ברוטו על-פי משקולות הסיכון תוך פילוח החשיפה בהתאם לצד הנגדי (סגמנטים) לפני ואחרי הפחתת סיכון אשראי בגין ביטחונות מוכרים.

טבלה מספר 19- סכום חשיפות האשראי ברוטו^{1,2} לפני הפחתת סיכון אשראי:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

במיליוני ש"ח									
סך הכל	⁴ 250%	³ 150%	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
12,448	-	-	-	-	-	-	487	11,961	ריבוניות
574	-	-	-	-	574	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי
1,503	-	-	1	-	841	-	661	-	תאגידים בנקאיים
19,114	-	49	19,065	-	-	-	-	-	תאגידים
5,665	-	4	5,661	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
3,930	-	11	251	3,668	-	-	-	-	קמעונאיות ליחידים
353	-	1	3	349	-	-	-	-	עסקים קטנים
7,344	-	8	75	1,527	852	4,882	-	-	משכנתאות לדיור
1,222	223	38	634	-	-	-	-	327	נכסים אחרים
52,153	223	111	25,690	5,544	2,267	4,882	1,148	12,288	סך הכל לפני הפחתת סיכון אשראי
(2,430)	-	-	(2,342)	(126)	9	-	29	-	הפחתת סיכון אשראי ⁶
49,723	223	111	23,348	5,418	2,276	4,882	1,177	12,288	סך הכל לאחר הפחתת סיכון אשראי

ליום 31 בדצמבר 2014⁵

במיליוני ש"ח									
סך הכל	250% ⁴	150% ³	100%	75%	50%	35%	20%	0%	
13,477	-	-	-	-	-	-	354	13,123	ריבונות
546	-	-	-	-	546	-	-	-	ישויות סקטור ציבורי
1,462	-	-	1	-	1,021	-	440	-	תאגידים בנקאיים
18,549	-	41	18,508	-	-	-	-	-	תאגידים
4,994	-	16	4,978	-	-	-	-	-	בביטחון נדל"ן מסחרי
3,308	-	18	38	3,252	-	-	-	-	קמעונאיות ליחידים
323	-	1	4	318	-	-	-	-	עסקים קטנים
7,258	-	8	141	1,508	675	4,926	-	-	משכנתאות לדיור
1,153	235	32	618	-	-	-	-	268	נכסים אחרים
51,070	235	116	24,288	5,078	2,242	4,926	794	13,391	סך הכל לפני הפחתת סיכון אשראי
(2,470)	-	(2)	(2,391)	(123)	(34)	-	34	46	הפחתת סיכון אשראי ⁶
48,600	235	114	21,897	4,955	2,208	4,926	828	13,437	סך הכל לאחר הפחתת סיכון אשראי

1. חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.

2. לא כולל תיק למסחר. הצגת מכשירים פיננסיים נגזרים לפי הגישה הסטנדרטית. לפני הכפלה במקדמי המרה לאשראי של חשיפות חוץ מאזניות.

3. לרבות הלוואות בפיגור של למעלה מ-90 יום או חובות פגומים שאינם צוברים ריבית או השקעות בקרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות (ראה גם תת פרק "מניות בתיק הבנקאי" בהמשך פרק זה).

4. יתרת מיסים נדחים שאינה עולה על שיעור של 10% מהון עצמי רובד 1.

5. מספרי השוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015, אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.ד.1 ו-2.ד.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

6. מפחיתי סיכון אשראי מסוג בטחונות וערבויות, ראה גם בטבלה 20.

כחלק מניהול סיכון האשראי מקבל הבנק מלקוחותיו בטוחות לצורך הבטחת האשראי. במסגרת באזל 3, בנדבך הראשון, הבנק מכיר בביטחונות על פי הגישה המקיפה, כהגדרתה בהוראה. בגישה זו, ערך הביטחון נטו מופחת בהתאם למקדמים לפי סוג הנכס, התאמת מטבע או תקופה לפירעון.

מפורטים להלן סוגי הביטחונות הפיננסיים הכשירים בהם הבנק עושה שימוש לצורך חישוב הלימות ההון ואופן הערכתם לצרכי הפחתת סיכון:

ניירות ערך – ניירות ערך אשר שועבדו לטובת בעליהם או לטובת צד ג'. על מנת שנייר ערך יהיה כשיר לשמש כמפחית סיכון עליו להיות נייר ערך חוב שהונפק על ידי ממשלה או בנק או נייר מדורג הרשום למסחר בבורסה מוכרת כאשר על המניות להשתייך למדד מניות מוכר, כמפורט בהוראה. הערכת השווי לביטחון מבוססת על מחיר השוק של נייר הערך המשועבד ובהתאם למקדמי הפחתה משווי הביטחון המושפעים בין היתר ממספר ימי ההחזקה ואופי פעילות הלקוח. שיעור הפחתה מיושם בבנק כך שבחלק מהמקרים השיעור הינו 50% בהתאם לחלופה בסעיף 151 א.ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203 ובחלק אחר מיושם מנגנון הפחתה בשיעורים ספציפיים לפי פעילות הלקוח, בהתאמה להסכמים, בכפוף לתנאים המצוינים בסעיף 151 א.ב' להוראה.

פיקדונות ותוכניות חיסכון – אמצעים נזילים שניטלו כבטוחה על דרך של כתב קיזוז או שעבוד, לפי הצורך, ולא ניתן למשכם כל עוד לא הפסיקו לשמש כבטוחה. שווי הבטוחה נקבע לפי השערך בגין משיכה טרם מועד הפירעון הנקוב שלה.

ערבויות צד שלישי – ערבויות שניתנו על ידי צד שלישי כנגד חשיפה של לקוח. עם מתן הערבות, הגורם הערב הופך להיות הצד הנגדי לחשיפה כך שמשקל הסיכון בגין החשיפה משתנה. ערבות מסוג זה מאפשרת את הפחתת נכסי הסיכון הנובעים מהחשיפה, בהתאם לסיכון הגורם הערב. לגבי ערבות שניתנה על ידי בנקים בחו"ל כנגד חשיפות הלקוח, השימוש מבוצע בכפוף לבדיקה משפטית פרטנית לגבי תקפות הערבות לפי הדין החל עליה (על פי רוב, דין מדינת התאגדות הבנק מנפיק הערבות).

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

טבלה מספר 20 - פירוט של סוגי הביטחונות בהם נעשה שימוש, תוך הצגת החשיפות המכוסות בערבויות, חשיפות המכוסות על-ידי נגזרי אשראי וחשיפות המכוסות באמצעות ביטחונות פיננסיים כשירים על-פי הצד הנגדי:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2015

חשיפת אשראי נטו	סך החשיפה המכוסה על ידי ביטחון פיננסי כשיר ²	סך הכל סכומים שנוספו ¹	סך החשיפה המכוסה על ידי ערבויות שנגרעו ¹	חשיפת * אשראי ברוטו	
					במיליוני ש"ח
12,448	-	-	-	12,448	חובות של ריבוניות
574	-	-	-	574	חובות של ישויות סקטור ציבורי
1,541	-	38	-	1,503	חובות של תאגידים בנקאיים
16,828	(2,249)	-	(37)	19,114	חובות של תאגידים
5,616	(48)	-	(1)	5,665	חובות בביטחון גדל"ן מסחרי
3,846	(84)	-	-	3,930	חשיפות קמעונאיות ליחידים
304	(49)	-	-	353	עסקים קטנים ³
7,344	-	-	-	7,344	משכנתאות לדיור
1,222	-	-	-	1,222	נכסים אחרים
49,723	(2,430)	38	(38)	52,153	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2014

חשיפת אשראי נטו	סך החשיפה המכוסה על ידי ביטחון פיננסי כשיר ²	סך הכל סכומים שנוספו ¹ במיליוני ש"ח	סך החשיפה על ידי ערבויות שנגרעו ¹	חשיפת אשראי ברוטו	
13,523	-	46	-	13,477	חובות של ריבונות
					חובות של ישויות
501	-	1	(46)	546	סקטור ציבורי
1,507	-	45	-	1,462	חובות של תאגידים בנקאיים
16,392	(2,118)	-	(39)	18,549	חובות של תאגידים
4,766	(221)	-	(7)	4,994	חובות בביטחון נדל"ן מסחרי
3,224	(84)	-	-	3,308	חשיפות קמעונאיות ליחידים
276	(47)	-	-	323	עסקים קטנים ³
7,258	-	-	-	7,258	משכנתאות לדיור
1,153	-	-	-	1,153	נכסים אחרים ⁴
48,600	(2,470)	92	(92)	51,070	סך הכל

*חשיפה לאחר מחיקות חשבונאיות, בניכוי הפרשות להפסדי אשראי ולפני המרה לאשראי של רכיבים חוץ מאזניים.

1. סכום החשיפה המכוסה על ידי ערבויות המועבר לחובת הצד הנגדי שנתן את הערבות.
2. לאחר הכפלה במקדמי בטחון (haircuts), כולל התאמות חיוביות שנוספו לחשיפה.
3. עסקים קטנים המנוהלים במסגרת אגף קמעונאות.
4. מספרי ההשוואה ללא השפעת אימוץ כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים אשר נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2015, אך כוללים יישום למפרע בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.ד.1 ו-2.ד.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים ביחס לצד הנגדי. הסיכון שהצד הנגדי בעסקת OTC (Over the Counter) יכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה. הפסד ייגרם אם בעת כניסת הצד הנגדי לכשל, יהיו מול הלקוח עסקאות בעלות ערך כלכלי חיובי. סיכון זה נמדד על-ידי הפעלת מקדמים הקבועים בהוראה על הערך הנקוב של העסקות, ובהתאם למשקל הסיכון של הצד הנגדי.

חשיפות אלו מרוכזות בפעילות הבנק מול לקוחות, בנקים בארץ ובנקים בחו"ל. הפעילות מתבצעת לאחר קביעת מסגרת פעילות ללקוחות תוך מעקב שוטף אחר העמידה במסגרות אלו. מעקב זה כולל שערך שוטף של עסקות מול הלקוחות למחיר השוק (Mark to Market), אמידת הסיכון הפוטנציאלי בהתאמה לסוגי המכשירים והסיכונים בשווקים ודרישת בטחונות מתאימה. מתבצעת בדיקה שוטפת מול מסגרות ובטחונות. נקבעו נהלים וכללים לבקרה וטיפול בלקוחות. הבנק מיישם שיטת תרחישים היסטוריים ומודלים פנימיים נוספים, ברמת העסקה והלקוח, על פיהם נקבעת דרישת הבטחונות. תרחישים אלו עוברים תהליכי תיקוף תקופתיים, כגון בחינת עמידתם בתקופות של משברים פיננסיים. ההון המוקצה בדיווח מחושב בהתאם לעקרונות המפורטים בנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין 203.

מעבר להקצאת ההון אשר בוצעה לסיכון אשראי צד נגדי בנדבך 1 בהתאמה להוראה הרגולטורית, הבנק בחן במפורט את הסיכון הכלכלי ואת הצורך לבצע הקצאת הון נוספת לסיכון זה במסגרת נדבך 2. חשיפות האשראי לצד נגדי מופו למספר מגזרים כלכליים ועבור כל מגזר נקבעה תקופת האחזקה המתאימה עד לסגירת הפוזיציה החשופה לאותו המגזר.

אמידת סיכון אשראי צד נגדי במסגרת הנדבך השני של מסמך ה-ICAAP בוצעה על נתוני ה-30.6.2015 ובהתאם להפעלת תרחישים כלכליים המתחשבים בהשתנות המשותפת של נכסי הבסיס השונים והרכב הפוזיציה של הצד הנגדי. בהתאם לחשיפת הצד הנגדי בתרחישים אלו, הוגדרה הקצאת ההון הנוספת בגין סיכון זה.

בנוסף לפעילות מול לקוחות הבנק, קיימת גם פעילות מול בנקים בחו"ל. חשיפת האשראי בפעילות עם בנקים בחו"ל נובעת בעיקרה מהפעילויות הבאות: הפקדת עודפי נדילות, קבלת ערבויות כבטחון ללקוחות, פעילות FX, פעילות בנגזרים, פעילות סליקה ורכישת אג"ח של בנקים.

פעילות הבנק מול בנקים בחו"ל מבוססת על מגבלות חשיפה המאושרות אחת לשנה הנבחנות באופן שוטף ומעודכנות בהתאם לצורך. הבנק פועל בנגזרים בעיקר מול בנקים עמם נחתמו הסכמי ISDA והסכמי CSA. לבנק הסדרי סליקה של עסקאות במטבע חוץ מול ה-CLS (Continuous Linked Settlement) באמצעות בנק בינלאומי גדול בעל דירוג גבוה.

בנוסף, פועל הבנק מול מספר מוסדות פיננסיים זרים לצורך קבלת שירותי משמורת (Custodian) בפעילות בניירות ערך זרים.

לצורך חישוב חשיפת סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מיישם הבנק את שיטת החשיפה הנוכחית, כפי שנקבעה בהוראה. על פי שיטה זו, סיכון האשראי בגין מכשירים פיננסיים נגזרים כולל את סכומי השווי ההוגן החיובי של הנגזרים במאזן בתוספת ערכי Add On בגין סיכון אשראי פוטנציאלי המחושב על-ידי הכפלת הערכים הנקובים של הנגזרים במקדמים שנקבעו בהוראה, ואשר לוקחים בחשבון את נכס הבסיס של המכשיר ואת התקופה לפירעון שלו.

הבנק מבצע קיזוז עסקות בנגזרים למטרות הלימות ההון, בהתקיים התנאים המפורטים בהוראת נוהל בנקאי תקין 203.

נכון ליום 31 בדצמבר 2015 היקף הקיזוזים המאזניים (קיזוז בין נכסים להתחייבויות) אינו מהותי (בדומה ליום 31 בדצמבר 2014).

טבלה מספר 21 - פירוט חשיפות האשראי של הבנק שמקורן בנגזרים:

נדבך 3

ליום 31 בדצמבר 2014	ליום 31 בדצמבר 2015	
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	
306	168	שווי הוגן ברוטו חיובי
181	191	ערכי Add On
237	197	בניכוי הטבות קיזוז
250	162	סך חשיפות האשראי לאחר קיזוז
		בניכוי בטחונות
13	11	מזומנים ופקדונות
1	1	אגרות חוב ממשלתיות
3	1	מניות (לרבות אג"ח להמרה)
233	149	סך חשיפת אשראי נטו בגין נגזרים

טבלה מספר 22 - פירוט הערך הנקוב של תיק נגזרי האשראי של הבנק, המשמשים לניהול סיכוני תיק האשראי של הבנק:

נדבך 3

31 בדצמבר 2015			
סך הערך הנקוב	בתיק הבנקאי		
של נגזרי האשראי	ההגנה שנמכרה	ההגנה שנרכשה	
ערך נקוב במילוני שקלים			
-	*78	-	נגזרי אשראי
31 בדצמבר 2014			
סך הערך הנקוב	בתיק הבנקאי		
של נגזרי האשראי	ההגנה שנמכרה	ההגנה שנרכשה	
ערך נקוב במילוני שקלים			
-	*78	-	נגזרי אשראי

* נובע מ-CLN (Credit Linked Note) בלבד - בהם נמכרה הגנה כנגד סיכון מדינת ישראל.

סיכון שוק הוא הסיכון להפסד הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בתנאי השוק (רמת מחירים, שיעורי ריבית, שער חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות).

ניהול סיכון השוק

הדירקטוריון מתווה מסגרת לניהול סיכון השוק, וסוקר בתדירות שנתית לפחות את מסמך המדיניות של הבנק. הדירקטוריון דן, מחליט, וקובע הנחיות, באשר למדיניות ניהול סיכונים השוק של הבנק ויעדיו העסקיים, בהתאם למפורט בנוהל עבודת הדירקטוריון. הדירקטוריון סוקר את תהליך ניהול סיכונים השוק ומוודא קיומם של תהליכים אפקטיביים לזיהוי, מדידה, ניטור ובקרה אחר סיכונים השוק, בין היתר באמצעות סקירה רבעונית של מסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק, וכמו גם שפרופיל סיכונים השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.

מפורטות להלן הפעילויות העיקריות של הדירקטוריון הנוגעות לניהול סיכונים השוק במהלך התקופה הנסקרת:

- דיונים במדיניות ניהול סיכונים השוק של הבנק, ובניהול סיכונים הריבית בפרט, כמו גם באסטרטגיות העסקיות המשפיעות על חשיפת הבנק לסיכון שוק.
- דיונים ביעדים עסקיים רלוונטיים ובהשפעת תכניות העבודה והתוכניות האסטרטגיות על פרופיל סיכונים השוק.
- אישור מבנה התאגידי התומך בניהול סיכונים השוק, לרבות הגדרת הפונקציות הניהוליות המעורבות בתהליך ניהול סיכונים השוק והאחריות המיוחסת לכל יחידה.
- דיון רבעוני במסמך הסיכונים ביחס לסיכונים השוק והחשיפה אליהם, בחריגות, ככל שאירעו, ממסמך המדיניות ווידוא כי פרופיל סיכונים השוק של הבנק עולה בקנה אחד עם תיאבון הסיכון שנקבע.
- דיון ואישור המודלים ושיטות המדידה המשמשות בתהליך ניהול סיכונים השוק. במסגרת זו אושרה מדידה לסיכון בסיס ריבית ותרחישי רגישות לשינוי לא מקביל בעקומי הריבית, ונבחנו ההנחות המרכזיות המשמשות בניהול סיכון הריבית.
- דיון בתוצאות תהליך תיקוף המודלים ותהליך ה-Back Test.
- דיון בהגדרת מבחני הקיצון בתחום סיכונים השוק, בהנחות העיקריות, התאמתם לתיאבון וסיבולת הסיכון, השפעתם על יחסי ההון ותוצאותיהם.
- דיון בהקצאת ההון בגין סיכונים שוק במסגרת הנדבך השני.
- בעת אישור מוצרים חדשים, דיון בהשפעתם על סיכונים השוק.
- דיון בפערים עיקריים בתהליך ניהול סיכונים השוק, חולשות שזוהו והמלצות לטיפול בחולשות אלה, כמו כן חולשות וליקויים מרכזיים שזוהו בתשתיות, מערכות ותהליכי עבודה.

המבנה הארגוני לניהול סיכונים השוק מבוסס על כללי הממשל התאגידי וכולל את שלושת קווי ההגנה, בהתאם להגדרות המפורטות בהוראת ניהול בנקאי תקין 310.

יצירת החשיפות לסיכונים שוק נעשית באגף לניהול פיננסי בעיקר על ידי ענף עסקות ועל ידי יחידת הנוסטרו, במסגרת המגבלות שקבע הדירקטוריון. כמו כן, יחידת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק אחראית לניהול תיק הנכסים וההתחייבויות של הבנק

בפעילות הבנקאית השוטפת (ללא יחידת הנוסטרו) במטרה לשמור על החשיפה לסיכונים שוק בגבולות התיאבון וסיבולת הסיכון, כפי שהוגדרו על ידי הדירקטוריון.

ענף עסקות אחראי על עשיית שוק וניהול פוזיציות יזומות בתחומים שונים בחשיפות שוק (בסיס, ריבית, אופציות) על בסיס המגבלות שהדירקטוריון קבע.

יחידת הנוסטרו פועלת לניהול השקעות הנוסטרו של הבנק, הכוללת השקעות במוצרים פיננסיים שונים (כמו אגרות חוב ממשלתיות, אג"ח קונצרני, אג"ח מובנה, אג"ח נקוב מט"ח, נגזרי ריבית וכו'). פעילות הנוסטרו יוצרת חשיפה מהותית לסיכונים שוק, כגון: סיכונים בסיס מדד, ריבית ומניות, אשר מנוהלת במדיניות הנוסטרו.

יחידת הנ"ה ונזילות אחראית על קביעת ופרסום מחירי המעבר (Benchmark) וניהול הפער (חשיפה) בין הנכסים להתחייבויות הנובע מפעילויות הבנק השוטפות.

פעילות ביחידות אלה נבחנת בתדירות יומית על ידי ענף תיכון באגף ניהול פיננסי ואחת לשבוע במסגרת הפורום לעניינים פיננסיים.

ענף תיכון באגף ניהול פיננסי משמש כקו הגנה ראשון לסיכונים שוק, הכולל בין השאר, בדיקת העמידה והתאמת הפעילות והחשיפות של הבנק במגבלות החשיפה שנקבעו ואושרו על ידי הדירקטוריון וכן מדידה ודיווח של הפעילות העסקית של האגף. ענף תיכון אחראי על יצירת תמונת הסיכון הכוללת והדיווחים אודותיה לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

להלן עקרונות מנחים מרכזיים לניהול החשיפה לסיכונים שוק:

- סיכונים השוק ינוהלו בראייה משולבת וכלל תאגידי, לאורך השרשרת הניהולית, כמו גם לרוחב היחידות העסקיות, תוך שימוש במתודולוגיה ובמינוחים עקביים.
- ניהול הסיכונים ייעשה מתוך גישה צופה פני עתיד, שכוללת זיהוי שוטף של סיכונים חדשים או מתפתחים לצד ניטור שוטף של הסיכונים הקיימים.
- תהליכי ניהול הסיכונים יכללו את כל הסיכונים הקשורים לבנק, במאזן ומחוץ למאזן, סיכונים כמיתים ושאינם כמיתים, ברמת כלל הבנק, התיק וקו העסקים, ויביאו בחשבון את מידת החפיפה בין סיכונים.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו את היכולת להעריך ולנהל את הסיכונים הגלומים בהם.
- הבנק יפעל אך ורק בשווקים ובמכשירים אשר יש לו הידע והמומחיות בהערכת הסיכונים הגלומים בפעילויות אלו ובניהולם.
- ככלל, הבנק יפעל בשווקים ובמכשירים אשר מאופיינים ברמת נזילות גבוהה, כך שניתן לבצע פעולות מסחר בעלות זמן סבירים.

תהליכי הניטור והבקרה השוטפים מבוצעים בקו ההגנה הראשון תוך ניטור החשיפות בפועל אל מול המגבלות בחתך קווי עסקים וחתך סיכונים, והצפת התראות על חריגות ועל קרבה למגבלות, מעקב אחר גורמי הסיכון בשווקים הפיננסיים, מעקב אחר תיקון ליקויים וממצאי דוחות ביקורת פנימית וחיצונית, קבלת אישורי עסקות מהצד הנגדי, ניתוח של החשיפות תוך מיקוד באזורי פגיעות וניתוח ריכוזי סיכונים והפקת תמונת מצב יומית עדכנית של חשיפות עיקריות בתחומים שונים. באחריות אגף ניהול פיננסי ביצוע מעקב אחר רשימת אינדיקטורים, אשר בהתממש אחד או יותר מהם יבחן הצורך בעדכון מסגרת הפעילות, בכפוף לדין ואישור ההנהלה והדירקטוריון.

במסגרת מסמך הסיכונים מבוצעת הערכת הסיכון הכולל על בסיס שאלוני הערכת הסיכון בחתך ליחידות סוחרות וקווי ההגנה. במסגרת זו נקבעת גם אפקטיביות הבקורות בסיכונים שוק בשני קווי ההגנה.

הבנק אינו פעיל בתחום איגוח. בעת החלטתו לפעול בתחום הבנק יפנה לאישור של בנק ישראל בנושא. יחידת הנוסטרו מבצעת פעולות גידור חשבונאי. כל פעולה בתחום מתואמת מראש מול אגף החשבונאי הראשי.

טבלה מספר 23 – דרישות הון בגין סיכונים שוק*:

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			
סך הכל	סיכון כללי	סיכון ספציפי	סך הכל	סיכון כללי	סיכון ספציפי	
במיליוני שקלים חדשים						
20	8	12	39	18	21	סיכון ריבית
7	4	3	7	4	3	סיכון מניות
5	5	-	6	6	-	סיכון שער חליפין של מטבע חוץ
3	3	-	2	2	-	סיכון אופציות
35	20	15	54	30	24	סך הכל

* דרישת ההון ביום 31 בדצמבר 2014 חושבה בהתאם ליחס ההון הכולל בשיעור 12.5%. החל מיום 1 בינואר 2015 חלות דרישות הון נוספות בגין הלוואות לדיר. דרישת ההון ביום 31 בדצמבר 2015 חושבה בהתאם ליחס ההון הכולל בשיעור 12.62%.

אמידת סיכונים השוק ובקרתם

אחר

סיכונים השוק אליהם חשוף הבנק, מפורטים להלן:

סיכון ריבית - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת תזוזות בשיעורי הריבית על רווחי התאגיד או הונו. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי התאגיד, באמצעות שינוי הוצאות המימון נטו, ועל שווי נכסי התאגיד, התחייבויותיו ומכשירים חוץ-מאזניים. לסיכון הריבית קיימים חמישה גורמי סיכון, כמפורט להלן:

- **סיכון תמחור מחדש (Re-pricing risk)** - סיכון הנובע מהבדלי עיתוי בתקופות לפירעון (בריבית קבועה) ובמועדי התמחור מחדש (בריבית משתנה) של נכסים, התחייבויות ופוזיציות חוץ מאזניות של התאגיד. אי התאמות במועדי תמחור מחדש עלולות לחשוף את הרווחים ואת השווי הכלכלי לתנודות בלתי צפויות עקב שינויים בשיעורי הריבית.
- **סיכון עקום התשואה (Yield curve risk)** - סיכון הנובע מתזוזות בלתי צפויות של עקום התשואה המשפיעות באופן שלילי על רווחי התאגיד או על שווי הכלכלי (כגון "השטחה" של העקום, פער קטן בין הריבית הקצרה לארוכה "התללה" -, פער גדול לטובת הריבית הארוכה מול הריבית הקצרה).
- **סיכון בסיס ריבית (Basis risk)** - סיכון הנובע מהתנהגות שונה של עקומי ריבית בשווקים פיננסיים שונים או במכשירים שונים הדומים במאפייני התמחור. הבדלים אלו עשויים לגרום לשינויים בתזרימי המזומנים ובמרווח ההכנסות בין נכסים, התחייבויות ומכשירים חוץ מאזניים בעלי מאפיינים דומים לכאורה (תקופות לפירעון דומות).
- **סיכון מרווח** - הסיכון לשחיקה במרווח הפיננסי העתידי בשל שינויים אפשריים בשוק.

- **סיכון אופציות (Optionality risk)** - סיכון הנובע משינוי בעיתוי או בהיקף של תזרים מזומנים של מכשיר פיננסי עקב שינויים בשיעורי ריבית השוק.

סיכון בסיס - חשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בבסיסי המחירים על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים. סיכונים בסיס המחירים כוללים מגוון סוגי סיכון, כמפורט להלן:

- **סיכון שער חליפין** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשער"ח על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אינפלציה** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים במדד המחירים לצרכן על רווחי התאגיד או הונו הנובעים ממכשירים צמודים למדד, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון מניות** - החשיפה להפסד כתוצאה מהשפעת שינויים בשערי מניות על רווחי התאגיד או הונו, לרבות באמצעות השפעה על פריטים חוץ מאזניים.
- **סיכון אופציות** - החשיפה להפסד כתוצאה משינויים בפרמטרים המשפיעים על שוויין של האופציות.

סיכון השקעות ריאליות - חשיפה להפסד כתוצאה משינויים בשוויין של השקעות ריאליות.

ניהול הפוזיציה בסיכונים שוק מתבצע באמצעות המכשירים הקיימים בשוק, תוך מתן עדיפות לאיזון החשיפות באמצעות הפעילות מול לקוחות הבנק (פיקדונות, אשראי ונגזרים). ניהול הפוזיציה יבוצע בהתחשב במטרות הבאות:

1. פוזיציות לטווח קצר במטרה לייצר רווח משינויים צפויים בשוק בטווח הקצר.
2. פוזיציות ריבית לטווח ארוך המיועדות לנצל מגמות ארוכות טווח בריבית ובבסיס ההצמדה.
3. איזון וגידור נכסים בעלי מאפיינים דומים.
4. טיפול בעודפי מקורות בהתחשב גם בצרכי הנזילות.
5. השקעה במניות במסגרת מגבלות השקעות ריאליות של הבנק במטרה להגדיל את תשואת הבנק.
6. ניהול פוזיציות המט"ח של הבנק כחלק מעשיית השוק במט"ח מול הלקוחות וכן ניהול פוזיציות במטרה לנצל הזדמנויות בשווקים במסגרת תאבון הסיכון של הבנק.

לצורך ניהול הפוזיציה עושה הבנק שימוש במכשירים פיננסיים נגזרים. הבנק פועל בשוק הריביות, בשוק המט"ח, בשוק האשראי, ובשוקי המניות בארץ ובחול, הן עבור גידור וניהול החשיפות המאזניות, הן עבור גידור ופתיחת פוזיציות בתיק הנוסטרו של הבנק והן עבור לקוחות הבנק אשר עבורם משמש הבנק כמתווך בלבד. פעילות הבנק במכשירים נגזרים הינה, על-פי רוב, BTB כך שהחשיפה זניחה.

הפעילות בנגזרים, על אף שלעיתים מטרתה הינה לצמצם את החשיפות לסיכונים שונים, יוצרת סיכונים אחרים, ובכלל זה סיכונים אשראי של צד נגדי (CCR), סיכון סליקה, סיכון שוק וסיכונים תפעוליים.

במסגרת המדיניות נקבע מדרג סמכויות לקבלת החלטות בתחום סיכונים השוק, תוך שעבור מגבלות מרכזיות נקבע כי בסמכות אגף ניהול פיננסי המשמש קו ההגנה ראשון ניצול עד רמה מסוימת, מעבר אליה נדרש אישור פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים. בנוסף לראש אגף ניהול פיננסי מוסמך לאשר ניווד מסגרות בין יחידת הנוסטרו לנ"ה בהתאם לספים שנקבעו, מעבר להם נדרש אישור הנהלה.

התיק למסחר מורכב מפוזיציות במכשירים פיננסיים המוחזקות למטרות מסחר בטווח קצר או למטרת גידור רכיבים אחרים של התיק למסחר. תיק זה כולל נכסים הניתנים לשיערוך יומי למחירי שוק (MTM), על ידי התייחסות לשוק פעיל או מצוטט, נזיל ודו-כיווני, ללא מגבלות ידועות העשויות להכשיל את יכולתו של הבנק להנזיל מידית את החשיפה. הבנק מנהל סיכון שוק בתיק למסחר. חשיפה בתיק זה אינה מהותית למול התיק הכולל ולמול המגבלות שנקבעו עבור התיק. מעקב אחר החשיפות בתיק למסחר למול המגבלות מבוצעת בתדירות יומית.

התייחסות לאירועים לאחר תאריך המאזן

הבנק מבצע מעקב הדוק אחר התפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים. למידע נוסף על הסיכונים לרבות הסיכונים המובלים והמתפתחים העשויים להשפיע על חשיפת השוק של הבנק. לפירוט ראה פרק סיכונים מובילים ומתפתחים בהמשך.

מודלים לניהול סיכוני שוק

מדידת סיכוני השוק והערכתם הינה מרכיב מרכזי בתהליך ניהול סיכוני השוק, והיא מהווה בסיס לתהליכי הניטור והדיווח, ולהבטחת נאותות התשואה הצפויה כנגד סיכון השוק.

המדידה מבוצעת ביחס למכלול גורמי סיכוני השוק שזוהו במוצרים ופעילויות הבנק, המאזניות והחוץ מאזניות באמצעות מודל הערך שבסיכון (VAR) אשר מציג את הסיכון הפוטנציאלי (ירידה אפשרית בשווי בתקופת זמן נתונה). ככלל, החישוב מבוצע בשיטה הפרמטרית ובשיטה ההיסטורית (החל ברבעון רביעי 2015) ברמת ביטחון של 99% ומבוצע ברמה יומית.

בנוסף למודל VAR הבנק מפעיל תרחישי קיצון (Stress). מטרת תרחישי הקיצון הינה הערכת השפעתם הפוטנציאלית של אירוע חריג או שורת אירועים חריגים על התממשותם של סיכונים והשפעתם על יציבות הבנק. בבסיס התרחישים עומדים אירועים "חריגים אך מתקבלים על הדעת" העלולים להתהוות בסביבה הכלכלית בה פועל הבנק. התרחישים נוגעים למגוון סיכוני השוק וכוללים התייחסות לסיכוני בסיס, סיכוני ריבית וסיכוני אופציות ומתבססים על תנודות היסטוריות ותיאורטיות במטבעות ובשווקים בהם הבנק פועל. תוך שבחינת תקופת ההחזקה הוגדרה בהתאם לגורם הסיכון, ובהפרדה לתיק בנקאי ותיק למסחר.

רשימת התרחישים נבחנת בתדירות שנתית לפחות, וכן מתעדכנת בעת הצורך מעת לעת על רקע התפתחויות בשווקים. התרחישים מובאים לדיון בהנהלה ובדירקטוריון לצורך בחינה ואישור.

במהלך שנת 2015 לא נצפו חריגות מהמגבלות שנקבעו במצב שוטף ובתרחישי קיצון.

כהשלמה לבדיקות ה-VAR וכחלק מתיקוף למודל זה, מבצע הבנק בדיקות Back Test לכל גורם סיכון בנפרד – ברמת סה"כ לגורם סיכון. מטרת בדיקות אלו לבחון את הלימות ואמינות מודל ה-VAR למדידת סיכונים, וזאת באמצעות התאמת תוצאות חיזוי מודל ה-VAR לשינויים שנצפו בפועל על פני תקופה. בחינת איכות המודל מתבצעת על פי תוצאות הבחינה בדיעבד ובהתאם לשיטת הרמזור. לפי שיטה זו, תוצאות הבחינה בדיעבד מסווגות לשלושה איזורים – אדום, צהוב, ירוק – על פי מספר החריגות.

תוצאות באיזור האדום מעידות על בעיות כמעט ודאיות במודל, האזור הצהוב כולל תוצאות המעלות שאלות בעניין זה, אולם ללא מסקנה החלטית ואילו האיזור הירוק מסמן תוצאות שאינן, כשלעצמן, מעידות על בעיה כלשהי באיכות או בדיוקנות המודל. יישום בחינה על פי שיטת הרמזור החלה ב 1.1.15 למעט סיכון ריבית בו הבחינה החלה החל מה 01.03.15. בהתאם לשיטה זו, לקביעת האזור ברמזור נדרש מינימום של 250 תצפיות.

במהלך השנה נצפו מספר חריגות בגורמי הסיכון השונים. כמות החריגות נמוכה ומעידה על הימצאות המודלים ב"איזור הירוק". יובהר כי לסיכון ריבית כולל, נכון לתאריך המאזן נצברו כ-200 תצפיות (עדיין לא המינימום הנדרש). החריגות עד לנקודת זמן זו מעידות גם הן על ציפיה להימצאות באזור הירוק.

טבלה 24 - ריכוז מגבלות סיכון השוק הכוללות והחשיפה בפועל במיליוני ש"ח במונחי VAR

(מדידת VAR ל-10 ימים, למעט בתיק הבנקאי לחודש קלנדררי):

מגזר	סוג מגבלה	מגבלה		בפועל	
		31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015
סה"כ	חשיפת שוק כוללת	85	190 ¹	54.9	132
סה"כ	חשיפת שוק כוללת בתיק למסחר	-	60	-	10
ריבית ²	VAR מקוזז בתיק בנקאי	-	160	-	85.4
ריבית ²	VAR מקוזז בתיק למסחר	-	20	-	6.6
ריבית ²	DV כולל	-	210	-	160.7
ריבית ²	DV מט"ח	-	110	-	47.4
בסיס	VAR	30	30	1.1	15.5
מניות	VAR	25	25	9.9	17.4
אופציות	תרחישים VOL/SPOT	7.5 מיליון \$	7.5 מיליון \$	0.5 מיליון \$	1.8 מיליון \$

1. עדכון המגבלה הכוללת נובע מעדכון המגבלות לחשיפת הריבית, תוך הפרדה בין תיק בנקאי ותיק למסחר. כ-60% מהגידול הינו טכני, ונובע ממדידת התיק הבנקאי לפי אופק של חודש קלנדררי, לעומת 10 ימים במדידת VAR ריבית מקוזז שהייתה נהוגה עד כה. מדידת החשיפה הכוללת אינה מביאה בחשבון קורלציה בין גורמי הסיכון השונים.

2. בחישוב הסה"כ מובאים בחשבון הקטנות סיכויי הריבית בגין מיתאמים (קורלציות) בחשיפות הריבית בין מטבעות שונים על פני התקופות.

סיכון ריבית

הבנק מודד ומנהל את סיכון הריבית על התיק הכולל ובהפרדה בין התיק הבנקאי והתיק למסחר, תוך התייחסות לסיכונים הנובעים מפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות כתוצאה מפעילות נוסטרו וחדר עסקאות.

מדיניות ניהול חשיפת הריבית מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הריבית נמדדת בתדירות יומית למטבעות הבאים: ש"ח לא צמוד, צמוד מדד, דולר, אירו, יין, פר"ש וליש"ט.

מדידת חשיפת הריבית מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות בריבית קבועה והנחות עבודה לשיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, המבוססות על התנהגות היסטורית של מפקידים. חלק מיתרות העו"ש בשקלים ובמט"ח מוכרות כמקור מימון ארוך ונפרסות לתקופה של עד 7 שנים. יתר יתרות העו"ש מוגדרות ללא תאריך פירעון מוגדר. בהתחשב בהנחות הריבית, מח"מ ההתחייבויות בשקלים ובמט"ח גבוה יותר מאשר המוצג בתוספת ב' (מחושב בהתאם להנחיה רגולטורית בנושא) ומגיע לכ-0.7 שנים בכל אחד מהמגזרים. הנחות העבודה בחישוב מדידת חשיפת הריבית נבחנות אחת לשנה לפחות, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

מדידת חשיפת הריבית מתבצעת במגוון טכניקות מדידה:

א. $DV1\%$ (Delta Value 1%) - נועד לבחון את רגישות השווי הכלכלי לשינוי מקביל בעקום הריבית ("סיכון תמחור מחדש") באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). חישובי ה-"DV" מבוצעים על בסיס תמחור התיק מחדש בתרחיש עליית ריבית ובתרחיש ירידת ריבית והיוון מחדש של התזרימים העתידיים. החשיפה נקבעת כהפסד באחד התרחישים (עליה או ירידת הריבית).

המדידה מבוצעת בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות תוך פירוט ההשפעה של המכשירים השונים בכל מגזר הצמדה.

ב. VAR (Value at Risk) - מודל "ערך בסיכון" מודד את הסיכון הפוטנציאלי תיק ברמת בטחון שאינה פוחתת משעור של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימי עסקים בתיק למסחר וחודש בתיק הבנקאי. המדידה מבוצעת בעזרת פריסת תזרים מזומנים על פני תקופת הבאות: חודש, 3 חודשים, 6 חודשים, 9 חודשים, שנה, שנתיים, 3 שנים, 4 שנים, 5 שנים, 7 שנים, 9 שנים, 10 שנים, 15 שנים, 20 שנה ו-30 שנה.

ג. מבחני רגישות - הבנק מבצע מבחני רגישות לצורך אמידת סיכונים עקום תשואה (חשיפה להפסד כתוצאה משינוי לא מקבילי בעקום) וסיכון בסיס הריבית (חשיפה להפסד בגין שינוי עקומות ריבית בעוצמה או בכיוון שונה בין מוצרים מאזניים וחץ מאזניים), המחושבים באמצעות חישוב ההשפעה על הערך הנוכחי (NPV). המדידה מבוצעת בתדירות יומית בחלוקה לתיק בנקאי ולמסחר וברמת יחידות סוחרות.

הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

טבלה 25 - השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים

(לפני השפעת שינויים היפותטיים בשערי ריבית):

31 בדצמבר 2015						
סך הכל	מטבע חוץ ²			מטבע ישראלי		
	אחר	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח						
39,957	142	275	4,048	5,634	29,858	נכסים פיננסיים ¹
29,926	1,710	2,730	15,742	249	9,495	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים ³
37,902	463	1,422	5,962	4,270	25,785	התחייבויות פיננסיות ¹
29,969	1,380	1,616	13,898	348	12,727	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים ³
2,012	9	(33)	(70)	1,265	841	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים
31 בדצמבר 2014						
סך הכל	מטבע חוץ ²			מטבע ישראלי		
	אחר	אירו	דולר	צמוד מדד	לא צמוד	
במיליוני ש"ח						
39,573	221	382	3,311	6,098	29,561	נכסים פיננסיים ¹
36,334	1,239	3,502	13,806	182	17,605	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים ³
37,815	544	1,304	5,934	5,423	24,610	התחייבויות פיננסיות ¹
36,410	910	2,607	11,207	756	20,930	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים ³
1,682	6	(27)	(24)	101	1,626	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

טבלה מספר 26 - השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית⁴ על השווי ההוגן נטו של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למעט פריטים לא כספיים:

2015 מינימום בשנת		2015 מקסימום בשנת		31 בדצמבר 2015			תרחיש
ירידה	עלייה	ירידה	עלייה	עלייה	ירידה	עלייה 1%	
1% ⁵	1%	1% ⁵	1%	0.1%	1% ⁵		
במיליוני שקלים							
תזוזה בריבית צמודה למדד:							
802	674	1494	1349	1,258	1,344	1,197	בבנק
691	577	1287	1155	1,080	1,158	1,025	מזה: בתיק הבנקאי
111	97	207	194	178	186	172	בתיק למסחר
תזוזה בריבית לא-צמודה:							
173	113	1160	1089	837	886	805	בבנק
122	80	821	767	590	627	566	מזה: בתיק הבנקאי
51	33	339	322	247	259	239	בתיק למסחר
תזוזה בריביות במטבע-חוץ:							
(82)	(171)	277	144	(98)	(48)	(135)	בבנק
(82)	(171)	277	144	(98)	(48)	(135)	מזה: בתיק הבנקאי
-	-	-	-	-	-	-	בתיק למסחר

1. כולל מכשירים פיננסיים מורכבים, לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.
2. לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
3. סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים, כשהם מהוונים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן המוצג בבאור 30 א בדוחות הכספיים.
4. שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית במגזר הצמדה. סך הכל שווי הוגן נטו של המכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים) בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי הצמדה.

הערה: לא ארע בעשר השנים האחרונות שינוי שבועי מצטבר אשר לו היה מתרחש במועד הדיווח היה פוגע בהנחת העסק החי ששימשה בבסיס עריכת הדוחות הכספיים.

סיכון בסיס

מדיניות ניהול חשיפת הבסיס מכוונת להשגת רמות חשיפה רצויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה אליהם חשוף הבנק, בהתאמה לתחזיות בשווקים ולרמות הסיכון הרצויות ועל סמך המגבלות שנקבעו על-ידי הדירקטוריון. החשיפות העיקריות נלקחות במגזר השקלי, במגזר צמוד המדד ובמגזר הדולרי.

חשיפת הבסיס נמדדת בתדירות יומית.

מדידת חשיפת בסיס במטבע צמוד מדד מביאה בחשבון, בין היתר, הנחות עבודה לשיעורי פירעונות מוקדמים במשכנתאות, שיעורי המשיכות בנקודות היציאה בתכניות חסכון, ועוד.

תיאבון וסיבולת הסיכון לסך חשיפות הבסיס הינם במונחי VAR (Value at Risk) ובמונחי היקף חשיפה כולל. מודל ה-VAR מודד את הסיכון הפוטנציאלי בשיטה פרמטרית בפוזיציה מטבעית בבנק ברמת בטחון של 99% ולתקופת אחזקה של 10 ימים במגזר המט"ח וחודש קלנדרי במגזר השקלי הצמוד.

הבנק קבע מגבלות לכל אחת מהמדידות.

טבלה מספר 27 - רגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ והמדד במיליוני ש"ח (סוגריים מייצגים הפסד):

(המדידה כוללת הן את הפעילות המאזנית והן את החוץ מאזנית)

מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	יורו	דולר	מדד	ליום 31 בדצמבר 2015:
0.4	(* -)	(0.1)	0.1	6.4	(1.2)	74.5	עליה של 5%
0.8	(* -)	(0.2)	0.2	11.8	0.4	149.0	עליה של 10%
(0.4)	* -	0.1	(0.1)	(4.1)	3.0	(74.5)	ירידה של 5%
(0.8)	* -	0.2	(0.2)	(7.1)	10.5	(149.0)	ירידה של 10%

מט"ח אחר	פר"ש	יין	ליש"ט	יורו	דולר	מדד	ליום 31 בדצמבר 2014:
0.5	(* -)	(0.1)	* -	(14.4)	8.9	11.4	עליה של 5%
0.9	(0.1)	(0.2)	* -	(34.4)	25.4	22.8	עליה של 10%
(0.5)	* -	0.1	(*)	13.3	(3.5)	(11.4)	ירידה של 5%
0.9	0.1	0.2	(*)	31.0	(0.5)	(22.8)	ירידה של 10%

* נמוך מ-0.1.

טבלה מספר 28 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה:

להלן תמצית מאזני ההצמדה במיליוני ש"ח:

<u>ליום 31 בדצמבר 2015:</u>					
סה"כ	פריטים לא כספיים	מט"ח כולל צמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	
40,895	941	4,577	5,699	29,678	נכסים
38,485	442	8,030	4,260	25,753	התחייבויות
<u>2,410</u>	<u>499</u>	<u>(3,453)</u>	<u>1,439</u>	<u>3,925</u>	
		3,475	(99)	(3,376)	עסקות עתידיות, נטו
		(85)	-	85	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*(63)</u>	<u>1,340</u>	<u>634</u>	

* מזה: אירו – (12) מיליון ש"ח, דולר – (59) מיליון ש"ח, מטבעות אחרים – 8 מיליון ש"ח.

<u>ליום 31 בדצמבר 2014:**</u>					
סה"כ	פריטים לא כספיים	מט"ח כולל צמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	
40,865	1,932	4,179	6,129	28,625	נכסים
38,583	1,439	8,108	5,446	23,590	התחייבויות
<u>2,282</u>	<u>493</u>	<u>(3,929)</u>	<u>683</u>	<u>5,035</u>	
		3,025	(575)	(2,450)	עסקות עתידיות, נטו
		881	-	(881)	אופציות (שווי דלתא)
		<u>*(23)</u>	<u>108</u>	<u>1,704</u>	

* מזה: אירו – (30) מיליון ש"ח, מטבעות אחרים – 7 מיליון ש"ח.

** הוצג מחדש לאור יישום למפרע של כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים והנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה. לפירוט ראה ביאור 1.ד.1 ו-2.ד.1 בדוחות הכספיים של הבנק.

סיכון מניות

הבנק חשוף לסיכון של תנודתיות בשערי המניות בגין אחזקות בתיק הבנקאי ובתיק למסחר. דירקטוריון הבנק הגדיר מגבלות סיכון נפרדות במונחי היקף ובמונחי VAR הן עבור מדד המעו"ף, תעודות סל ישראליות ומניות, והן עבור תעודות סל על מדדי חו"ל או ETF.

הסיכון נובע מהשקעה במגוון מניות, ברובן סחירות, בבורסה הישראלית באמצעות יחידת הנוסטרו של הבנק במסגרת התיק למסחר והתיק הזמין למכירה, השקעות חברת הבת - אגוד השקעות וייזום (א.ש.י.), אשר משקיעה בחברות העוסקות בתחומי פעילות שונים, שאינם בתחום הבנקאות ותחומים משלימים לו. פעילויות אלה מתבצעות תחת מגבלות והיקף מסגרות שאושרו בדירקטוריון הבנק, ותכליתן שיפור בתשואת הבנק.

טבלה מספר 29 - היתרה המאזנית של ההשקעות במניות בתיק הבנקאי ושווין ההוגן של השקעות אלו:

נדבך 3

31 בדצמבר 2015				
הערך במאזן	עלות	רווחים שטרם הוכרו	הפסדים שטרם הוכרו	שווי הוגן
		מהתאמות לשווי הוגן	מהתאמות לשווי הוגן	
במיליוני שקלים				
123	119	9	(5)	123

מניות
של אחרים

31 בדצמבר 2014				
הערך במאזן	עלות	רווחים שטרם הוכרו	הפסדים שטרם הוכרו	שווי הוגן
		מהתאמות לשווי הוגן	מהתאמות לשווי הוגן	
במיליוני שקלים				
100	96	8	(4)	100

מניות
של אחרים

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			
דרישות ההון (12.5%)	שווי הוגן	יתרה מאזנית	דרישות ההון * (12.62%)	שווי הוגן	יתרה מאזנית	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
6	47	47	7	57	57	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
-	-	-	-	-	-	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>6</u>	<u>47</u>	<u>47</u>	<u>7</u>	<u>57</u>	<u>57</u>	נסחרות על ידי הציבור
3	24	24	3	23	23	מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל על מניות
-	-	-	-	-	-	תעודות סל קרנות עוקבות מדד
4	29	29	7	43	43	קרנות גידור / הון סיכון / הון פרטיות ¹
-	-	-	-	-	-	אחרים
<u>7</u>	<u>53</u>	<u>53</u>	<u>10</u>	<u>66</u>	<u>66</u>	מוחזקות באופן פרטי²

* יחס ההון בו נדרש הבנק לעמוד החל ביום 1 בינואר 2015. בנוסף, בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדיור", נדרש הבנק להגדיל את היעד ליחס הון עצמי רובד 1 ויחס ההון הכולל בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור. יעד הון עצמי רובד 1 יגדל בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017.

1. דרישת ההון בגין קרנות הון סיכון והון פרטיות מחושבת בהתאם לנכסי סיכון בהיקף של 150% מהשווי ההוגן של האחזקה.
2. לא סחירים.

סיכון אופציות

הבנק פועל בתחום אופציות סחירות ואופציות OTC, כאשר עיקר הפעילות מבוצעת באופציות על המטבע. הבנק מנהל פוזיציות בתחום בהתאם למגבלות שאושרו ע"י הדירקטוריון.

עיקר פעילות הבנק באופציות מט"ח/מט"ח נעשה תוך התכנסות Back To Back במסחר וללא יצירת סיכונים שוק לאורך זמן. תיק זה נכלל במסגרת "נגזרים אחרים" בבאור 25 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015.

באופציות מט"ח/ש"ח, ובמידה מוגבלת באופציות מט"ח/מט"ח, הבנק מנהל את תיק האופציות ובכך נחשף גם לסיכונים של שינויים בתנודתיות בין המטבעות השונים. חשיפה זו אינה בהיקף מהותי. במסגרת תיק זה נכללת גם פעילות מסוימת באופציות לצורך התכנסות על חשיפות הבסיס, המהווה חלק קטן מהתיק. תיק זה נכלל במסגרת "נגזרים ALM" בבאור 25 בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015.

מדידת סיכונים השוק הגלומים בתיק האופציות מבוצעת באמצעות מודל תרחישים המתבסס על שיעור שינוי בשערי המטבעות ובתנודתיות. תרחישים אלו מבוססים על שינויים היסטוריים בתנודתיות ובשערי החליפין, בהתאם להגדרת באזל. התרחיש נקבע כהפסד המרבי במטריצה.

להלן טבלה המציגה קשר בין סעיפים נפרדים במאזן ובדוח רווח והפסד לבין פוזיציות שנכללו בגילוי על סיכון שוק בתיק הסחיר תוך שימוש במדדים העיקריים של הבנק לניהול סיכונים כמו ערך נתון בסיכון (VAR) וגילוי על סיכון שוק בתיק הלא סחיר כמו רגישויות לגורם סיכון, ערכים כלכליים ותרחישי רווחיות ו/או רגישויות

טבלה מספר 31 - קשר בין סעיפי המאזן לפוזיציות שנכללו במדידת סיכון השוק:
EDTF

31 בדצמבר 2015			
נכסים לא סחירים	נכסים סחירים	יתרה מאזנית	
			נכסים
4,641	2,027	6,668	מזומנים ופקדונות בבנקים
2,175	8,489	10,664	נכסים פיננסיים בשווי הוגן
21,317	939	22,315	אשראי לציבור
170	85	255	נגזרים
147	222	369	נכסים פיננסיים אחרים
28,450	11,762	40,271	
			התחייבויות
31,641	907	32,466	פקדונות הציבור
413	71	484	פקדונות מבנקים וממשלות
61	3,260	3,179	כתבי התחייבויות ואג"ח
208	85	293	נגזרים
351	-	351	התחייבויות בשל הטבות פרישה
539	1,015	1,554	התחייבויות פיננסיות אחרות
33,213	5,338	38,327	

* ראה גם באור 30א לדוחות הכספיים.

ניהול הסיכונים התפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי וסיכונים ציית, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין.

ניהול הסיכון התפעולי בבנק מיושם בהתאם להוראת נוהל בנקאי תקין 350 וכן עפ"י הוראות רלוונטיות בנושאים של סיכון משפטי, סיכונים ציית, ניהול סיכון טכנולוגיות המידע ואבטחת מידע, הגנת הסייבר והמשכיות עסקית. נושאים אלה מעוגנים במסמכי מדיניות יעודים ופרטניים. הנהלות היחידות העסקית הן אלו הנושאות באחריות לזיהוי וניהול הסיכונים בפעילות העסקית. אגף בקרות וניהול סיכונים מהווה קו הגנה שני לסיכון התפעולי.

עיקרי עקרונות מדיניות ניהול סיכון התפעולי:

- הבנק מפתח, מיישם ומתחזק מסגרת עבודה לניהול סיכון תפעולי, המשתלבת במלואה בתהליכים הכוללים שלו לניהול סיכונים.
 - הבנק מקיים סביבת בקרה הדוקה העושה שימוש במדיניות, תהליכים ומערכות, בקרות פנימיות נאותות ואסטרטגיות נאותות להפחתת הסיכון או להעברתו, לרבות שימוש בכלים משלימים להפחתת הסיכונים כגון פוליסות ביטוח, כאשר הבקרות הפנימיות אינן נותנות מענה נאות לסיכון ויציאה מהסיכון אינה אופציה סבירה. הבנק נערך בשנת 2016 להרחבת המענה הביטוחי לנזקים הקשורים לתחום הסייבר מהיבטי המשכיות עסקית וסיכונים סייבר.
 - ניהול הסיכון התפעולי מתבצע בראייה מערכתית מקיפה, הכוללת את החברות הבנות, באמצעות מתודולוגיה אחידה ושיטתית
 - ניהול הסיכון התפעולי מושתת על תהליך פעיל של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור דיווח ובקרה המבוצע בכל קווי העסקים של הבנק.
- התהליך העיקרי לזיהוי והערכת סיכונים תפעוליים בבנק (במקביל להפעלת כלים נוספים) נערך באמצעות סקרי סיכונים תלת-שנתיים ואיסוף אירועי כשל והפקת לקחים בגינם. המתודולוגיה לביצוע הסקרים והטיפול בפערים שזוהו, מגובשת בשיתוף עם יועצים חיצוניים ונדונה ומאושרת עם הדירקטוריון והנהלה. הסקרים הנערכים בבנק כוללים, בין היתר:
- סקרי סיכונים תפעוליים בתהליכי העבודה העיקריים.
 - סקרי סיכונים תפעוליים בפעילות מערכות המידע העצמאיות העיקריות של הבנק.
 - סקרי אבטחת מידע, ובכלל זה עמידות מערכות המחשב בפני איומי טרור קיברנטיים מתמידים מתקדמים (APT).
 - סקרי המשכיות עסקית – סקר BIA (Business Impact Analysis).

תוצאות סקרי הסיכונים התפעוליים מסייעות להנהלת הבנק ולדירקטוריון להעריך את מידת החשיפה לסיכונים אלו וכן לקבוע את היקף ההון הנדרש בנדבך השני. כמו כן הבנק בוחן את החשיפה לסיכון תפעולי גם באמצעות תרחישי קיצון על מנת להתייחס למגוון אירועים תוך הסתמכות על היסטוריית נתונים פנימית ודיווח על התממשות אירועי כשל תפעוליים במערכת הבנקאית המקומית והבינלאומית.

לאור הרגישות בתהליכים הקשורים בניהול מערכות המידע, אבטחת מידע והגנת הסייבר, בטיחות וביטחון והמשכיות עסקית נקבע כי לאגף משאבים אחריות ישירה לניהול הסיכונים בפעילויות אלו. כמו כן, האחריות לניהול הסיכון המשפטי וסיכון הציית הינם באחריות היועצת המשפטית הראשית.

מטרת מדיניות הבנק הינה למזער את הסיכונים התפעוליים ככל שניתן. במסגרת הדיון על תאבון הסיכון הכולל של הבנק, הוגדרו תאבון וסיבולת הסיכון לסיכונים תפעוליים תוך התייחסות לסוגי הפעילויות, גידול בהיקפי הפעילות והחשיפות האפשריות. וכן הוגדרו מגבלות החשיפה לסיכון השיורי (הסיכון לאחר התחשבות בבקורות) לרבות קביעת אופן תעדוף הטיפול ול"ז. על בסיס המדיניות שנקבעה גובשו נהלי עבודה לניהול הסיכון התפעולי.

בבנק מתקיימים דיונים רבעוניים ייעודיים על פי מבנה הממשל התאגידי בנושא ניהול הסיכון. פורום הנהלה מקבל דיווח על היקף הנזקים המצטברים מאירועי הכשל בפועל ודן באירועי כשל וכמעט כשל והפקת הלקחים, לרבות מעקב אחר יישומם. אירועי כשל מעל חצי מיליון ש"ח מדווחים לדירקטוריון הבנק. פורום סיכונים תפעוליים של אגף משאבים בראשות מנהלת הסיכונים הראשית דן בסיכונים אשר הינם באחריות ישירה של האגף עקב מורכבותם. בנוסף קיים פורום לניהול הסיכון התפעולי בראשות ראש ענף סיכונים תפעוליים ובהשתתפות נאמני הסיכון התפעולי האגפיים, אשר הינו פורום לשיתוף בידע, דיון באירועי כשל וכמעט כשל בבנק והפקת הלקחים בגינם, מעקב שוטף אחר תוכנית העבודה בתחום, טיפול בממצאים הקשורים לסיכונים תפעוליים ונושאים נוספים הכרוכים בניהול הסיכון. אחת לשנה הועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון דנה בסקירה שנתית, במסגרתה נערך מעקב אחר תוכנית העבודה של הסקרים ודיון בממצאי הסקרים המהותיים.

מערכות המידע והמחשוב של הבנק

הפעילות בבנק נשענת במידה רבה על מערכות מידע ומחשוב המותאמות לצרכיו. פעילות טכנולוגיית המידע מאופיינת, בין היתר, בתהליכים חוצי ארגון, תוך השפעה משמעותית על התנהלות הבנק. הבנק מקפיד לשמור על איכותן של המערכות ועל תפקודן התקין, ומשקיע משאבים רבים בפיתוח והתאמה של מערכות המידע והמחשוב (תוכנה, חומרה, תקשורת וכדומה), לשימוש ולשימוש לקוחותיו, גם בניהול של מערך אבטחת מידע הולם, היערכות לשעת חירום והמשכיות עסקית.

בשל היותם עתירי עלויות ומשאבים ניהוליים ומקצועיים, מבוצעים תהליכים אלה על-ידי הבנק בהדרגה, על-פי סדרי עדיפויות הנגזרים, בראש ובראשונה, מהחובה לעמוד בדרישות הרגולטוריות הרלוונטיות, וכן מהצורך ליצור יתרון עסקי על בסיס שיקולי עלות מול תועלת.

לבנק התקשרות מהותית רבת שנים לקבלת שירותי מחשוב ותפעול עיקריים מבנק לאומי לישראל בע"מ החושפת את הבנק לסיכונים בתחום מיקור חוץ. הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2016, ובתומה תחל תקופה העשויה להימשך עד שלוש שנים בה יתנהל פרויקט סיום ההתקשרות. ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים הרגולטוריים הנדרשים, והצדדים פועלים לחידושם לפי הצורך. עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות הנוכחית עם לאומי, הבנק נערך לבדיקת האפשרויות העומדות בפניו בהמשך.

לקראת סוף 2015 הוקמה ועדת מחשוב ייעודית של הדירקטוריון לצורך פיקוח אחר תהליך ההיערכות בנושא, ובחינת אלטרנטיבות לקבלת שירותי מחשוב בעתיד, בין מבנק לאומי ובין מצדדים שלישיים, תוך פיקוח וליווי שוטפים של התהליך. הבנק נעזר בשירותי ייעוץ חיצוניים בנושא.

סניפי הבנק, כמו גם חלק מיחידות הביצוע והמטה, מקושרים לסביבת מחשוב ייעודית עבור הבנק במסגרת קריית שירות בנקאי (קש"ב) של לאומי, כאשר הפעילות השוטפת בסניפי הבנק מבוצעת כמעט במלואה במסגרת זו. על מנת להעריך את הבקורות המשולבות במסגרת שירותי התפעול הניתנים על ידי לאומי לבנק, מבוצעות בדיקות הן על ידי הבנק, הן על ידי לאומי והן על ידי גורמים מקצועיים בלתי תלויים.

בנוסף לשירותי מחשוב בנק לאומי הבנק מפעיל מערכות מחשוב עצמאיות שפותחו על ידו/או באמצעות בתי תוכנה (ראה להלן) רשימת ספקים עיקריים ותלות בספקים).

פעילות המחשוב בבנק מתבססת על מסמך מדיניות ניהול טכנולוגיית המידע של הבנק, הבנק פועל בתחום זה תוך הטמעת איכות בתהליכי העבודה, בהתאמה לדרישות תקן האיכות ISO 9001:2008, אשר נבחן על ידי מכון התקנים הישראלי והעניק תו תקן לבנק.

על רקע הפקת לקחים מכשלים ותקלות שאירעו במערכת הבנקאית, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לנקוט בצעדים שיצמצמו את פוטנציאל התממשות הסיכונים הנובעים מכשלים במערך טכנולוגיית המידע. כמו כן, הנחה המפקח על הבנקים את הבנקים לבחון מחדש תהליכים של ניהול שינויים וניהול תקלות, על מנת לחזק את התהליכים ולשפרם. הבנק נערך ופועל באופן שוטף על פי הנחיות אלו. עם זאת, למרות המשאבים שמשקיע הבנק בתחום זה, כיוון שמדובר במערכות מורכבות, לא ניתן למנוע לחלוטין את התממשות הסיכונים הנובעים מקיום תקלות בהן.

ספקים עיקריים ותלות בספקים - לבנק מספר ספקים בתחום מערכות המידע והמחשוב, ואלה העיקריים שבהם. בצד שמו של כל ספק שיש לבנק תלות בו, מצוין הדבר במפורש:

- א. **בנק לאומי** – ספק מערכות הליבה הבנקאיות ושירותי התפעול בקשר אליהן. לבנק תלות בלאומי, היות ולא קיימת חלופה מיידית זמינה למערכות המסופקות על-ידו, ולכן נזק להן עלול לגרום לבנק לחשיפה או נזק מהותי.
- ב. **חברת FMR** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע ובקרת מסחר בניירות ערך. קיימת לבנק תלות בנוגע לשירות אותו החברה מספקת, בשל היותה ספק מהותי בישראל של שירות זה.
- ג. **חברת מטריקס** – ספקית מערכת ניהול קשרי לקוחות (Customer Relation Management) CRM ושירותי תחזוקה ופיתוח של מערכת המשכנתאות של הבנק, וכן של מערכת הבקרה של החברה לנאמנות של בנק אגוד בע"מ.
- ד. **חברת רויטרס** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי וניהול עסקאות ריבית.
- ה. **חברת טלדור** – הפעלת מוקדי שירות והרשאות למשתמשים, שירותי תמיכה בציוד קצה.
- ו. **חברת סיברון** – ספקית שירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.
- ז. **חברת בלומברג** – ספקית מערכות מסחר במט"ח, מידע פיננסי ושירותי תוכנה לביצוע מסחר בני"ע.

הגנת הסייבר ואבטחת מידע

בחודש ספטמבר 2015 נכנסה לתוקף הוראת בנק ישראל מספר 361, בנושא "הגנת הסייבר" 2015. הבנק מינה את ראש מערך אבטחת מידע ולוגיסטיקה כמנהל הגנת סייבר (המשמש כקו הגנה שני) והוקמה יחידה ארגונית לניהול הגנת הסייבר. ברבעון השלישי 2015 אושרו בהנהלה ודירקטוריון הבנק מסמכי אסטרטגיה ובתחילת רבעון רביעי אושרה המדיניות ומסגרת לניהול סיכון הסייבר. יחידת הסייבר, בסיוע חברות ייעוץ, פועלת לתכנון ומימוש העקרונות שאושרו במסמכי הליבה ובהתאמה נבנתה תכנית עבודה תלת שנתית להגנת הסייבר לשנים 2016-2018, והוגדרו נהלי עבודה. כחלק מהצורך בניהול אפקטיבי של סיכוני הסייבר עיקר הפעילות במהלך שנת 2016 יתמקד בביצוע סקרי סייבר, תכנון ומימוש בקרות בהתאם לתוצרים הטמעת תכנית מודעות והדרכה, פעילות צוות עבודה משולב חוצה ארגון תרגול סייבר ובקרת ספקים בהתאם למתודולוגיה עדכנית.

מידי שנה חל גידול במספר ובעוצמת ניסיונות תקיפה מסוגים שונים, ובכלל זה התקפות קיברנטיות, על מערכות מידע של ארגונים עסקיים, ארגונים פיננסיים ואחרים, שנועדו להשיג גישה לא מורשית למערכות ממוחשבות על מנת לבצע שימוש שלא כדין בנכסים או במידע רגיש, חבלה במידע או שיבושים בפעילות ועוד. בעקבות זאת פרסם בנק ישראל הנחיות בהוראת הגנת הסייבר שמטרתן להתגונן מפני התקפות קיברנטיות, ולחזק את מנגנוני הבקרה והאבטחה, על מנת למנוע או לאתר בהקדם האפשרי חדירות של קוד עין למערכותיהם, ולדווח לציבור, כאשר הנושא מהותי, על השלכות של סיכונים אלה על הבנק.

השלכות שליליות פוטנציאליות מהן עלול לסבול תאגיד בנקאי כפועל יוצא של התקפות קיברנטיות כוללות בין היתר: גניבת נכסים פיננסיים, פגיעה בקניין רוחני או במידע רגיש אחר של הבנק, של הלקוחות או של שותפיו העסקיים; שיבוש הפעילות של התאגיד הבנקאי; עלויות שיקום; עלויות מוגדלות בגין הגנה ואבטחת מידע; אובדן של הכנסות בשל שימוש לא מורשה במידע קנייני או בשל כישלון לשמר או לגייס לקוחות בעקבות התקפות קיברנטיות; תביעות משפטיות; פגיעה במוניטין.

הבנק מיישם **מדיניות אבטחת מידע** ובכלל זה מקיים מגוון רחב של פעילויות בתחומים טכנולוגיים, תפעוליים ותהליכיים. מדיניות

אבטחת המידע מותאמת לתקן אבטחת מידע ISO 27001 ונבחנה על-ידי מכון התקנים הישראלי אשר העניק תו תקן לבנק. מכלול פעילות אבטחת המידע בא לתת מענה למתאר האיומים הדינאמי, המאפיין את הסביבה הטכנולוגית בה פועלות מערכות מידע בנקאיות מודרניות וכן לאפשר עמידה בהוראות רגולטוריות.

מערך אבטחת המידע של הבנק מתבסס על המרכיבים הבאים:

- מיפוי וניהול סיכוני אבטחת מידע באופן רציף ומתמשך;
 - פיתוח, התקנה ותחזוקה של מגוון כלים ממוכנים לאבטחת מערך המחשוב והנתונים של הבנק, באמצעות כלים לניתוח, בקרה ואיתור אירועים חריגים בתחום אבטחת המידע;
 - הגברת והטמעת המודעות לאבטחת מידע בקרב הבנק באמצעות הדרכות לעובדי הבנק ולקוחותיו;
 - ביצוע תהליך רציף של הערכה והפחתת סיכוני אבטחת מידע באמצעות טיפול הדרגתי בליקויים וביצוע סקרי בטיחות.
 - בחינה תקופתית של עמידות מערכות המידע של הבנק במתקפות קיברנטיות מסוגים שונים ועדכון מערכי ההגנה על פי הצורך. בחינה זו כוללת סקרי בטיחות, מבדקי חדירות והתייעצות מקצועית להבטחת קדימות טכנולוגית.
- לצורך עיבוי וחיזוק מערך ניהול אבטחת המידע הבנק מפעיל מרכז תפעול אבטחת מידע (מתא"ם) ובוחן באופן שוטף את מערך האבטחה ומנגנוני הניטור והבקרה, בהתאמה למתאר האיומים. החל מינואר 2016 המרכז פועל סביב השעון, תוך שיפור יכולות הבנק בתחום, דבר המהווה נדבך משמעותי בשדרוג המוכנות להתמודדות עם התקפות קיברנטיות.
- לבנק לא ידוע על תקרית אבטחת מידע או סייבר מהותית שהתרחשו ובכלל זה אירוע או אירועים קיברנטיים שהשפיעו על מערכותיו העצמאיות באופן מהותי וכפועל יוצא על מגזרי הפעילויות הנתמכים על ידי מערכות אלה. כמו כן, הבנק לא זיהה אירוע שמנע ממנו לבצע רישום, עיבוד, סיכום או דיווח מידע באופן נאות. להערכת הבנק לא הייתה לנושא אבטחת המידע וההתקפות הקיברנטיות, בכל הקשור למערכותיו העצמאיות, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים לשנת 2015.

בהיבט מערכות לאומי, נמסר לנו מלאומי כי:

- בשנים האחרונות ניתן להבחין בעליית מדרגה באיומי הסייבר בעולם. בוצעו מתקפות בארץ ובעולם כנגד תשתיות לאומיות, גופי ממשל ותאגידים.
- להערכת לאומי הוא מהווה מטרה אטרקטיבית לתוקפים שונים. מערכות המחשוב, רשתות התקשורת ומכשירי לקוחותיו הותקפו וסביר שימשיכו להיות תחת התקפות סייבר, וירוסים ותוכנות זדוניות, התקפות דיוג (Phishing) וחשיפות נוספות שמטרתן פגיעה בשירות, גניבה או פגיעה בנתונים.
- לאומי רואה במידע של הבנק ולקוחותיו נכס עיקרי ומשקיע מאמצים ביישום מנגנוני ותהליכי בקרה והגנה. כחלק מההיערכות להתמודדות עם איומי הסייבר בוצע סקר לבחינת עמידות לאומי. בעקבות הסקר החל לאומי במהלך רב-שנתי לשיפור יכולות ההתגוננות מפני איומי הסייבר.
- בשנת 2015 לא דווח בלאומי תקרית אבטחת מידע או סייבר מהותית.

בנק אגוד מקבל בסוף כל שנה מבנק לאומי דוח על הבקרות ששולבו במערך התפעול (כולל המחשוב) של לאומי ובדיקות על אפקטיביות הבקרות (ISAE 3402 TYPE 2), המבוסס, בין היתר, על תהליך AUP (Agreed Upon Procedures) המתייחס לבדיקות המבוצעות במסגרת נהלים מוסכמים עם הבנק. הדוח כולל, בין היתר, חוות דעת של רואה חשבון (להלן: "חוות הדעת") האם הבקרות ויעדי הבקרה שהוגדרו על ידי בנק לאומי תוכננו כיאות ופועלות באפקטיביות מספקת על מנת לתת בטחון סביר כי יעדי הבקרה אשר הוגדרו על ידי לאומי הושגו במשך השנה שלגביה מופק הדוח. בנוסף, מצוינים חריגים הרלוונטיים לבנק אגוד או לסביבת הבקרה בלאומי אשר משרתת את בנק אגוד בלבד. בהתאם לחוות הדעת לדוח לשנת 2015, הבקרות שנבדקו, ואשר רואה החשבון סבר שהן הכרחיות להשגת יעדי הבקרה שהוגדרו פעלו במהלך שנת 2015 באופן אפקטיבי. חוות הדעת מתייחסת בין היתר לבקרות שיושמו על מנת לצמצם את החשיפות הפוטנציאליות ולחזק את ההתגוננות מול התקפות קיברנטיות על מערכות המידע של לאומי באמצעותן מספק לאומי שירותים לבנק אגוד וללקוחותיו.

המשכיות עסקית - היערכות למצבי חרום

אירועים מסוגים שונים עלולים לפגוע או להשבית פעילויות מהותיות של הבנק ולקוחותיו, לפגוע בהמשכיות עסקיו, לחשוף את הבנק לסיכונים שונים ולגרום לבנק ו/או ללקוחותיו נזקים משמעותיים.

הבנק נערך על ידי הכנת תכניות לשמירת החוסן העסקי וההמשכיות העסקית, על מנת להבטיח את יכולתו להמשיך בפעילות שוטפת ולצמצם הפסדים במקרה של שיבוש חמור בפעילות העסקית וזאת, בהתאם למדיניות המשכיות עסקית בחירום. התכניות מפרטות את אופן הפעלת השירותים בחירום ואת המשאבים הנדרשים כאשר האסון מתרחש, על-מנת לחזור ביעילות ובלו"ז קצר לשגרת עבודה רגילה, וכן ניהול תקין של נכסי טכנולוגיית המידע אשר תומכים בתהליכים בעלי השפעה מהותית על התנהלות עסקי הבנק.

לשם כך הבנק פועל במסגרת תכנית רב שנתית לתרגול כלל מערך החרום הכולל את היחידות העסקיות ומערכות המחשב. נקבעה מסגרת תרגול מקיפה שמטרתה להטמיע את תוכנית החירום בקרב עובדי הבנק ולבחון את יעילותן. כמו כן הבנק נערך מול ספקים התומכים בשירותים ותהליכים חיוניים לצורך הבטחת שרידות השירותים המתקבלים מהם בעיתות חירום.

ראש אגף משאבים נקבע כאחראי לפעילות בחרום ובמסגרת זו עומד בראש צוות ניהול משבר, אשר מורכב מחברי הנהלת הבנק. ניהול ההמשכיות העסקית, היערכות החירום והקשר מול גורמי הרגולציה השונים מבוצעים במסגרת יחידה יעודית במערך אבטחת מידע ולוגיסטיקה באגף משאבים. לבנק אסטרטגיה לניהול המשכיות עסקית, המביאה בחשבון את כלל השירותים הבנקאיים תוך ניתוח התנהגות משתני סביבה כדוגמת עובדים, לקוחות, רשויות, תשתיות לאומיות וכדומה, בהתייחס לתרחישים שונים. במסגרת זו תועדפו השירותים הבנקאיים ונקבעו יעדי התאוששות בפרמטרים של זמן והיקף.

בשנת 2013 הוסמך הבנק לתקן המשכיות עסקית ISO 22301. בנוסף להקמת המסגרת לניהול ההמשכיות העסקית, בוצעו פרויקטים לשיפור מוכנות הבנק למצבי חרום ובכללם, מוגנו כל סניפי הגרעין וסניפים נוספים והותאמו לעבודה רציפה בעיתות חרום. בשנת 2013 הושלמה העתקת אתר גיבוי למחשב המרכזי לתא שטח המרוחק מהאתר מחשב ראשי. במהלך 2015 הוקם אתר המיועד לשימוש בעת חירום, מוכנותו צפויה בפברואר 2016, (עד למועד זה קיימים אתרי חירום חלופים). כן הבנק נערך בשנת 2016 להעתקת מתקן מחשב ראשי של הבנק למתקן בעל יתירות לחירום.

סיכונים מובילים ומתפתחים

פעילותו העסקית של הבנק כרוכה כאמור בסיכונים: סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים (לרבות סיכוני IT, סייבר ואבטחת מידע, סיכונים משפטיים וסיכוני ציות), וכן סיכוני מוניטין וסיכונים אסטרטגיים. בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים בבנק מבוצע כאמור מעקב הדוק אחר כלל הסיכונים אליהם חשוף הבנק, כמפורט במסמך זה. לפירוט בדבר הסיכונים השונים ודירוג מידת השפעתם על הבנק ראה גם פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה של הבנק.

בנוסף הבנק מבצע מעקב הדוק אחר ההתפתחויות בשווקים, בנתונים מאקרו כלכליים וברגולציה וחקיקה שחלים או עשויים להשפיע על הבנק ואשר יחד עם האסטרטגיה העסקית ותמהיל הפעילות הקיים עשויים לחשוף את הבנק לסיכונים משמעותיים.

להלן יפורטו סיכונים פרטניים שהינם סיכונים מובילים ומתפתחים מהותיים אשר הבנק מזהה ונערך לניטורם וניהולם:

- מערכות המידע מהוות עמוד שדרה של הבנקים לפעילות שוטפת תקינה, לדיווח כספי ורגולטורי ולניהול הסיכונים. לבנק התקשרות מהותית רבת שנים עם בנק לאומי בנוגע למתן שירותי מחשוב ותפעול לחלק ניכר ממערכות הליבה הבנקאיות בשיטה של מיקור חוץ. הסכם המחשוב והתפעול הנוכחי נחתם לתקופה של 10 שנים המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2016. בתום התקופה, ועל פי ההסכם, נכנס הבנק לתקופת מעבר העשייה להימשך עד שלוש שנים בה יתנהל פרוייקט סיום ההתקשרות. ההתקשרות עם בנק לאומי מגובה באישורים הרגולטוריים הנדרשים, והצדדים פועלים לחידושם לפי הצורך. כיום לבנק תלות בלאומי היות ולא קיימת חלופה מידית זמינה למערכות המסופקות על ידו, ולכן נזק להן עלול לגרום לבנק לחשיפה או נזק מהותי. עם התקרבות מועד סיום תקופת ההתקשרות הנוכחית עם לאומי, הבנק החל בבחינת האפשרויות העומדות בפניו להמשך. לקראת סוף 2015 הוקמה ועדת מחשוב ייעודית של הדירקטוריון לצורך פיקוח אחר תהליך ההיערכות בנושא, ובחינת אלטרנטיבות לקבלת שירותי מחשוב בעתיד, בין מבנק לאומי ובין מצדדים שלישיים, תוך פיקוח וליווי שוטפים של התהליך. הבנק נעזר בשירותי ייעוץ חיצוניים בנושא.
- איומי הסייבר אליהם חשופים מוסדות פיננסיים בעולם ובישראל מתגברים באופן תמידי. זהו הסיכון הלא פיננסי המהותי ביותר אליו חשופים הבנקים בשל אפשרות תקיפת הסייבר על מערכות IT ואתרי הבנק, אשר עלולה לגרום לפגיעה ביכולת להמשיך לספק שירות, לגרום עיכוב במתן שירות, לגרום לגניבת נתוני הלקוחות, כמו גם לפגיעה אפשרית בהם ופגיעה במוניטין הבנק ולייצר חשיפות משפטיות. איומי הסייבר מתאפיינים, בין היתר, בהתפתחות שוטפת, בתחום ובמרכבות של ההתקפות על מערכות מחשוב, בהעצמת הנזק הפוטנציאלי, ובנוסף לכל אלה קיים קושי בזיהוי התקפות אלו ובזיהוי הגורמים המבצעים תקיפות אלו.
- במהלך מרץ 2015, פרסם בנק ישראל הוראות ניהול בנקאי תקין אשר עוסקות בנושא ניהול הגנת סייבר בתאגיד בנקאי ומגדיר את הדיווחים הנדרשים בגין סיכון זה. במסגרת הוראה זו, מתווה בנק ישראל קווים מנחים המשמשים כעקרונות יסוד בגיבוש מערך הגנת סייבר הוליסטי ופראקטיבי. במסגרת זו, הבנק גיבש אסטרטגיית הגנת סייבר המגדירה את הכיוונים האסטרטגיים הדרושים על מנת לחזק את כלל מערך ההגנה, וכן גיבש מדיניות בהתאם. בהתאם על הבנק לשדרג את יכולות ההגנה ולצמצם את סיכוני הסייבר, באמצעות גישה פראקטיבית המבוססת על טכנולוגיה, מודיעין, בקרה וניטור פנים וחוץ ארגוני מתקדמים ועוד. ישום הגנת הסייבר ובניית תוכנית "קפיצת מדרגה" מהווים אחד מיעדי העל של הבנק לשנים 2016-2018. כמו כן, מעצם הישענות בנק אגוד על מערכות מידע המנוהלות על ידי בנק לאומי ומעצם החשיפה הנגזרת מכך, הבנק פועל על מנת לחזק את ממשקי העבודה מול יחידות הסייבר ואבטחת המידע של לאומי.
- בבנק פועלת פונקציית ציות אשר אמונה על ניהול סיכוני הציות של הבנק, בהתאם להוראות הדין השונות החלות עליו, ובכללן הוראות ניהול בנקאי תקין של הפיקוח על הבנקים, מסמכי המדיניות והנהלים בתחום הציות הקיימים בבנק.

לאחרונה ניכרת מגמה של אכיפה מוגברת, שבצידה עיצומים וקנסות על בנקים ומוסדות פיננסיים בקשר להפרות של הנחיות רגולטוריות בתחומי הציות השונים.

במסגרת טיפולו השוטף בסיכונים הציות, נוקט הבנק בצעדים למזעור סיכונים חוצי גבולות וסיכונים הנובעים מחקיקת ה-FATCA בפעילותו מול לקוחותיו בעלי תושבות מס זרה, לרבות סיכונים הנובעים מאי-ציות לחוקי המס בישראל. הבנק מנהל את עסקיו תוך הקפדה על ערכי ההגיונות והשקיפות, בין היתר במסגרת התנהלותו היומיומית מול לקוחותיו ובכלל זה תוך בחינת התאמת ההצעות הניתנות להם לצרכיהם, זאת במסגרת תהליכי ניהול הסיכון ההתנהגותי (conduct risk).

- במסגרת התוכנית האסטרטגית של הבנק נקבעו יעדים אסטרטגיים ארוכי טווח לצורך שיפור הרווחיות והתשואה, לרבות שיפור ביעילות התפעולית לצד הקטנת ריכוזיות הלווים, והסטה של נכסי סיכון מהאשראי העסקי לאשראי ללקוחות קמעונאיים. תחום הקמעונאות הוגדר כמנוע הצמיחה המרכזי לשנים הקרובות, ובכלל זה מתן אשראי ללקוחות כל הבנקים, אשר מטופל במרכז הלוואות ייעודי שהוקם לצורך כך. לאחרונה קיימות יוזמות רגולטוריות בתחום זה אשר עלולות להשפיע על מידת יישום האסטרטגיה העסקית של הבנק. בנוסף, המשך סביבת ריבית נמוכה לאורך זמן רב עלול אף הוא לפגוע ברווחיות הבנק.

- שנת 2016 נפתחה בירידות חדות בשוקי ההון בעולם, בעיקר במגזר הבנקים באירופה ובארצות הברית. ישנן הערכות שונות באשר לסיבות לתופעה ולסיבות לכך שהנפגעים העיקריים הינם הבנקים. הבנק עוקב אחר ההתפתחויות בתחום תוך הידוק הבקורות על חשיפותיו לבנקים בעולם ועל לקוחותיו אשר עלולים להיות מושפעים מכך, ומבצע התאמה של החשיפות במידת הצורך.

חלק מהמידע המפורט לעיל בקשר לסיכונים המובילים והמתפתחים הינו מידע צופה פני עתיד.

סיכון ציות

סיכון ציות מוגדר כסיכון שתאגיד יסבול מסנקציה חוקית או רגולטורית, הפסד פיננסי מהותי או פגיעה במוניטין כתוצאה מכישלון שלו לציית להוראות חוק, רגולציה, נהלים פנימיים וקודים אתיים.

ניהול סיכונים הציות מיושם בהתאם להוראת הדין החל על הבנק, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין 308 - ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי, שנוסחה העדכני נכנס לתוקף ביום ה-1 בינואר 2016.

מדיניות ניהול סיכון הציות לשנת 2016 מציגה את אופן ניהול סיכון הציות ומגדירה את תפקידי הגורמים המעורבים בניהול הסיכון בשלושת קווי ההגנה. המדיניות מגדירה את העקרונות לניהול הסיכון, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור סיכונים הציות בבנק, לרבות קביעת ממשקי עבודה בין קצין הציות הראשי של הבנק לבין מנהלי סיכון ציות נוספים בקו ההגנה השני. בנוסף, במסגרת המדיניות מוגדרים תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות ציותיות, המתודולוגיה להערכתם, והדרכים לטיפול בהפרות ציות, אם וככל שיאותרו כאלה.

מדיניות ניהול סיכונים הציות נדונה ומאושרת על ידי הדירקטוריון לפחות אחת לשנה.

היועצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת סיכון הציות, כממונה על האכיפה הפנימית בבנק וכנציבת תלונות הציבור בבנק ובחברות הבנות. קצין הציות הראשי, אשר כפוף היועצת המשפטית הראשית, עומד בראש ענף הציות, משמש כאחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בבנק ואחראי לביצוע משימות הציות בבנק ובחברות הבנות.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, אישר דירקטוריון הבנק בחודש דצמבר 2015 גם את כתב המינוי (צ'ארטר) של קצין הציות הראשי ועובדי פונקציית הציות בבנק ונקבע כי קצין הציות הראשי של הבנק ישמש גם כאחראי לפי סעיף 8 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000.

ענף הציות אמון על סיוע לעובדי הבנק ולמנהליו לציית ולשמור על הוראות הדין החלות על הבנק, הן במישור יחסי בנק-לקוח והן במישורים אחרים הרלבנטיים לעבודת הבנק. במסגרת תפקידי, שוקד ענף הציות על בחינה וטיוב של תהליכי עבודת הציות בבנק על בסיס רוחבי, בממשק שוטף עם יתר יחידות ואגפי הבנק.

לענף הציות כפופות:

א. היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור - פועלת לאכיפת החובות המוטלות על הבנק בתחום זה ולפיקוח על מיליון, בהתאם למסמך מדיניות ניהול סיכון הציות ונהלי הבנק בתחום זה.

היחידה לאיסור הלבנת הון ומימון טרור מעניקה ייעוץ שוטף לסניפי הבנק ולחברות הבנות שלו ומקיימת מעקב רצוף אחר פעילות בנקאית בחשבונות הלקוחות במטרה לאתר פעולות הנחזות להיות בלתי-רגילות ולנקוט לגביהן את הצעדים הנדרשים על פי דין.

נושא איסור הלבנת הון ומימון טרור משולב בתכנית העבודה הרב שנתית של הביקורת הפנימית, אשר מבצעת ביקורות בנושא על מנת לבחון עמידה בהוראות הדין.

כמו כן, היחידה מלווה גם את הטיפול בתחום ה-FATCA בבנק, לרבות סיכוי Cross Border בפעילותם של תושבי חוץ.

כאחראי על יישום חוק **איסור הלבנת הון** וחוק איסור מימון טרור בבנק משמש החל מיום 1.1.2016 ובהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 308, קצין הציות הראשי של הבנק.

גילוי אודות הסיכונים והמגבלות אשר הבנק חשוף להם עקב קשריו, במישרין או בעקיפין, עם איראן או עם האויב, ואשר עשויה להיות להם השפעה מהותית על התאגיד – במסגרת פעילותו השוטפת כפוף הבנק לאיסורים שונים הקבועים בהוראות דין שונות, כדוגמת פקודת המסחר עם האויב-1939, צו המסחר עם האויב (אויב לצורך הפקודה), התשע"א-2011, חוק איסור השקעה בתאגידים המקיימים קשר עסקי עם איראן - תשס"ח-2008 והתקנות מכוחו וחוזר הפיקוח על הבנקים מיום 26.12.11 לעניין מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות, שעיקרם הוא איסור על קיום קשרים כלכליים או מסחריים עם איראן או עם גורמים המוכרזים ברשימות בינלאומיות כגורמים המעורבים או המסייעים לתכנית הגרעין שלה והתכניות הנלוות לה.

בהתאם להוראות דין אלה הטמיע הבנק במערכותיו הממוכנות את רשימת הגורמים המוכרזים ברשימות הבינלאומיות דלעיל וחסם מיכונית את האפשרות לבצע פעילות בנקאית מול גורמים אלה. פעילות זו, כמו גם היערכויות אחרות שבהן נקט הבנק כדוגמת עדכון מסמך מדיניות דירקטוריון הבנק בעניין זה, עדכון נהלי הבנק הרלבנטיים ופיתוח בקורות התומכות ביצירת תשתית ציות הולמת לדרישות אלה, הביאה את מידת החשיפה של הבנק לגורמים אלה לרמה נמוכה.

ב. יחידת הציות - אמונה על קיום הנדרש לשם ציות להוראות הדין החלות על הבנק, כאמור לעיל, לרבות דרישות הדין הנובעות מחוק ייעול הליכי אכיפה ברשות לניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011) (להלן: "**חוק ייעול הליכי אכיפה**") אשר חלות על הבנק כתאגיד הפעיל בתחום ניירות ערך וכחברה ציבורית. בתוך כך, דירקטוריון הבנק, קיבל החלטה לגבש תכנית אכיפה פנימית, בהלימה לדרישות הדין העולות מחוק ייעול הליכי אכיפה ולקריטריונים כפי שגובשו על-ידי הרשות לניירות ערך עבור הבנק וחברות הבנות הכפופים לתחולת החוק והוא פועל ליישום החלטה זו.

ביום 29 במרס 2012, אישר דירקטוריון הבנק את מדיניות ניהול סיכון הציות בתחום ניירות הערך, הכוללת בחובה גם תכנית אכיפה פנימית בתחום דיני ניירות הערך (ובראש ובראשונה חוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968, חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, שיווק השקעות וניהול תיקי השקעות, התשנ"ה- 1995 וחוק השקעות משותפות, בנאמנות, התשנ"ד- 1994 והוראות והנחיות מחייבות של רשות שלטונית מכוחם).

מסמך מדיניות זה אומץ בחודש נובמבר 2012 על-ידי הדירקטוריונים של חברות הבת של הבנק אשר עוסקות בניהול תיקים, בחיתום, בנאמנות ובהנפקות ניירות ערך.

מסמך המדיניות מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

פרופיל סיכון הציות של הבנק נובע מחובתו לעמוד בדרישות רגולטוריות והוראות דין ישראליים, כגון: הוראות הפיקוח על הבנקים, הנחיות הרשות לני"ע, ועוד, וכן לעמוד בדרישות מדינות זרות, כגון ביחס ליישום הוראות ה-FATCA, והוראות בינלאומיות אחרות שלהן תחולה ישירה או עקיפה לגביו. ישנם מספר שינויים בסביבה הרגולטורית, אשר עשויים להשפיע על חשיפת הבנק לסיכון הציות:

- סיכון Cross Border - מכתב הפיקוח על הבנקים במכתב בדבר ניהול סיכונים הנובעים מפעילות חוצת גבולות של לקוחות הבנק (CROSS- BORDER), אשר פורסם ביום 16 במרץ 2015.
- ניטור חשיפות לסנקציות בינלאומיות שונות.
- חקיקה ורגולציה הקשורה ב-FATCA.
- "ועדת זקן" להגברת התחרותיות במערכת הבנקאית.
- הוראות ציות זרות, כגון: Dodd-Frank ו-EMIR.
- טיטוט מכתב בנק ישראל בנושא ציות להוראות המס בישראל כעבירת מקור.

סיכון הציות של הבנק מנוהל תוך שמירה על רמות בקרה גבוהות, מדיניות אכיפה ונהלי עבודה מסודרים. הבנק מקפיד על עמידה בהוראות הציות ואוכף את רמת הציות הנדרשת. באופן זה פועל הבנק למזעור סיכוני הציות בבנק ובחברות הבנות.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הינו סיכון להפסד כתוצאה מהיעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם והוא כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או לצעדי עונשין (Fines Penalties) כתוצאה מפעילות פיקוחית (Punitive Damages), כמו גם מהסדרים פרטניים.

האגף לייעוץ משפטי וציות של הבנק אחראי לניהול הסיכון המשפטי בבנק והוא מעניק תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות הבנק וקבוצתו, והיעצת המשפטית הראשית משמשת כמנהלת הסיכון המשפטי של הבנק.

ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף מאת האגף לייעוץ משפטי וציות לאורגנים המוסמכים בבנק, ליחידות השונות ולחברות הבנות שלו בנושאים השונים הכרוכים בפעילות הבנק, בהכנת מסמכי התקשרות והסכמים בנקאיים, בכתביבתם של נהלים בתחומים המצויים באחריותו של האגף ובתמיכה משפטית בהכנתם ובעדכוןם של נהלים המצויים באחריות אחרים בבנק, בניהול הידע המשפטי בבנק, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלבנטיים בארגון בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת הבנק, במתן הדרכה שוטפת בנושאים משפטיים מגוונים, לרבות הפקת לקחים מאירועים שונים, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה, ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש הבנק ככלל, ובריכוז התביעות נגד הבנק והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם הבנק.

ניהול הסיכון המשפטי מתבצע בהתאם למסמך מדיניות שבו הוגדרו העקרונות לניהול הסיכון המשפטי, חלוקת התפקידים והסמכויות לטיפול במיפוי ומזעור הסיכונים המשפטיים בבנק, תהליכי הדיווח על סיכונים וחשיפות משפטיות והערכתם, לרבות באמצעות ועדה לניהול סיכונים משפטיים הפועלת באגף לייעוץ משפטי והמתכנסת על בסיס תקופתי.

מסמך מדיניות ניהול הסיכון המשפטי מעודכן מעת לעת, בהתאם לצורך, ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

נכון למועד הדיווח, מפת הסיכונים המשפטיים של הבנק אינה כוללת סיכונים שיוניים אשר הוערכו ברמה של סיכון שיורי גבוה (קריטי/חמור).

סיכון מוניטין

מוניטין הוא אוסף של התפיסות, דעות והאמונות של בעלי העניין לגבי התאגיד, בהתבסס על ניסיונם וציפיותיהם.

סיכון מוניטין הוא הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מהתנהלות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב) ועלול לבוא לידי ביטוי בתפיסה שלילית מצד לקוחות, צדדים נגדיים, בעלי מניות, משקיעים, מחזיקי אגרות חוב, אנליסטים, גורמים רלוונטיים אחרים או רגולטורים, אשר עשויה להשפיע לרעה על אמון הציבור בבנק ועל יכולתו של הבנק לשמור על קשרים עסקיים קיימים או ליצור קשרים חדשים וליהנות מנגישות רציפה למקורות מימון (כגון באמצעות שווקים בין-בנקאיים או שוקי איגוח). סיכון המוניטין מאופיין ברב ממדיות ומשקף את תפיסתם של משתתפים אחרים בשוק. יתרה מכך, הוא מתקיים בכל רחבי הארגון ובמהותו הוא פונקציה של הלימות תהליכי ניהול הסיכונים הפנימיים של הבנק, כמו גם של האופן והיעילות של תגובות ההנהלה להשפעות חיצוניות על עסקאות הקשורות לבנק.

מסגרת העבודה לניהול סיכון המוניטין:

- מנהל סיכון המוניטין בבנק הינו מנכ"ל הבנק. מנהל סיכון המוניטין בבנק מהווה קו הגנה ראשון לסיכון המוניטין ונטל חלק בגיבוש מסמך המדיניות לניהול הסיכון ומגישה המלצות, לרבות: תפיסת ניהול הסיכון, הגדרת קווי אחריות וסמכות, תוך התייחסות לאחראים למדידה וניטור של החשיפה לסיכון תוך גיבוש תכניות פעולה לטיפול בהתממשות הסיכון.
- פונקציית ניהול הסיכונים, בראשות מנהלת הסיכונים הראשית משמשת כקו שני לסיכון המוניטין. במסגרת זו מעורבת בגיבוש הצעה לתיאבון סיכון המוניטין, תוך התייחסות לבעלי העניין של הבנק אליהם קיימת חשיפה לסיכון המוניטין. כמו כן, פונקציית ניהול הסיכונים מגבשת הצעה למדיניות ניהול סיכון המוניטין (לרבות תפיסת ניהול סיכון המוניטין, מבנה ארגוני לניהול סיכון המוניטין והגדרת קווי סמכות ואחריות, הגדרת תהליך ניהול סיכון המוניטין ועוד) ומוודאת שלמות ההנחיות אל מול סיכוני המוניטין שזוהו, ובוחנת מוקדי סיכון המוניטין והקצאת ההון בגינם במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי.
- במסגרת ניהול סיכון המוניטין, מוסדו תהליכי ניטור ובקרה אחר החשיפה לסיכון המוניטין באופן רוחבי ביחידות הבנק השונות.

סיכון אסטרטגי

הסיכון האסטרטגי הינו סיכון נוכחי או עתידי לרווחי הבנק, להון, למוניטין או למעמד הבנק, אשר עלול לנבוע מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום לא נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים. סיכון זה נוצר ממידת התאימות של המטרות האסטרטגיות שהציב הבנק, ליכולותיו ולסביבה הכלכלית בה הוא פועל, מיישומות תכניות העבודה והיעדים שהוגדרו לצורך השגתן, מהמשאבים שהוגדרו לצורך העמידה בתכניות ומאיכות היישום של מרכיבי התכניות.

דירקטוריון הבנק מאמץ מדי שנה תכנית אסטרטגית לשלוש השנים הבאות תוך דיון ביעדי ההון של הבנק ותיאבון וסיבולת הסיכון לסוגי החשיפות ומרכיבי הסיכון השונים. יעדי ההון שמוצגים לוקחים בחשבון את הצורך בשמירה על יציבות ונזילות והשגת רווחיות לבעלי המניות לאורך זמן תוך התייחסות למגבלות תיאבון וסיבולת הסיכון המאושרים.

הדירקטוריון מתווה קווים עיקריים ומנחים לקביעת התוכנית האסטרטגית. קווים אלה, הופכים לתוכנית מפורטת בידי ההנהלה על בסיס דיונים פנימיים. התוכנית המפורטת מובאת לדיון ולאישור הדירקטוריון וממנה נגזרת תוכנית העבודה השנתית.

גורמי הסיכון בניהול הסיכון האסטרטגי עשויים להיות: תכנון אסטרטגי שאינו מספק הלוקה בהחלטות שגויות, תגובה חסרה או מאוחרת למגמות שוק, להעדפות לקוחות ולפעילויות מתחרים, הערכות חסרה להנחיות הרגולטוריות, חוסר תיאום בין התכנית

האסטרטגית לתכניות עבודה, לתכנון ההון ולתקציב, אי עמידה ביעדים, אי בהירות במרכיבי הסמכות והאחריות, תהליכי ניהול סיכונים שאינם באיכות הראויה, מחסור בעובדים מיומנים, העדר משאבים קריטיים ועוד.

התממשות גורמי סיכון אלה עלולה לחשוף את הבנק להפסדים עסקיים, פגיעה פיננסית וירידה במוניטין.

הבנק מחויב בנקיטת האמצעים שיאפשרו לו להגביר את מידת השליטה הניהולית על הסיכון, תוך בניית תהליכים לזיהוי מקדים של בניה לא נאותה של התכנית, או אירועים והתרחשויות העלולים להקשות על יישום מלא של התכנית האסטרטגית שנקבעה. מנכ"ל הבנק אחראי לניהול הסיכון האסטרטגי. במסגרת אחריות זו, התכנית האסטרטגית נדונה על בסיס דיונים פנימיים שהתקיימו בפורום אסטרטגיה בראשות המנכ"ל ובשיתוף נציגים של מרבית האגפים בבנק. גיבוש התכנית התבסס על הערכת העוצמות והחולשות של הבנק מול המתחרים וכן הערכת ההתפתחויות הצפויות במערכת הבנקאית בשנים הקרובות. מסמך מדיניות ניהול הסיכון האסטרטגי מעודכן מעת לעת בהתאם לצורך ומובא לדיון בדירקטוריון הבנק אחת לשנה.

סיכון סביבתי

סיכון סביבתי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה ואכיפתן. בנקים יכולים להיחשף לסיכונים סביבתיים בהיבטים שונים של פעילותם וסיכונים אלו עלולים להיכלל במסגרת הסיכונים האחרים (כמו: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון משפטי וסיכון הנזילות) תיתכן גם חשיפה לסיכון מוניטין כתוצאה מהאפשרות שייחוס לבנק קשר לגורם היוצר מפגע סביבתי.

סיכון אשראי הנובע מסיכון סביבתי מוגדר כסיכון לפגיעה ביכולת החזר האשראי של הלווה עקב הפרת חוק המביאה להטלת קנסות כספיים משמעותיים, עלויות בלתי צפויות לשם עמידה בדרישות הדין, פגיעה ברווחיות הלווה ובמוניטין שלו עקב תוצאות פעילותו בהיבט הסביבתי, חשיפה לתביעות משפטיות וכו'. במסגרת סיכון האשראי נכלל גם סיכון לחשיפה בביטחונות - חשיפה לפגיעה בערך בטוחה כתוצאה ממפגעים סביבתיים שונים.

בשנים האחרונות הולכת וגוברת המודעות בעולם ובארץ לפוטנציאל חשיפתם של מוסדות פיננסיים לסיכון הנובע ממפגעים סביבתיים ומאי קיום הוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. בחודש יוני 2009 פרסם המפקח על הבנקים מכתב לעניין הסיכונים הסביבתיים בתאגידים בנקאיים ועל פיו על התאגיד הבנקאי לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים. הבנק מכיר בכך שזיהוי והערכת הסיכון הסביבתי הינם חלק מתהליך נאות של הערכת הסיכונים להם חשוף הבנק.

האחריות לניהול החשיפה לסיכונים סביבתיים בהיבטי אשראי בבנק הינה של ראש אגף עסקים. ההיבטים של הסיכונים הסביבתיים הכרוכים בתפעול הבנק הינם באחריות אגף משאבים.

ב-30.6.2010 הבנק אישר מסמך שקבע את אופן ניהול הסיכונים הסביבתיים, בהתבסס על מכתב המפקח על הבנקים מחודש יוני 2009, ובהתאם לאמור במסמך הנ"ל, הוקמה, בשנת 2010, ועדת היגוי בראשות ראש אגף עסקים.

הועדה ביצעה תהליך שכלל בין היתר בחינה של סוגי הלקוחות ורמות הפוטנציאל לסיכון סביבתי, ובסופו של התהליך, בשנת 2013, המליצה לעדכן את מדיניות ניהול הסיכונים הסביבתיים של הבנק ולקבוע רמות סיכון, אוכלוסיות וענפים ספציפיים, סכומי סף ותהליך קבלת חוות דעת לגבי לווים מהסוג שנקבע. המדיניות אושרה על ידי הדירקטוריון ב-2013 ויישומה בפועל החל מיום 1.1.14. כחלק מההערכות לניהול הסיכונים הסביבתיים הבנק נעזר בחברה חיצונית להכנת חוות הדעת לבחינת הפוטנציאל לסיכון סביבתי לגבי לווים אלו.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר במסגרתו נוספה הוראת ניהול בנקאי תקין 221 בנושא "יחס כיסוי נזילות" (LCR) אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה. במסגרת ההוראה נקבע אופן חישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם, וכן הוגדר תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים הבאים (המכנה). תזרים זה כולל, בין היתר, משיכה מסוימת של פיקדונות מסוגים שונים בהתאם למקדמים בתרחיש, ניצול מסוים של מסגרות אשראי שהבנק העמיד ועוד, בניכוי פירעונות במהלך החודש של לאשראי שהבנק העמיד במקדמים מסוימים וכו'. הסיווגים של אגרות-החוב, סוגי הפיקדונות, סוגי המסגרות וכו' ומקדמיהם נקבעו בהוראה. בהתאם, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים או בהרכבם, שינוי בהיקף הפיקדונות בכל אחד מסוגי הפיקדונות המוגדרים בהוראה, שינויים בהיקף מסגרות האשראי והערבויות מולם יש לשמור נזילות וכיצא באלה יכולים להביא לשינוי היחס. חישוב היחס מבוצע ברמת סה"כ מטבעות ובהפרדה בין שקלים למטבעות אחרים.

בהתאם להוראות המעבר, החל מיום 1 באפריל 2015 הדרישה המזערית נקבעה על 60% ותגדל ל-80% ביום 1 בינואר 2016 ובאופן הדרגתי עד ל-100% ביום 1 בינואר 2017 ואילך. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימליות אלו. הדרישות חלות הן בסך המטבעות והן במטבע-חוץ בנפרד, הן ברמת התאגיד הבנקאי "סולו" והן ברמת המאוחד, וחישוב היחס מבוצע בהתאם. תאגיד בנקאי אשר אינו עומד ביחס נדרש לדווח באופן מיידי לפיקוח על הבנקים, ולאחר שלושה ימי חריגה להגיש תוכנית לעמידה בדרישה המזערית.

ככלל, יחס כיסוי הנזילות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין 221 שונה מהמודלים הפנימיים החלים בבנק. היחס הממוצע במהלך הרבעון הרביעי עמד על 98% על בסיס 54 תצפיות אל מול דרישה מזערית של 60%.

טבלה מספר 32 - יחס כיסוי הנזילות:

**לשלושה חודשים שהסתיימו
ביום 31 בדצמבר 2015**

98%	יחס כיסוי הנזילות
60%	יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים*

* יחס כיסוי הנזילות המזערי על ידי המפקח על הבנקים יגדל באופן הדרגתי מ-60% ליום 1 באפריל 2015, 80% ליום 1 בינואר 2016 ועד לשיעור 100% ביום 1 בינואר 2017.

טבלה מספר 32 - יחס כיסוי נזילות (המשך):

נדבך 3

סך ערך לא משוקלל (ממוצע) ¹	סך ערך משוקלל (ממוצע) ²		
		סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה	
10,809	10,768	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	
		תזרימי מזומנים יוצאים	
		פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:	
3,341	167	פיקדונות יציבים	
9,005	1,023	פיקדונות פחות יציבים	
4,147	124	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראה ניהול בנקאי תקין 221)	
		מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:	
-	-	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים	
13,039	8,553	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)*	
26	26	חובות לא מובטחים	
54	-	מימון סיטונאי מובטח	
		דרישות נזילות נוספות, מזה:	
4,945	4,945	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות	
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב	
8,358	1,560	קווי אשראי ונזילות	
516	516	מחויבויות מימון חוזיות אחרות	
5,009	146	מחויבויות מימון מותנות אחרות	
48,438	17,062	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים	
		תזרימי מזומנים נכנסים	
-	-	הלוואות מובטחות (למשל עסקאות מכר חוזר)	
1,484	1,319	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן	
6,139	4,743	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים	
7,624	6,063	סך הכל תזרימי מזומנים נכנסים	
		סך ערך מתואם³	
	10,768	סך הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)	A
	10,999	סך הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו	B
	98%	יחס כיסוי נזילות (%)	A/B

1. ערכים לא משוקללים יחושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים).

2. ערכים משוקללים יחושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים).

3. ערכים מתואמים יחושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

יחס כיסוי הנזילות נמדד ברמה יומית ונמצא במגמת עליה כחלק מתכנון הבנק לעמוד במתווה רב שנתי עולה, בהתאם להוראות המעבר. נתוני המדידה היומיים מושפעים במידה רבה מפעילויות ספציפיות מהותיות כמו: העמדת אשראים גדולים, גיוס פקדונות גדולים לתקופות ארוכות מ-30 יום וכן תנועות שיגרתיות המאפיינות את פרופיל תנועות הכספים בתוך החודש. בהקשר זה ניתן לציין את ימי תחילת החודש המושפעות מתשלומים ותקבולים אופייניים כמו משכורות וכן ימי אמצע החודש בהם מבוצעים תשלומים לרשויות המס.

בנוסף, יחס כיסוי הנזילות במט"ח מושפע מהיקף הפעילות בנגזרים וזאת בעיקר מאחר והבנק נהנה מעודף מקורות במט"ח המאפשר ביצוע עסקאות בנגזרים במסגרת ניהול הנזילות.

הרכב הנכסים הנזילים באיכות גבוהה של הבנק מבוסס בעיקר על מזומן ופקדונות בבנק ישראל ועל אג"ח ממשלת ישראל בשקלים בנוסף לאג"ח ממשלת ארה"ב במט"ח.

טבלה מספר 33 - נכסים נזילים באיכות גבוהה:

ליום 31 בדצמבר 2015

מיליוני שקלים

נכסים נזילים באיכות גבוהה

נכסי רמה 1:

201	מטבעות ושטרי כסף
4,957	סך רזרבות בבנק המרכזי (לאחר ניכוי חובת נזילות)
7,449	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 0%
-	מכשיר חוב שהונפק במטבע מקומי של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
-	מכשיר חוב שהונפק במטבע חוץ של ריבונות או בנק מרכזי מקומיים שמשקל הסיכון שלהם אינו 0%
12,608	סה"כ נכסי רמה 1

נכסי רמה 2:

-	ניירות ערך סחירים כשירים במשקל סיכון 20%
-	מכשירי חוב קונצרניים ואיגרות חוב מכוסות כשירים בדירוג בינלאומי AA- ומעלה
36	סה"כ נכסי רמה 2
36	מכשירי חוב קונצרניים בדירוג בינלאומי A+ עד A- או דירוג מקומי AA- ומעלה
36	סה"כ נכסי רמה 2
12,644	סה"כ נכסים נזילים באיכות גבוהה

סיכון נזילות הינו הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו ולעמוד בפירעון התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון הנזילות כולל את הסיכונים הבאים:

- **סיכון גיוס הנזילות** - סיכון גיוס הנזילות הינו סיכון הנובע מפגיעה ביכולת גיוס הנזילות של הבנק כתוצאה מאיבוד אמון השוק בבנק, אשר יכול להתממש מאירועים כגון אירועים של פגיעה במוניטין, או פגיעה בשוק בו פועל הבנק.
- **סיכון נזילות השוק** - הסיכון שהבנק לא יוכל להפטר או לקזז בקלות פוזיציה מסוימת במחיר השוק בשל עומק שוק בלתי מספק או בשל שיבושים בשוק.

אופן פעילותם של הבנקים מאופיינת כספקי הלוואות ארוכות טווח הממומנות באמצעות פיקדונות קצרי מועד, הופך אותם לפגיעים לסיכון נזילות, הן לסיכון שבאופיו הינו ספציפי לכל בנק והן לסיכון המשפיע על השווקים בכללותם. ניהול סיכון הנזילות נועד לוודא כי לבנק תהיה את היכולת לממן גידול בנכסים ולפרוע התחייבויות במועד פירעון מבלי להיקלע להפסדים חריגים (unacceptable losses). ככלל, הבנק מעדיף את הקטנת סיכוני הנזילות על פני שיקולי רווחיות לטווח קצר.

הבנק מנהל את סיכון הנזילות על בסיס עקרונות הבאים:

- קביעת מסגרת ניהול הנזילות, הבטחת נזילות מספקת בנכסים נזילים איכותיים לעמידה באירוע קיצון.
- ניסוח תאבון וסיבולת הסיכון בהתאם לאסטרטגיה העסקית.
- תהליך זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.
- שילוב העלויות, התועלות והסיכונים בתמחור ומדידת הביצועים ובאישור מוצרים.
- פרקטיקות לניהול הנזילות, סקירת מידע ודיווח לדירקטוריון.
- ניטור החשיפות על פי קווי עסקים ומטבעות.
- אסטרטגיית מימון לגיוון מקורות לטווחי זמן שונים.
- ניהול פעיל ותוך יומי של סיכון הנזילות.
- ניהול פוזיציות הביטחונות.
- ביצוע מבחני קיצון ושילוב התוצאות בתהליך הניהול השוטף.
- תכנית מימון למקרה חירום.
- אחזקת כרית נכסים נזילים איכותיים.

הבנק מעריך את פרופיל הנזילות בראיה רחבה, הכוללת שימוש במגוון מדדי סיכון ופרמטרים נוספים להערכת היבטי סיכון הנזילות השונים, לרבות: נזילות יומית ותוך יומית, נזילות עד חודש (יחס נזילות לפי מודל פנימי ו-LCR), נזילות לטווח ארוך (יחס מימון יציב), מגוון מדדים ביחס לתמהיל ומבנה המקורות (שיעור פיקדונות עד חודש, שיעור פיקדונות ליבה, מדדי ריכוזיות מפיקדים וכו'), ניתוח פערי נזילות עבור טווחי זמן שונים ועוד. הבנק קבע מגבלות לפרמטרים אלה ומנטר את רובם בתדירות יומית.

הנהלת הבנק שמה דגש מיוחד על ניהול קפדני של סיכוני הנזילות, תוך קבלת דיווחים שוטפים. לשם בחינת עדכניות המדיניות וזיהוי מוקדם של התפתחות אפשרית של תרחישי קיצון בנזילות, מבוצע מעקב חודשי אחר אינדיקטורים חיצוניים (מאקרו) ופנימיים (מיצוב הבנק והתנהגות מפיקדים), המדווח במסגרת פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים.

דירקטוריון הבנק מתווה את פרופיל הסיכון, וזאת במסגרת הדיונים על האסטרטגיה, תוכניות העבודה ומסמך המדיניות. במסגרת התוכנית האסטרטגית התלת שנתית, קבע דירקטוריון הבנק את תיאבון וסיבולת הסיכון לסיכון הנזילות.

נקבעו מגבלות לעניין פיזור מקורות, תוך שמירה על תמהיל מקורות הנובעים משוק ההון ופיקדונות הציבור, תוך מעקב אחר התפתחות משקלן של קבוצות המפקידים השונות ופיזור המפקידים בבנק ובתוך כל קבוצה. נכון למועד הדוח היקף פיקדונותיהם של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכם בסך 1,146 מיליון ש"ח, ומהווה 3.5% מסך פיקדונות הציבור. לפירוט בדבר הרכב הפיקדונות ראה ביאור 17 "פיקדונות לפי גודל".

הדירקטוריון מבצע מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים בתחום הנזילות במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני וסקירת מנכ"ל החודשית, ומקיים דיונים רבעוניים על מצב הנזילות הכולל וניהול הנזילות במט"ח על פי התפתחויות בשווקים והצורך הנגזר מכך. קביעת מסגרות כוללות ופרטניות לניהול עודפי הנזילות בבנקים במט"ח נדונה אחת לשנה לפחות, בהתאם לצורך ולהתפתחויות בשווקים. בנוסף, הדירקטוריון דן ומאשר את המודלים המשמשים למדידת הסיכון, את תרחישי הקיצון ואת המגבלות בגין אלה.

מודל הנזילות הפנימי

הבנק מנהל את רמת הנזילות שלו גם על פי מודל פנימי (בנוסף ל-LCR), הנגזר ממדיניות ניהול סיכון הנזילות.

מטרת מודל הנזילות הפנימי הינה לבדוק את יכולת העמידה של הבנק בפירעון פקדונות, גם כאשר לא נוספים מפיקדים חלופיים או כאשר קיים קושי במימוש נכסים. מתבצע חישוב של היחס בין הנכסים הנזילים שניתן לממשם בפועל בכל המגזרים לבין ההתחייבויות הצפויות להיפרע תוך חודש. המודל לוקח בחשבון את המזומנים בקופה ופיקדונות בבנקים, יכולת המימוש בפועל של תיק האג"ח של הבנק, את יכולת הפירעון ("קריאה") של אשראי On Call מחברות כרטיסי אשראי לפי דרישה ומניח תחזית משיכות על סמך היסטוריית משיכות, תוך אבחנה בין סוגי האג"ח ונזילותם ותוך התחשבות ברמת הריכוזיות שבתיק הפקדונות ומאפייני הפעילות של המפקידים.

הנחות היסוד של מודל הנזילות נקבעות באופן שמרני, תוך התייחסות ליכולת המימוש של הנכסים המרכיבים את כרית הנזילות. הנחות המודל נבחנות אחת לשנה לפחות על פי ההתפתחויות בשווקים ו/או בבנק, ומובאות לדיון ואישור בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון.

יחס הנזילות על פי המודל הפנימי נמדד ומדווח בתדירות יומית להנהלת הבנק, נבחן באופן שבועי על ידי פורום ההנהלה לעניינים פיננסיים ונכלל בדיווח החודשי לדירקטוריון בנוסף לדיווח החודשי בדבר ריכוזיות הפקדונות ושינויים מהותיים במצב הנזילות. בנוסף, מבוצעות בדיקות של עמידה במגבלות לתרחישי הקיצון.

בשנת 2015 יחס הנזילות לא ירד מהמגבלות שנקבעו, פרט למספר בודד של חריגות לא מהותיות בתרחישי קיצון אשר נסגרו תוך ימים בודדים.

תרחישי קיצון לנזילות

הבנק בודק את סיכון הנזילות בין היתר באמצעות בחינת השפעת תרחישי קיצון שונים על מודל הנזילות הפנימי. תרחישי הקיצון כוללים תרחישים מערכתיים, תרחישים ממוקדי בנק, תרחיש משולב ותרחיש הופכי (בוחר את עוצמת אירוע המביא את יחס הנזילות לסיבולת הסיכון התחתונה). התרחישים כוללים תיאור עסקי, כימות השפעות התרחישים על תזרימי המזומנים ויחס הנזילות, האחריות לזיהוי התפתחות מצב משברי ודרכי ההתמודדות במקרה של התממשותו של תרחיש קיצון. בנוסף, מבוצעת מדידה של תרחישי קיצון לתקופות של עד חודש ומעל חודש. תרחישי קיצון אלה נמדדים בתדירות יומית ומוצגים לפורום ההנהלה לעניינים פיננסיים כחומר רקע בישיבתו השבועית. כמו כן, אחת לרבעון מתקיים דיון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובמליאת הדירקטוריון על רשימת תרחישי הקיצון, ערכיהם והשוואת תוצאות התרחישים בפועל למגבלות שנקבעו.

התרחישים המערכתיים כוללים קשיים בשוק הבינבנקאי ובהם חוסר מוכנות של בנקים לסחור בנזילות הבינבנקאית והתערערת אמון המשקיעים ביציבות המערכת הבנקאית.

התרחישים ממוקדי הבנק כוללים ירידה בדירוג או שינוי לרעה בהערכת מצבו הפיננסי ויציבותו של הבנק. התרחיש המשולב מתייחס לשינוי לרעה בהערכת היציבות הפיננסית של מדינת ישראל וקושי בגיוס מקורות במט"ח. כמו כן, הבנק בוחר תרחיש קיצון הופכי.

בנוסף, נבחן מצב הנזילות הכולל של הבנק ומדדים המצביעים על התפתחות אפשרית של תנאי משבר ביחס לבנק או המערכת הבנקאית.

תוכניות מימון בשעת חירום

לבנק תוכנית חירום במסגרתה מתוארות דרכי הפעולה להתמודדות עם התממשות תרחישי קיצון, לרבות פעולות שונות שיינקטו על ידי הנהלת הבנק והסניפים.

31 בדצמבר 2015		
לא משועבדים^{2,3}	משועבדים	
במיליוני שקלים		
-	33	מזומן ונכסים נזילים אחרים ¹
7,277	1 820	ניירות ערך
-	293	ני"ע שנשאלו ⁴
7,277	1,146	סך הכל

1. בהתאם להסכם של הבנק עם מסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה ועל-פי החלטות הדירקטוריון של מסלקת המעו"ף וחוקי העזר והמתאר של מסלקת המעו"ף, מפקיד הבנק בחשבון על שם מסלקת המעו"ף ניירות ערך כבטוחות לטובת מסלקת המעו"ף וכן מזומנים בחשבון שנפתח על שמה בבנק אחר, שיהוו תשלום למסלקות על חשבון כל סכום שהבנק יהיה חייב להן בגין עסקות במעו"ף ובניירות ערך ישראלים, שהבנק יהיה אחראי להם כלפיהן, וזאת כנגד התחייבות המסלקות להשיב לבנק סכום זה בהתאם להסכם. להבטחת חיובים אלה יצר הבנק ביום 31 במרס 2004 שעבוד קבוע ושעבוד צף בדרגה ראשונה ללא הגבלת סכום על החשבונות הללו לטובת מסלקת המעו"ף.
נכון ליום 31/12/2015 מופקדים במסלקת מעו"ף ומסלקת הבורסה סכומים מעבר לדרישת הביטחונות.
2. להבטחת סליקת עסקאות אשראי תוך יומי שבנק ישראל מקצה או יקצה לבנק מעת לעת במסגרת פעולתו במערכת זה"ב (RTGS) יצר הבנק שעבוד שוטף לטובת בנק ישראל על מלאי אג"ח מדינה ומק"מים.
3. הבנק חבר במסלקת היורוקליר בנק בריסל אשר סולקת ניירות ערך הנסחרים בשווקים הבינלאומיים. לצורך פעילותו זו של הבנק באמצעות המסלקה הנ"ל ולהבטחת האשראי שמנוצל על ידי הבנק בפועל באותה מסלקה מעת לעת, שעבד הבנק ניירות ערך. מסגרת האשראי כנגדה שועבדו ניירות הערך מסתכמת ב-6 מיליון דולר של ארה"ב.
4. ניירות ערך שהתקבלו בעסקאות שאילת ניירות ערך כנגד מזומן.

יישום דרישות גילוי לפי נדבך 3 של באזל – גילוי בגין תגמול

להלן יובא גילוי הבנק בהתאם לדרישות הגילוי לפי נדבך 3 של באזל בגין תגמול, כאמור בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים.

לפרטים נוספים, ראו גם תאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים בבאור 2.ד.21 לדוחות הכספיים של הבנק לשנת 2015. לפירוט בעניין התגמולים שניתנו לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה בבנק, ראו פרק שכר בכירים וכן באור 2.ד.21 בדוחות הכספיים.

מידע המתייחס לגופים המפקחים על התגמול

דירקטוריון הבנק הוא הגוף המוסמך לאשר את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק (בכפוף לאישור האסיפה הכללית כמפורט להלן) ולעובדי הבנק בהתאם להוראות הדין לאחר שקילת המלצות ועדת התגמול שמונתה על ידי. לאישור הדירקטוריון מובאים תנאי ההעסקה של נושאי המשרה בבנק ועובדים בכירים (המתוגמלים על פי מנגנון תגמול משתנה) שאינם בהתאם לתנאי ההסכם הקיבוצי של עובדי הבנק. כמו כן מאשר הדירקטוריון את העקרונות והסכמי התגמול של עובדי הבנק שאינם נושאי משרה בכירה וזאת לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול.

כמו כן, מפקח הדירקטוריון על יישום מדיניות התגמול ובוחן מעת לעת, ולפחות אחת לשנה, את הצורך בהתאמתה להוראה 301A (אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מסיבה אחרת).

הגוף העיקרי שהוסמך על ידי הדירקטוריון לפקח על נושא התגמול הינו ועדת התגמול שהוסמכה, בין היתר, לדון ולהמליץ לדירקטוריון על מדיניות התגמול לעובדים ולנושאי משרה בבנק, לבחון עמידתה של המדיניות בהוראות הדין, השפעתה של מדיניות התגמול על פרופיל הסיכון של הבנק והתאמתה לתאבון הסיכון של הבנק, וזאת בתדירות של אחת לשנה לפחות. כן דנה ועדת התגמול באישור מנגנוני תגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה ובהתקשרויות עם נושאי משרה בבנק לעניין תגמולם, תוך התייחסות לעניינים המפורטים במדיניות התגמול, על מנת להבטיח כי ההסכמים מאוזנים ואינם מסכנים את איתנותו ויציבותו של הבנק, המלצותיה מובאות לאישור הדירקטוריון.

הועדה מורכבת מדירקטורים חיצוניים ומדירקטורים בלתי תלויים בלבד, ומכהנים בה כל הדירקטורים החיצוניים שמונו בהתאם לחוק החברות ומכהנים בדירקטוריון הבנק.

מדיניות הבנק לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק (יו"ר, מנכ"ל, חברי הנהלה, יועצת משפטית ומבקר פנימי), אושרה באסיפה הכללית של הבנק ביום 6 בפברואר 2014 לתקופה של שלוש שנים, בהתאם לקבוע בסעיף 267א לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן: "חוק החברות"), וזאת לאחר אישורה על ידי דירקטוריון הבנק ביום 31 בדצמבר 2013, ואישור ועדת התגמול מיום 26 בדצמבר 2014 (להלן: "מדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי משרה"). בנוסף, המדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי משרה כוללת גם תכנית מענקים על פיה נקבע המענק השנתי לנושאי המשרה הבכירים בבנק אשר החליפה תכנית מענקים לנושאי המשרה הבכירים בבנק שאושרה בשנת 2011. לפרטים בנושא המדיניות לעניין נושאי משרה ותכנית המענקים לנושאי משרה ראה דוח מיידי מיום 31 בדצמבר 2013 (אסמכתא 2013-01-115228) ובאור 15.ד. לדוחות הכספיים. (לוודא כי מותר להפנות).

לצורך גיבוש תכנית המענקים המהווה חלק מהמדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי משרה, ולצורך יישומה השוטף של תכנית המענקים האמורה, ובכלל זה בשנת 2015, הסתייעו ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק ברו"ח ממושרד רוה"ח E&Y.

בנוסף אישר דירקטוריון הבנק בחודש אפריל 2015, לאחר ששקל את המלצות ועדת התגמול, מדיניות תגמול החלה על כלל עובדי הבנק ובכלל זה ביחס לתנאי הכהונה והעסקה של עובדים מרכזיים (כמפורט להלן) אחרים שאינם נושאי משרה בבנק וזאת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301A: "מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי" (להלן: "הוראת התגמול בתאגיד בנקאי").

במסגרת מדיניות התגמול שאושרה על ידי דירקטוריון הבנק בחודש אפריל 2015 הוגדרה רשימת התפקידים של עובדים מרכזיים שהינם עובדים אשר לפעילותם עשויה להיות השפעה מהותית על פרופיל הסיכון של הבנק, בהתאם להוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין. כך הוגדרו כעובדים מרכזיים (בנוסף לנושאי המשרה הבכירה בבנק כהגדרתם בהוראה 301A) גם ראשי מערכים בבנק, ככל שאינם מועסקים במסגרת ההסכם הקיבוצי החל על מנהלים בבנק וכן דילרים מסויימים בנוסטרו ובחדר עסקות. כן הובהר, כי מדיניות התגמול לעניין אותם עובדים מרכזיים, שכל תגמולם נקבע על פי ההסכם הקיבוצי, תהיה ההסכם הקיבוצי עצמו.

עקרונות מדיניות התגמול לעובדי הבנק חלים גם על תגמול עובדים בחברות הבת של הבנק, וההתייחסות במדיניות ליעדי ביצוע יחידתיים תחול בשינויים המתחייבים גם ביחס לחברות הבת. מבלי לגרוע מכך, נקבע במדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי חברות בנות החייבות באישור מדיניות תגמול בהתאם להוראה 301 A, תאמצנה מדיניות תגמול תוך התחשבות בעקרונות הקבועים במדיניות התגמול המוסדרת במסמך זה.

לעניין עובדים מרכזיים (לרבות נושאי משרה) מדיניות התגמול חלה על תנאי כהונה והעסקה שיאושרו לעובדים אלו החל ממועד אישור מדיניות התגמול על ידי האורגנים המוסמכים של הבנק, ואין במדיניות התגמול כדי לפגוע בהתקשרויות הקיימות (ובנוסחאות תגמול לעובדים או לקבוצות עובדים) במועד אישור מדיניות התגמול, בין הבנק לבין העובדים האמורים לעניין תנאי כהונתם והעסקתם בבנק, בכפוף לאמור בהוראות המעבר שקבע המפקח על הבנקים בעניין תחולת דרישות הוראת התגמול בתאגיד בנקאי על הסכמי תגמול פרטניים שאושרו לפני מועד פרסום הוראת התגמול בתאגיד בנקאי.

מדיניות התגמול מובאת לדיון ולאישור האורגנים המוסמכים של הבנק אחת לשלוש שנים. דירקטוריון הבנק וועדת התגמול מפקחים ומקיימים מעקב לפחות אחת לשנה אחר ישומה בפועל ובוחנים את הצורך בהתאמתה, אם חל שינוי מהותי בנסיבות שהיו קיימות בעת קביעתה או מטעמים אחרים, ובכלל זה כי היא מקדמת את המטרות והיעדים אותם היא באה להגשים.

טבלה מספר 35 - ריכוז העובדים המרכזיים בבנק:

נדבך 3

כמות (ליום 31 בדצמבר)		עובדים מרכזיים בבנק
2014	2015	
10	11	דירקטורים (כולל יו"ר)
9	9	מנכ"ל, חברי הנהלה, יוהמ"ש ומבקר פנימי
18	9	עובדים מרכזיים אחרים
37	29	סך הכל

התכנון והמבנה של תהליכי התגמול

נדבך 3

המטרות והעקרונות העומדים בבסיסה של מדיניות התגמול לנושאי משרה ולעובדים בבנק, כוללים יצירת מערכת תמריצים לעובדי הבנק, במסגרת הסדרי השכר הקיימים בבנק. קביעת הסדר תגמול לנושאי המשרה בבנק המבוססים על ביצועיהם בפועל ועל מידת תרומתם להשגת היעדים שקבע דירקטוריון הבנק במסגרת תכנית העבודה והאסטרטגיה ארוכת הטווח של הבנק וכן

על כישוריהם, ניסיונם המקצועי והישיגיהם. כל זאת, תוך הקפדה על עמידה בתאבון הסיכון ואי נטילת סיכונים חריגים מעבר לסיבולת הסיכון של הבנק, ותוך שמירה על בסיס הון איתן ותמרוץ עובדים המאיישים תפקידי בקרה ופיקוח, בשים לב לחשיבות ורגישות תפקידיהם.

בקביעת מדיניות התגמול, הובא בחשבון רצון הבנק לשמר ולפתח את שדירת הניהול בבנק ולהבטיח את יכולתו של הבנק לגייס מנהלים איכותיים בעתיד תוך שמירה על מבנה תמריצים הולם, הכל בהתחשב בשיקולים ארגוניים כגון: עלויות תגמול ופערי תגמול רצויים בין הדרגים השונים בבנק, אופי פעילותו של הבנק, תכנית העבודה, מדיניות ניהול הסיכונים של הבנק, תוצאות העסקיות על פני זמן ובהתחשב בתחרותיות השוררת בענף הבנקאות ובגודלו של הבנק בהשוואה למערכת הבנקאית.

זאת ועוד, בגיבוש וקביעת "מדיניות לעניין תנאי כהונה והעסקה לנושאי המשרה" בבנק, שקלו חברי ועדת התגמול והדירקטוריון גם את העניינים, המפורטים בהוראת סעיף 267ב(א) ובתוספת הראשונה א' לחוק החברות, וביניהם את העניינים שחובה להתייחס אליהם במדיניות התגמול וכן את ההוראות שחובה לקבוע במדיניות התגמול, והכל תוך התאמת עקרונות מדיניות התגמול למטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, לגודלו של הבנק, להיקף פעילותו ולאופי עסקיו ותוצאותיו על פני זמן.

לעניין נושאי משרה העוסקים בביקורת ובבקרה וביניהם, המבקר הפנימי, מנהלת הסיכונים הראשית והיועצת המשפטית הראשית של הבנק נקבע מנגנון תגמול משתנה אשר מבטיח אי תלות של גובה התגמול בעסקים עליהם הם מפקחים. כך בראש ובראשונה הוקצו ויוחדו מראש לכל אחד מנושאי המשרה הנ"ל חלקים מוגדרים מתוך עוגת התגמול המוקצית לכלל נושאי המשרה הבכירים אשר נקבעת אף היא בהתאם לפרמטרים מדידים שנקבעו מראש על ידי דירקטוריון הבנק. באופן זה מחד גיסא, מובטח לנושאי משרה אלו חלק מוגדר מתוך עוגת התגמול לה זכאים כלל נושאי המשרה הבכירים בבנק ומאידך גיסא, המשקל העיקרי של ציון נושאי המשרה הנ"ל לפיו נקבע התגמול המשתנה שלהם בפועל (בגבולות החלק "הנורמטיבי" שהוקצה להם מעוגת התגמול) מיוחס ל-BSC¹ האישי שלהם שתלוי בביצועיהם (ולא בעסקים עליהם הם מפקחים).

לעניין עובדים אחרים העוסקים בסיכונים ובציות שאינם נושאי משרה נקבע במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק, כי הקריטריונים לתגמול שלהם יביאו בחשבון את חשיבות ורגישות התפקידים המוטלים עליהם ויכללו תמריצי תגמול שינתנו על בסיס עמידה ביעדים התורמים, בין היתר, לאפקטיביות הבקרה בבנק וליכולת גיוס ושימור עובדים מוכשרים ולא יהיו תלויים בתוצאות העסקיות של התחומים העסקיים שאת פעילותם הם מנטרים, מבקרים או מפקחים והכל תוך חתירה לעמידה ביעדים העסקיים של הבנק, באופן שלא יפגע באי התלות שלהם ובכפוף לתקציב שנקבע במסגרת ההסכמים הקיבוציים. עקרונות אלו ייושמו בתכניות מענקים שתאושרנה מעת לעת לעובדים העוסקים בסיכונים וציות, שאינם מועסקים תחת תנאיו של ההסכם הקיבוצי למנהלים בבנק.

תיאור הדרכים שבהן סיכונים קיימים ועתידיים מובאים בחשבון בתהליך התגמול

נדבך 3

דירקטוריון הבנק קבע במסגרת תכנית המענקים לנושאי משרה בבנק כפי שאושרה בשנת 2014 מדדים הנגזרים מיעדים בתחום עמידה בסיבולת הסיכון של הבנק לסיכונים כמפורט להלן, הנכללים בציון הבנק לפיו נקבע עצם התגמול והיקף התגמול לנושאי המשרה. כן שולבו ב-BSC של נושאי המשרה הרלוונטיים, לפי העניין, מדדים שנועדו להבטיח יציבות ועמידה בסיבולת הסיכון לסיכונים האמורים. הסיכונים העיקריים שהובאו בחשבון בעת יישום מדדי תגמול לנושאי המשרה הבכירים בבנק כוללים, בין היתר, חריגה מתאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון להלימות ההון של הבנק, סיכונים אשראי, סיכונים ריכוזיות לווים ומפקידים, סיכון תפעולי, סיכונים נזילות, סיכון שוק וסיכונים ציטות. כן הוגדרו במסגרת תכנית המענקים לנושאי משרה תנאי סף מינימליים

¹ גליון ציונים המשלב מדידה כמותית של פרמטרים שנקבעו מראש על ידי דירקטוריון הבנק ואשר משמש להערכתם.

(הכוללים שיעור תשואה מינימלי ויעד הון לנכסי סיכון מינימלי) אשר ככל שלא יתקיימו לא יהיו נושאי המשרה זכאים למענק. מבחני הביצוע הכוללים ב-BSC מתעדכנים מעת לעת, בהתאם ליעדי תכנית העבודה של הבנק והאסטרטגיה ארוכת הטווח שאושרה על ידי הדירקטוריון.

לגבי עובדים מרכזיים - במסגרת תכניות תגמול פרטניות שולבו מדדי תגמול הכוללים עמידה במגבלות ניהול הסיכונים, ציוני ביקורת פנימית ועמידה בציות לחוקים תקנות והנחיות רגולטוריות.

בנוסף, בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה מוקנית לדירקטוריון סמכות להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת, ולקבוע גובה ההפחתה ובמקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

עוד נקבע במסגרת מדיניות התגמול ובמסגרת תכנית מענקים לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים בבנק, כי לאחר חישוב ואישור גובה המענק בגין שנה מסוימת (ככל שהמענק חיובי), תשולם לנושא המשרה או לעובד המרכזי במזומן מחצית (50%) מסך המענק לו הוא זכאי בגין אותה שנה, כאשר תשלום יתרת המענק (50%)² בגין אותה שנה יידחה וישולם בפועל בחלקים שווים בכל אחת משלוש השנים העוקבות לשנה הקלנדרית בה אושר המענק (להלן: "מנגנון דחיית המענק"). התשלומים הנדחים צמודים למדד המחירים לצרכן ממועד אישור המענק. לעניין מענקים לנושאי משרה ולחלק מהעובדים המרכזיים, כפופים התשלומים הנדחים למנגנוני קיזוז (מענק שלילי) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה (למעט חריגים בהתאם לקבוע בהוראה 301A).

במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק את סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול. כך גם על פי הקבוע בהוראת התגמול בתאגיד בנקאי אשר תוקנה במהלך שנת הדיווח, עובד מרכזי (ובכלל זה נושא משרה), יכול שיידרש, במקרים המתאימים, להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו. על פי הוראה זו, תגמולים משתנים יהיו ברי השבה לתקופה של בין חמש (5) שנים לשבע (7) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי. הוראה זו חלה על התגמול המשתנה לעובדים המרכזיים בבנק, והיא מיושמת כאמור, בכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס אליה.

עוד על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי יוצר קשר בין הביצועים במהלך תקופת מדידת הביצועים לבין רמות התגמול

נדבך 3

באשר לתכנית המענקים לנושאי משרה בבנק - הציון לביצועי הבנק בהתאם למדדים ולכללים שנקבעו בתכנית המענקים לנושאי משרה בבנק מהווה את מרבית הציון של יו"ר הדירקטוריון ומנכ"ל הבנק (80%) לעניין זכאותם למענק, ובאשר לנושאי המשרה האחרים ציון הבנק מהווה 20% מציון נושא המשרה, כאשר 60% מיוחס ל-BSC שמיוחס לאותו נושא משרה (ה-BSC כולל יעדים בתחום עיסוקו של נושא המשרה, יעדי ציות ובקרה ועמידה בסיבולת הסיכון התפעולי ככל שרלוונטית לפעילותו). 20% נוספים מציון יו"ר הדירקטוריון, מנכ"ל הבנק ונושאי המשרה הנוספים הינו ציון הערכה אישית על בסיס רשימת פרמטרים איכותיים שנקבעו מראש ואושרו על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק. לעניין פרמטרים איכותיים להערכת היו"ר, המנכ"ל וחברי ההנהלה - ראה תכנית המענקים במסגרת ביאור 2.ד.21 לדוחות הכספיים.

ביצועי הבנק נמדדים על בסיס שלושה פרמטרים ראשיים בגינם ניתנים ציונים בסולם של 70-130 בכל פרמטר, כאשר במצבי קיצון של אי עמידה ביעדי סף יינתן ציון אפס. הפרמטרים ומשקלם הינם כדלקמן: תשואה להון 40%, ציון BSC (המורכב

² ככל שהתגמול השנתי של העובד המרכזי עולה על 1/6 מהתגמול הקבוע לאותה שנה

מפרמטרים בתחום היציבות, יעילות, צמיחה, ציות ובקרה וכן השוואה לתשואות המערכת הבנקאית) 45%, והלימות הון 15%. היקף המענק השנתי הכולל לנושאי המשרה בבנק נקבע על בסיס "התשואה המתוקנת" הנגזרת ממכפלת התשואה בפועל בציון הבנק הנקבע על פי ממוצע משוקלל של הפרמטרים האמורים בהתאם לכללים הקבועים בתכנית המענקים. במקרה בו התשואה המתוקנת של הבנק כאמור לעיל נמוכה מרף של 4% ייזקק מענק שלילי לחובת נושאי המשרה הבכירים בהתאם לתנאים הקבועים בתכנית המענקים.

גם תכניות המענקים לעובדים מרכזיים אחרים, משקללות את הציון שינתן לביצועי העובד, על פי מבחנים שנקבעו מראש בהתאם לתחום פעילותו ואחריותו של העובד בשים לב לפרמטרים המיוחסים לביצועי הבנק והיחידה בה פועל העובד בתקופת מדידת הביצועים, וזאת בשילוב עם ציון ההערכה אישית לעובד ועם ציונים שיוענקו למבחנים בתחום הבקרה- ניהול סיכונים, ציות וביקורת שיכולים להפחית את ציון העובד עד שלילת המענק שלו במקרים קיצוניים. סך המענק המירבי לעובד מוגבל בתקרה שהוגדרה מראש.

במקרה של ביצועים חלשים המגיעים עד כדי אי עמידה בתנאי הסף או במדדים שנקבעו בתכניות התגמול לא יהיו נושאי המשרה או העובדים המרכזיים, זכאים למענקים. כן נקבעה במסגרת תכנית המענקים החלה על נושאי המשרה בבנק, כמו גם בתכנית המענקים לחלק מהעובדים המרכזיים הוראה בעניין מענק שלילי שיקוזז מתגמולים נדחים במקרה של ביצועים שנופלים מתחת לסף שהוגדר בתכניות המענקים החלות עליהם.

בנוסף, מוקנית לדירקטוריון, כפי שצויין לעיל, סמכות בהתאם למדיניות התגמול לעובדי הבנק ולנושאי המשרה להחליט כי סכומי המענקים להם זכאים נושאי המשרה בבנק או העובדים המרכזיים יופחת ולקבוע גובה ההפחתה וכן לקבוע במקרים חריגים, של משבר כלל משקי או מערכתי או בבנק, אשר ינומקו בהחלטתו, כי לא יוענקו מענקים לבכירים באותה שנה רלוונטית.

תיאור הדרכים שבהן התאגיד הבנקאי מתאים את התגמול כדי להתחשב בביצועים לטווח ארוך יותר

נדבך 3

כפי שצויין לעיל במסגרת מדיניות התגמול לעובדי הבנק ובמסגרת תכנית מענקים לנושאי המשרה ולעובדים מרכזיים בבנק³, נקבע מנגנון דחיית מענקים. כמו כן, נקבע ביחס למענקים לנושאי משרה ולחלק מהעובדים המרכזיים כי אלו כפופים למנגנוני קיזוז (מענק שלילי) בהתאם לתנאים המפורטים בתכניות המענקים החלות עליהם.

לעניין מנגנון השבה החל על מענקים ששולמו, הרי בנוסף לנסיבות חריגות שנקבעו בהוראת התגמול בתאגיד בנקאי כפי שעודכנה במהלך שנת הדיווח, ולפיה יכול שעובד מרכזי ידרש להשיב תגמולים משתנים ששולמו לו לתקופה של בין חמש (5) שנים לשבע (7) שנים ממועד הענקתם, בשים לב לבכירות העובד המרכזי, ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו ביחס להוראה- במדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק נקבע כי נושא משרה ישיב לבנק את סכומי תגמול משתנה ששולמו לו, אם שולמו לו על בסיס נתונים שהתבררו כמוטעים והוצגו מחדש בדוחות הכספיים של הבנק, וזאת באופן ובדרך שייקבעו על ידי ועדת התגמול.

עוד על פי מדיניות התגמול תשלום בפועל של תגמולים בגין סיום העסקה שאינם רכיב קבוע (דהיינו מהווים רכיב משתנה), יהיה כפוף, בחלקו, להסדרי דחיה של 3 שנים אחרי סיום העסקתו של נושא המשרה בבנק וכמו גם להפעלת מנגנוני התאמה לביצועים בדיעבד, כדי להבטיח שאינם מעודדים לקיחת סיכונים יתר.

תיאור צורות של תגמול משתנה בהן משתמש התאגיד הבנקאי והשיקולים לשימוש בצורות של תגמול משתנה כאמור

לבנק אין תכניות תגמול משתנה במניות או מכשירים מבוססי מניות.

מדיניות התגמול קובעת כי התגמול המשתנה לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים לא יעלה על 100% מהתגמול הקבוע של נושא המשרה באותה השנה. בתנאים חריגים ובכפוף להוראות הדין הבנק רשאי לקבוע שהתגמול המשתנה עבור נושא משרה

³ ככל שהתגמול השנתי של העובד המרכזי עולה על 1/6 מהתגמול הקבוע לאותה שנה

בגין שנה קלנדרית יגיע לעד 200% מהתגמול הקבוע, וזאת בכפוף לקיום הכללים הקבועים בהוראה 301A ובכלל זה קבלת החלטה מנומקת ומפורטת של הדירקטוריון ובכפוף לאישור כל אורגן נוסף של הבנק כמתחייב על פי הדין.

לעניין פרטים נוספים והיחסים הנחשבים להולמים בין התגמול המשתנה המירבי לתגמול הקבוע שנקבע על ידי הבנק בהתאם להוראה 301A- ראה במסגרת תיאור מדיניות התגמול ותכנית המענקים לנושאי משרה בביאור 15.ד לדוחות הכספיים.

להלן גילוי כמותי של מדיניות התגמול לעובדים מרכזיים (כולל נושאי משרה בכירה) במהלך שנת הדיווח:

- ועדת התגמול התכנסה 10 פעמים במהלך שנת הדיווח, ושולם לחבריה תגמול בסך כ-0.1 מיליון ש"ח.
- 15 עובדים מרכזיים קיבלו תגמול משתנה במהלך שנת הדיווח (בגין שנת 2014).
- בגין 2014 נושאי המשרה לא היו זכאים למענק ולכן בשנת הדיווח לא הוענק להם מענק משתנה.
- במהלך שנת הדיווח הוענק בונוס מובטח שאינו תלוי בביצועים בסך כ-0.2 מיליון ש"ח.
- במהלך שנת הדיווח לא הוענק מענק בעת החתימה.
- תשלומי פיצויים מעל 100% בסך כ-4.6 מיליון ש"ח שולמו לעובד מרכזי אחד במהלך שנת הדיווח סך יתרת התגמול הנדחה שטרם שולם במזומן במהלך שנת הדיווח כ-0.1 מיליון ש"ח.
- סך התגמול הנדחה ששולם בשנת הדיווח כ-1.1 מיליון ש"ח.
- הסכום הכולל שטרם שולם של יתרת התגמול נדחה והתגמול המוחזק, שחשוף להתאמות בדיעבד, מפורשות ו/או משתמעות: 4.8 מיליון ש"ח.
- הסכום הכולל של הפחתות במהלך שנת הדיווח עקב התאמות מפורשות או משתמעות בדיעבד: 1.3 מיליון ש"ח.

טבלה מספר 36 - פירוט נוסף של סכום התגמול בגין שנת הדיווח לנושאי המשרה הבכירה והעובדים המרכזיים האחרים:

נדבך 3

31 בדצמבר 2015					
עובדים מרכזיים אחרים		נושאי משרה בכירים *			
נדחה	לא נדחה	נדחה	לא נדחה		
במיליוני שקלים					
-	6.6	-	19.1	מבוסס מזומן	תגמול קבוע
-	-	-	-	מניות ומכשירים מבוססי מניות	
-	-	-	-	אחרים	
1.2	1.6	1.7	1.7	מבוסס מזומן	תגמול משתנה
-	-	-	-	מניות ומכשירים מבוססי מניות	
-	-	-	-	אחרים	

* כולל יו"ר.

הערה: סכומי המענקים שאושרו על ידי ועדת התגמול והדירקטוריון אינם סופיים שכן פרמטר השוואת נתוני הבנק לנתוני קבוצות בנקאיות נוספות במערכת הבנקאית חושב על בסיס נתוני שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2015. בסמוך לאחר פרסום הדוחות הכספיים השנתיים לשנת 2015 של קבוצות בנקאיות נוספות במערכת הבנקאית, יערך חישוב סופי של הפרמטר האמור וחישוב סכומי המענקים לנושאי המשרה יותאם בהתאם לנתונים המפורטים בדוחות האמורים.

מידע נוסף על תגמול שלא נכלל בדרישות הגילוי של נדבך 3

נדבך 3

לפירוט התגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה, בהתאם לאמור בתקנות 21 ו-22 בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל 1970, ראה פרק על ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי התאגיד הבנקאי ואופן ניהולם.

נטע אברהמוב ביטן
מנהלת סיכונים ראשית

ישראל טראו
מנהל כללי

זאב אבלס
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוח: 29 בפברואר 2016